ВІСТІ
КОМБАТАНТА

3

ТОРОНТО – НЬЮ-ЙОРК 2005

ВІСТІ КОМБАТАНТА

Рік 2005 Торонто–Нью-Йорк. Ч. 3 (243)

ЗМІСТ

ст.

Закінчення на ст. 108

3

2005

ВІСТІ КОМБАТАНТА

ВИДАВЦІ: Головна Управа Об'єднання б. Вояків Українців в Америці, Головна Управа Братства кол. вояків 1-ої УД УНА
СПІВУЧАСНІ: Братство Українських Січових Стрільців Об'єднання кол. вояків УПА, Броди-Лев Інк., Українська Стрілецька Громада в Канаді
РЕДАКТОР: Роман Колісник

АДМІНІСТРАТОР: Іларій Кушніренко, тел. (416) 247-5039

VETERAN'S NEWS, quarterly published jointly by:
United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of Former Soildiers of the 1st Ukrainian Division of the UNA.
In association with:
Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian Insurgent Army, Inc.; Brody - Lev, Inc.; Ukrainian War Veterans' Association in Canada

VETERANS' NEWS
P.O. Box 279, Stn. "D", Toronto, ON
Canada M6P 3J9

Статті, підписані прізвищем чи ініціялами автора, не завжди відповідають поглядам редакції.
Редакція застерігає собі право скорочувати статті і справляти мову.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:
В Канаді річна передплата 35.00 дол. В США і інших країнах 35.00 ам. дол.

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ:

УКРАЇНА
Гудзій Василь
вул. О. Великановича 9, кв. 10
79034 Львів
тел. (322) 70-00-36

АНГЛІЯ
Mr. S. Wasylko
4 The Hollows, Silverdale
Nottingham, NG11 7FJ
ENGLAND
тел. (115) 981-8978

АВСТРАЛІЯ
Mr. Wasyl Stanko
3 Jean Ave.
Paradise, S.A. 5075
AUSTRALIA

Typesetting and layout by

Creative Touch
COMMUNICATIONS

Printed by

TRIDENT Associates Printing
Українська Друкарня ТРИЗУБ
1-800-216-9136

До примирення ветеранів війни в Україні

Володимир МАЛКОШ
заступник голови Крайової управи Галицького Братства
голова управи Івано-Франківської Станиці Братства

„КРУГЛИЙ СТІЛ"

На „Круглому столі" було разом з журналістами та телеоператорами понад 40 осіб. Головуючий голова СОУ полк. В. Білоус, у цивільній одежі, відкрив „Круглий стіл" і виступив з промовою, що примирення між ветеранами потрібне для консолідації України, справедливого і правдивого висвітлення історії Другої світової війни та виховання молодого покоління в патріотичному дусі.

За ним виступив з доповіддю полк. проф. голова оргкомітету С. Литвин. Він розказував про різні спроби примирення, але частина ветеранів ВВВ (велика вітчизняна війна) під головуванням ген. Ґерасімова вперто не погоджується на примирення, підкреслює значення перемоги СРСР над німецькими фашистами.

Ділимося сумною вісткою з побратимами, що
13 серпня 2005 року, на 88 році трудолюбивого життя,
в Торонті, Канада, відійшов у вічність
д-р МИРОСЛАВ МАЛЕЦЬКИЙ
кол. сотенний 7-ої сотні 30-го полку 1-ої Української дивізії
Української Національної Армії
учасник боїв під Бродами
кол. голова Крайової Управи Канади,
кол. довголітній голова Головної Управи
Братства кол. вояків 1-ої УД УНА
кол. довголітній головний редактор журналу
Вісті комбатанта.
Залишив у смутку Дружину, три дочки і сина, внуків
і численну ближчу й дальшу родину.
Похований на Дивізійній секції цвинтаря
св. Володимира в Оквіл, Онтаріо, Канада.
Дружині та Родині глибоке співчуття складає

Головна Управа
Братства кол. вояків 1-ої УД УНА

Наступним виступаючим був академік І. Юхновський. Він сказав, що його разом з ген. Ґерасімовим викликав до себе Президент В. Ющенко і намагався їх примирити і об'єднатися в одну ветеранську організацію. Але ген. Ґерасімов категорично виступає проти цього. Він взагалі проти України і за відновлення Союзу, мовляв, якби не перемога, то не було би незалежної України. Між іншим, І. Юхновський розказував, що воював під Бродами проти Галицької Дивізії і полонив двох дивізійників; коли вони заговорили українською мовою, тоді тільки довідався, що існувала дивізія.

Опісля виступав Г. Удовенко, який теж говорив, що прямо неможливе примирення з запеклими ворогами України і його спроби не приводять до результатів.

Після цього виступив російською мовою, в цивільній одежі, ген. Яцко–директор інституту історичних досліджень від ветеранської організації ген. Ґерасімова. Він сказав, що бачить, що він тут буде один проти всіх, але він проти примирення з УПА, що стріляла їм у спину і чинила страшні злочини. Про дивізію він не згадував.

Пізніше виступив генерал-хорунжий УПА В. Кук, хоч він має 93 роки, читав без окулярів. Він у цифрах показав жертви УПА, яка боролася проти німецьких фашистів, червоних партизан і радянської влади багато років. Проти Червоної армії УПА не воювала. Ветерани УПА вимагають визнати їх воюючою стороною у Другій світовій війні. Він знову повторив, як і інші ветерани УПА, вислів ген. де Ґолля у серпні 1944 р. в Рамбуйє: „Як би я мав таку армію, яку має ОУН, то німецький чобіт не топтав би французької землі". (На мою думку, цей вислів означає ось що: де Ґолль не мав, тому топтали, а наші керівники мали і погано керували, тому теж топтали).

Далі О. Васкул від Братства ОУН-УПА прочитав „Відкритий лист Президентові України від вояків ОУН-УОА".

Ген. Яцко заперечував цифри В. Кука і запитав, коли він був щирий: чи тоді, коли писав покаянну заяву, чи тепер?

В. Кук відповів, що його заставили підписати готовий текст.

Було ще багато виступів: проф. Чайковський–представник „Просвіти", син підпільниці УПА і червоного ветерана, полк. Лупаков–ветеран ВВВ, з орденом на грудях В. Лавренов, який об'єднав ветеранів на Рівненщині та інші зі СОУ, ВОВ–всього 17 осіб.

Прийнято звернення до Президента В. Ющенка, щоби він видав Указ про визнання борців за незалежність України з 20-х до кінця 50-их років. Самого примирення поки що не було.

ДОПОВІДЬ ДО „КРУГЛОГО СТОЛУ", 23 КВІТНЯ 2005

У зв'язку з наближенням 60-ої річниці закінчення Другої світової війни, ми, ветерани Першої Української Дивізії „Галичина" Української Національної Армії, звертаємося до вас посприяти офіційному визнанню нас на державному рівні борцями за волю України, з наданням пенсій і пільг, таких, як їх мають ветерани Великої Вітчизняної війни. Україна повинна взяти приклад з Балтійських держав Латвії та Естонії, де були аналогічні дивізії в часі Другої світової війни. Можна це зробити разом з визнанням ОУН-УПА, тоді це буде справедливо.

Ми завжди були за примирення з ветеранами ВВВ, тому що в історії України багато разів повторювалися політичні обставини, такі, що одні українці боролися проти інших, а тепер, коли нарешті маємо незалежну державу, повинні спільно, не дивлячись на різниці в ментальності розбудувати цю омріяну власну державу, бо тільки власна незалежна держава може створити умови для розвитку національної культури, освіти і багатства її громадян. Як колишні військовики ми вввважаємо, що Збройні сили України повинні бути патріотами батьківщини, боронити її перед ворогами і не повинні бути підпорядковані якійсь одній партії. Тому й наша громадська ветеранська організація є позапартійною. Бог і Україна наш девіз.

У більшості ми, галичани, що географічно близькі до заходу, на протязі історії майже завжди були зв'язані з Европою. Завдяки цивілізованості Заходу у нас швидше, ніж в інших реґіонах України, відродилася національна свідомість і розуміння цього, що український народ не гірший, ніж деякі африканські племена, які давно вже мають свої держави, і тому він теж має право на власну незалежну державу, бо тільки вона може забезпечити розвиток нації. Дивізія „Галичина"– це леґіон, і багато недержавних народів використовували леґіони для здобуття незалежності. Згадаймо хоч би польські леґіони в часі Наполеона, які для здобуття незалежності були змушені спочатку не до боротьби проти російської окупації, але на території Еспанії та Італії, що зображено навіть у польському державному гимні. І у Першій світовій війні поляки мали леґіони і то по двох воюючих між собою сторонах, щоби мати ґарантію здобуття незалежності. Мали вони леґіони і в Другій світовій війні, а наші сусіди чехи і словаки теж їх мали в обидвох світових війнах. Галичани організували леґіон Українських Січових Стрільців у Першій світовій війні, що боровся на стороні Австро-Угорщини проти царської Росії, де навіть українська мова була заборонена. За ними пішли східні українці у дивізіях сіро- і синьожупанників. УСС відіграли визначну ролю у Визвольній боротьбі за незалежність України в 1918-1921 рр., коли українцям вдалося, хоч і на короткий час, цю незалежність здобути.

Подібна ситуація повторилася напочатку Другої світової війни.

Між війнами більшовики на сході України нищили український етнос і фізично, і духовно. Розстрілювано інтеліґенцію, щоби ліквідувати селянство, яке не бажало йти у колгоспи, проведено жахливий голодомор, організовано примусову русифікацію, знищено українську церкву. Про все це галичани знали, а коли почалося у 1939 р. т. зв. „визволення Західної України від панської Польщі", вони на власній шкірі пізнали ці „принади" більшовизму. Відступаючи перед німецькою армією, більшовики на Західній Україні розстріляли багато невинних українців, у цьому жінок і дітей. Під німецькою окупацією Галичина мала відносно інших реґіонів України лагідний режим, краще було, ніж за Польщі, розвивалася українська освіта і культура, галичани могли працювати у владних структурах, на пошті та залізниці, навіть займалися спортом. Як писав волинський історик Киричук у своїй праці „Тарас Бульба"–Боровець, його друзі і вороги". Галичанам Гітлер видавався менш грізним, ніж Сталін. Це теж мало вплив на масовий вступ добровольців в дивізію „Галичина".

Тут треба додати, що багато вищих офіцерів німецької армії та членів уряду виступали проти нацистської расової партії Гітлера і вони з допомогою атентатів намагалися усунути його від влади, за що багато з них заплатили своїм життям. Вони теж були прихильні українцям і стали ініціяторами створення української дивізії.

Гітлер перед кінцем війни у 1945 р. наказав негайно дивізію роззброїти. Але цього не сталося, бо дивізія боролася тоді на фронті в Австрії і німці не мали ким її замінити.

Хоч дивізія належала до „військ СС", відзнак СС вона не носила, було заборонено називати вояків дивізії есесівцями, вони носили на мундирах відзнаку галицького лева, співали тільки українські пісні, духовна опіка була забезпечена інститутом капелянства, чого не мали інші дивізії військ СС. Під кінець війни, коли в дивізію прийшли волиняки та українці зі сходу, додано двох православних капелянів. Дивізія мала свою газету, в дивізії панував український національний дух, на вишколі її відвідували українські театральні і естрадні ансамблі. Все це спричинилося до цього, що в дивізію зголосилося добровільно 82 тисячі української молоді.

Тільки в половині 1944 р. німці, переважно насильно, мобілізували тисячі 14-ти літніх хлопців та дівчат служити в т. зв. Українському Юнацтві. Велика кількість юнаків попала в більшовицькі руки і, коли вони досягли до 18-го року життя, їх радянська влада засудила на 25 років виправних таборів. В нашому Братстві їх кілька десятків, а всього в Україні біля 350 членів Братства.

Хоч німці програвали війну, то все ж таки вони вишколювали галицьку дивізію на протязі року і надали їй найновішу зброю, яку вони мали на той час. Це можна сказати тим, хто називає дивізійників

гарматним м'ясом.

Радянська влада, мобілізуючи українську молодь в Червону армію, наступаючи на Захід, через тиждень-два, з десятком патронів, майже без мундирів, кидала її на фронт під німецькі танки прямо на знищення.

У дивізію вступили також біля 200 офіцерів із УСС, УГА та Армії УНР. Серед них були такі герої Визвольної боротьби українців з часів Першої світової війни, як: полковник Аверкій Гончаренко, який в бою під Крутами командував українським військом; як підполк. Іван Рембалович, герой Базару, де він був поранений, йому вдалося втекти з полону й уникнути розстрілу, в дивізії у битві під Бродами в липні 1944 р. командував саперним батальйоном, знову був поранений, з ампутованою ногою перебував в підпіллі ОУН-УПА, у 1950 р. розстріляний радянською владою. При незалежній Україні в 1994 р. визнаний Івано-Франківським обласним судом таким, що не підлягає реабілітації. Який парадокс і ганьба у незалежній Україні, за незалежність якої боровся ціле життя–він не реабілітований. Усі ветерани дивізії „Галичина" до сьогодні нереабілітовані. Чому в Україні до сьогодні діють більшовицькі закони? Наше ветеранське Братсво поставило І. Рембаловичу символічний хрест, бо ми думали, що він загинув у битві під Бродами. Був теж в дивізії колишній хорунжий УСС, пізніше сотник Дмитро Паліїв, герой ЗУНР, один з основних організаторів Листопадового зриву у Львові в 1918 р., він загинув смертю героя у битві під Бродами.

Добровольці йшли в дивізію, щоби отримати добрий вишкіл і модерну зброю і стати у майбутньому під кінець війни разом з УПА зав'язком Української армії. На жаль, не повторилася ситуація з Першої світової війни.

Весною 1945 р. німці пішли на поступки, був створений Український Національний Комітет і Українська Національна Армія, на чолі яких став генерал Павло Шандрук, колишній вищий старшина Армії УНР. УНА, під синьо-жовтим прапором, присягнула на вірність Україні, дивізія „Галичина" стала Першою дивізією УНА. Почато творити другу дивізію, всіх вояків УНА могло бути понад 200 тисяч, але до цього не дійшло, бо Німеччина капітулювала.

Західні альянти не видали полонених вояків дивізії більшовикам, як це зробили з власовцями і козаками. На волі ветерани дивізії роз'їхалися по всьому світу, але вони залишилися українськими патріотами. Багато з них стали видатними громадськими діячами української діяспори, єпископами, науковцями, професорами, бізнесменами, спеціялістами; вони помагають незалежній Україні. Це вони спорудили меморіяльний цвинтар біля м. Золочева, на місці битви під Бродами, де є 840 могил з хрестами і каплиця, пам'ятник УНА з могилою невідомого вояка на Личаківському цвинтарі у Львові, пам'ятник під Крутами і в Базарі та інших місцях, зібрали кошти на придбання приміщень для

посольства України в Канаді та США, помогли багатьом дошкільним закладам, школам та різноманітним організаціям в Україні.

Вояки дивізії ніколи не чинили злочинів проти людства і були перевірені радянською владою та альянтами індивідуально. Ніхто не знайшов у них злочинів, а всілякі наклепи та інсинуації на адресу дивізії–це просто брехня наших ворогів.

Після битви під Бродами біля трьох тисяч вояків дивізії, які не змогли прорватсия із більшовицького оточення, вступили в УПА і боролися до кінця. Ті, що попали в більшовицький полон, були репресовані і не мають пільг, що їх мають ветерани ОУН-УПА, яких визнала влада 6-ти західних областей ще майже 10 років тому.

Щодо святкування „Дня Перемоги у ВВВ", то в дійсності СРСР вступив у війну в 1939 р., коли напав на Польщу і Фінляндію, а не в 1941, тоді теж енкаведисти розстріляли 10 тисяч польських офіцерів, серед яких було понад 70 українців, які були мобілізовані в польську армію як громадяни Польщі. Ні Фінляндія, ні Японія, ні Афганістан не нападали на Україну, і тому ветеранам цих воєн повинна надавати пенсії Росія, що є спадкоємницею СРСР, а не Україна. Так є в Балтійських республіках. Росія повинна також надавати компенсації ветеранам дивізії, ОУН-УПА, усім політичним в'язням, які багато років каралися в жахливих умовах у Сибіру, де безкоштовно розбудовували промисловість Росії.

Ми за примирення з ветеранами ВВВ, проти яких боролися через історичні обставини, тепер ми повинні спільно розбудовувати незалежну Україну. Про примирення, однакові права, не ділячи ветеранів на „своїх і чужих", говорили також Л. Кучма та В. Янукович перед виборами, але вони на практиці нічого для цього не зробили.

10 років тому ми були запрошені австрійськими ветеранами війни відвідати могили двох тисяч полеглих в Австрії вояків дивізії у 1945 р. підчас боїв з Червоною армією, і тоді військовий аташе України у Відні запропонував нам вчинити акт примирення і поклонитися могилам червоноармійців. Ми це вчинили, але коли повернули в Україну, то не зустріли адекватної відповіді від ветеранів ВВВ. Тільки ветерани з ветеранської організації І. Юхновського нас визнають. Отже, запрошуємо ветеранів ВВВ, щоби разом з представниками Президента та Уряду України, разом з нами та ЗМІ відвідали дивізійний цвинтар біля Золочева, а тоді ми разом з ними підемо на цвинтар радянських воїнів і ми покажемо на весь світ, який вже давно примирився, що українці теж вміють примиритися між собою. Але ми не повинні залишатися другосортними ветеранами, а мати в Україні, за незалежність якої ми боролися, однакові з ветеранами ВВВ права. Тоді весь світ побачить, що українці стали єдиною нацією, Влада якої піклується про всіх своїх громадян однаково.

ЛИСТ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ

У першій частині листа автор Володимир Малкош подає історичні обставини творення і бойові дії Дивізії, які він представив на „Круглому столі". (Див. ст. 5). Друкуємо кінцеву частину листа, повідомлення ВР про його отримання і „уточнення" В. Малкоша.

Редакція

Вельмишановному Голові Верховної Ради України
Панові Володимирові Михайловичові Литвину

Ви, як Голова Верховної Ради України, при обговоренні питання визнання ОУН-УПА повинні також заторкнути питання визнання ветеранів дивізії „Галичина", або краще ветеранів УНА, цебто Української Національної Армії в цілому (ветеранів Другої дивізії УНА в Україні немає, залишилася невелика кількість ветеранів Українського Юнацтва, які теж входили до УНА і є тепер членами нашого Братства).

Немає сумніву, що треба би анулювати статтю Кримінального Кодексу колишньої УРСР, якої вже давно немає і по якій нас вважають „зрадниками батьківщини". Ми ніколи не вважали себе громадянами УРСР тих неціпих двох років після „визволення", а багато з нас жили тоді за Сяном і Бугом і взагалі не бачили „визволителів", хоч пізніше бачили їхні злочини проти людства. Навіть Л. Кучма і В. Янукович у своїх передвиборних кампаніях привселюдно заявляли, що необхідно провести примирення в Україні усіх учасників бойових дій, які в Другій світовій війні боролися по різних сторонах барикад і що не треба ділити ветеранів „на своїх і на чужих", цебто вони повинні мати однакові права, а примирення необхідно робити по еспанському зразку, як це колись в Еспанії зробили націоналісти і комуністи після громадянської війни. Вважаємо, що Ви можете стати ініціятором такого примирення.

Додаток: Дві листівки з відомостями про А. Гончаренка, І. Ремболовича та Д. Палієва. Також три картки з зображенням меморіяльного цвинтаря полеглих під Бродами вояків дивізії, що біля м. Золочева Львівської області.

Об'єктивно описана історія дивізії „Галичина в „Довіднику з історії України", Київ, „Генеза", 2001, який рекомендований Міністерством освіти і науки України як посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів. На Вашу вимогу можемо післати наявну у нас літературу, видану нашим Братством.

Щиро з глибокою пошаною
і побажанням всього найкращого

Володимир Малкош

Малкошу В. М.

№ 06-20/14-574 *18. 04. 2005 р.*

У зв'язку з Вашим зверненням на ім'я Голови Верховної Ради України Литвина В. М. повідомляємо, що питання стосовно Української Повстанської Армії буде розглянуте Верховною Радою України у встановленому Регламентом порядку з урахуванням висновків наукових експертів і Комісії, створеної для вивчення цієї проблеми.

Голова Комітету **Г. Крючков**

25.4.2005 **Вп. П. Г. Крючкову**

Вельмишановний Пане Голово!

Уточнюємо, що в нашому зверненні до Голови Верховної Ради України пана Литвина В. М. ми не просили розглянути питання стосовно Української Повстанської Армії, а стосовно ветеранів Першої Української Дивізії („Галичина") Української Національної Армії, в рядах якої були такі герої Визвольної боротьби українського народу за незалежність України 1918-1921 років як полковник Аверків Гончаренко (бій під Крутами у січні 1918 р.) з Армії УНР, як підполковник Іван Рембалович (бій у Базарі під Коростенем у листопаді 1921 р.) з Армії УНР, як сотник Дмитро Паліїв, що як хорунжий Українських Січових Стрільців організував „Листопадовий переворот" 1 листопада 1918 р. у Львові, пізніше сотник Української Галицької Армії і багато інших. Згадувана Вами Комісія створена Урядом, вивчаючи питання УПА, повинна теж вивчити питання дивізії „Галичина", воїни якої пішли слідами воїнів Українських Січових Стрільців (УСС), щоби боротися за незалежність України проти тих самих ворогів. Подібну боротьбу і тими самими методами вели наші сусіди поляки, чехо-словаки, латвійці та естонці. Справедливість вимагає, щоби ветеранів дивізії „Галичина" і подібних формувань (їх залишилося декілька сотень) визнати Верховною Радою України борцями за незалежність України до 60-річчя з дня закінчення Другої світової війни.

З глибокою пошаною

Володимир Малкош

ГОЛОСИ ЗА ПРИМИРЕННЯ

Володимир Яворівський, голова Спілки письменників України, депутат ВР, керівник популярної радіопрограми, опублікував у „Літературній Україні", ч. 17, 2005 статтю п. н. „Далека, дуже далека війна". У ній подає теж винятки з листа російською мовою ветерана тої „далекої", а в Україні ще такої „близької" війни, якби вона вчора закінчилася. Друкуємо лист в перекладі.

Редакція

Чому комуністи через 60 літ всю свою бездарність, всі свої перед більше ніж 30 мільйонами знищених українців–хочуть оправдати парадами, якби це було для нас і на наше прохання. Особливо це різко

виявилося в березні на засіданні Верховної Ради, де було повно комуністичної демагогії.

Тим нам, хто з перших днів був на війні, вже давно за вісімдесят, а хто пішов на війну в останній рік–вже 78, і нам треба паради, як зайцю сиґналу стоп. Також і наркомовські 100 грам горілки хай самі вип'ють. То їхні бездарні політичні попередники на фронті зганяли солдатиків і гнали їх в наступ, не давши їм боєприпасів ані артилерійської підготовки. І гинули вони, п'яні, тисячами, мільйонами.

Ось світова офіційна статистика. На Східному фронті, то є СРСР, з 41 до 45 років німців загинуло 2 мільйони 200 тисяч. Наших–27 мільйонів. На кожного одного вбитого німця припадає по 13 наших...

Я свобідно подам руку кожному воїнові УПА, я примирюсь з ними. Вони по-геройськи воювали на своїй землі, захищали свої сім'ї. Прочитайте місце з щоденника Олександра Довженка, де хвалиться енкаведист: „Одного націоналіста я повісив вниз головою і палив на повільному вогні, вирізав з нього шматки м'яса... А він, гадюка, так і помер з криком „Слава Україні". Скільки я їх перемордував!" Нам, українцям, давно пора примиритися. Якщо це не подобається симоненкам і соломатинам–це їхня справа, вони висловлюють інтереси не України, а іншої держави. Тому, що вони простили злодіяння так званої РОА (Російської визвольної армії), котра вбивала, палила, грабувала, знасилювала не тільки в Україні, але теж в Чехословаччині, Юґославії. Всі вони, хто лишився живим, отримують віддавна пенсії, ходять у пошані.

Василь Захаров

інвалід 2-ї групи, нагороджений 5 бойовими орденами і 25 медалями

Київ

* * *

Закінчує Володимир Яворівський свою статтю:

Я свідомо зацитував російськомовного автора, бо це показово для сьогоднішньої України–дуже часто саме вони, ті, кого життя змусило забути рідну мову, гостро і мужньо реаґують на українські проблеми. Дуже часто куди сміливіше і відвертіше, як україномовні українці.

Демократичні народи, котрі були втягнуті у Другу світову війну–давно відвоювали її, віддали почесті полеглим, облаштували гідне життя інвалідам, оточили увагою ветеранів. Всі давно помирилися, обнялися по-братському і живуть. Так давно вчинили німці, еспанці, поляки, італійці, мадяри, чехи, словаки. Навіть росіяни.

Та й ми, українці, либонь остаточно помирилися на Майдані. Я вірю, що у Верховній Раді після Майдану знайдеться три сотні мудрих проукраїнських депутатів, які ствердять це примирення нації законом. Навічно.

Володимир ЯВОРІВСЬКИЙ

КІНЕЦЬ СУПЕРЕЧКАМ?

Спеціальна комісія уряду, яка шість років вивчала діяльність ОУН-УПА, пропонує визнати бійців учасниками війни.

Українські історики, які на замовлення спеціяльної комісії Кабміну шість років вивчали діяльність ОУН-УПА, нарешті оприлюднили свій історичний висновок. Вони пропонують визнати бійців ОУН та УПА учасниками національно-визвольної боротьби українського народу.

Про шестирічну роботу істориків кореспондентові розповів керівник робочої групи, заступник директора Інституту історії України Національної академії наук України Станіслав Кульчицький.

– Пане Кульчицький, які саме документи ви вивчали і яких висновків дійшли?

– За час роботи ми вивчали три війни УПА–проти радянських партизанів та енкаведистів, проти німецької окупаційної влади та проти польської Армії Крайової. Свій висновок ми поділили на 14 частин, в яких розглядаємо позиції, що завжди були предметом суперечок. Зокрема, це стосується ідеології українських націоналістів, протистояння в післявоєнний період. Та найбільшу увагу ми приділили участі ОУН-УПА у війні, адже саме на цьому грунтуються усі суперечки між радянськими ветеранами та вояками УПА.

Ми підготували історичний висновок для замовника–Міністерства юстиції України. Пропонуємо надати воякам ОУН-УПА статус ветеранів війни. Але останнє слово–за урядом та народними депутатами.

– А як бути з вояками СС „Галичина"?

– УПА–українська організація, а СС „Ґаличина"–німецька військова одиниця. Тобто це різні організації. Заяви дивізійників, що вони хотіли надати в розпорядження майбутній Українській незалежній державі свої збройні сили, не відповідають дійсності. Це ж стосується поліції, в рядах якої були й українці.

– А чи реально, що парламентарі ухвалять відповідний закон, адже проти цього виступають ті ж комуністи?

– На основі наших висновків можна прийняти відповідні політичні рішення. Адже в діяльності ОУН-УПА вже немає білих плям. Ми розвінчали міт, що вояки УПА–це помічники Гітлера. Кожний пункт нашого висновку ґрунтується монографічно–десятками документів. Комуністи цьому можуть протиставити лише невеличке видання, яке стосується Нюрнберзького процесу. З допомогою цієї книжечки вони хочуть довести, що УПА фіґурувала на цьому процесі. Однак у Нюрнберґу, як відомо, судили лише головних осіб Райху. А про повстанців там мова не йшла.

Богдан КУФРИК

Львівська газета „Експрес",
21-28 квітня 2005 р., № 46 (2335)

Національна академія наук
Інститут історії України

ПРОБЛЕМА ОУН–УПА

Звіт робочої групи істориків при Урядовій комісії з вивчення діяльності ОУН і УПА
Основні тези з проблеми ОУН-УПА (історичний висновок)

Київ 2004

У брошурі друкуються два взаємозв'язані документи: звіт про творчі здобутки робочої групи істориків, утвореної при Урядовій комісії з вивчення діяльності ОУН і УПА, а також історичний висновок з проблеми ОУН-УПА. Обидва документи підготовлені групою істориків, яка працювала в 1997-2004 рр. за завданням Урядової комісії. Основні тези узагальнюють висновки підсумкової колективної монографії „Проблема ОУН-УПА".

10. Ставлення ОУН(Б) до дивізії СС „Галичина" *

Дивізія СС „Галичина" не входить в окреслений у розділі 1 предмет дослідження. Вона не має прямого стосунку до ОУН і УПА, хоча окремі бойовики ОУН і військовослужбовці УПА служили в ній, а деякі дивізійники дезертирували і опинилися у підрозділах УПА. Чудово розуміючи принципову різницю між німецьким військовим формуванням і українськими повстанськими частинами на окупованій території, опоненти українських націоналістів часто об'єднують ці формування в єдине ціле, щоб обтяжити ветеранів УПА есесівським минулим. Тому є доцільним висвітлити питання про ставлення ОУН(Б) до дивізії СС „Галичина".

Щоб послабити опір населення на окупованих територіях, німецька адміністрація ставила у привілейоване становище одні народи стосовно інших. В генеральному комісаріаті „Волинь-Поділля" вона протегувала полякам, а у приєднаному до Генерального губернаторства дистрикті Галичина–українцям.

Зокрема, у Кракові широкими неполітичними правами був наділений Український центральний комітет на чолі з В. Кубійовичем. ОУН(Б) спромоглася створити в українській частині Галичини лише нечисленні збройні відділи, які з тактичних міркувань не увійшли в УПА, а були виділені в іншу військову формацію–Українську народну самооборону (УНС).

Після поразки під Сталінградом губернатор Галичини О. Вехтер

**Друкуємо 10-ий розділ, який відноситься до УД УНА*

змусив Кубійовича виступити формальним ініціатором ідеї про створення в збройних силах Третього рейху українського з'єднання. Створювати військові формації в рамках вермахту забороняв закон. Вехтер звернувся з відповідним проханням до рейхсфюрера СС Г. Гіммлера, оскільки в рамках СС існувала мережа національних формувань народів окупованої Європи. Той підтримав прохання губернатора, і 28 квітня 1943 р. було оголошено про формування стрілецької (гренадерської) дивізії СС „Галичина".

Змушена погоджуватися на формування есесівської дивізії, внаслідок своєї залежності від нацистської адміністрації, еміґрантська інтеліґенція виправдувался тим, що дивізія „послужить українській справі". Переконуючи молодь добровільно вступати в дивізію, деякі агітатори навіть зловісну абревіатуру СС подавали як зашифроване „січове стрілецтво". Але дивізія була типовим колабораціоністським формуванням, до створення якого приступили вже тоді, коли визначилася поразка Німеччини у світовій війні. Безсумнівно, що ця дивізія вкрай неґативно вплинула на „українську справу".

У передовій статті „Довкола СС стрілецької дивізії Галичина", надрукованій в органі галицького крайового проводу ОУН(Б) „Бюлетень" наприкінці 1943 р., підкреслювалося: „Необчислимі шкоди може принести нам ця т. зв. галицька дивізія на міжнародному форумі. По наших батьках ми одержали у спадщину марку германофілів. Треба було покласти багато трудів і жертв, зокрема протягом двох останніх років, щоб здобути для українства опінію суверенного політичного чинника. Це нам частково вдалося". [1]

Західні союзники не видали військовослужбовців дивізії СС „Галичина" Сталіну з формальних причин: вони були громадянами не Радянського Союзу, а Другої Речіпосполитої. Але у повоєнні часи на Заході „бойовий шлях" дивізії ретельно перевірили на предмет встановлення за нею воєнних злочинів. Після перевірки військовослужбовцям дозволили проживання в США.

Слід додати, що дивізія СС „Галичина" з порядковим № 14 у військах Waffen–SS нічим не нагадувала елітні есесівські частини, які формувалися з фанатично відданих нацистській доктрині німців і заплямували себе воєнними злочинами. Вона нічим не відрізнялася від інших дивізій СС, укомплектованих уродженцями окупованих гітлерівською Німеччиною країн. Історія дивізії „Галичина" висвітлена у багатьох книгах, тоді як про існування двох російських дивізій (порядкові номери 29 і 30) мало хто здогадується.

---

[1]) Цит. за кн.: Прокоп Мирослав. *Напередодні незалежної України. Спостереження і висновки.* Нью-Йорк–Париж–Сидней–Торонто–Львів, 1993. – С. 57-58.

Зауваження до Розділу 10

Хто ознайомлений з «проблематикою» історії дивізії «Галичина», тому не потрібні жодні зауваження, бо «висновки» групи істориків не потребують коментарів. Все таки ми постараємося сказати своє слово з іншої, не конче радянсько-історичної перспективи.

Уже наголовок *Ставлення ОУН(Б) до дивізії СС "Галичина"* не відповідає повністю змістові розділу. Про „ставлення ОУН" пишеться тільки перед творенням Дивізії, і неповно. Пізніше це ставлення змінилося. Докладніше, див. статтю провідного члена ОУН Богдана Підгайного „УПА–Дивізія „Галичина"–німці", *Вісті комбатанта*, ч. 3, 1990. Далі, назва „дивізія СС" не правильна, бо тільки німецькі дивізії носили назву „СС", а „Галичина" називался дивізією „військ СС" (Waffen-SS). Було заборонено українців звати „есесами" (SS-Mann), що наказав сам райхсфюрер СС Гіммлер у розпорядженні від 26 травня 1944 року.

Вона не має прямого стосунку до ОУН і УПА... Багато членів ОУН, між ними провідних, як Богдан Підгайний, Мирослав Малецький, Михайло Качмар і ін. вступило до Дивізії; приблизно три тисячі вояків Дивізії перейшло прямо до УПА.

Поручник Святослав Левицький, учасник боїв під Бродами, провідний член ОУН, звітував на ліквідаційному засіданні Військової Управи в Мюнхені 27 серпня 1947 року: „Відносно участи членів Дивізії в УПА, то мушу сказати, що за часів мого 16-місячного побуту в лісі, я не стрічав ні одного відділу УПА, в якому не було б бодай кількох хлопців з Дивізії".

Слід зазначити, що вони „не дезертирували" в розумінні „втечі від військової служби". Що більше, коли НКВД схопив такого вояка, оскаржував його теж за „дезертирство" (Sic!), вважаючи, що він мав голоситися до НКВД. Чи ті, що з німецького війська добровільно переходили фронт, командування Червоної армії вважало їх „дезертирами" чи „перебіжчиками"?

Опоненти українських націоналістів часто об'єднують ці формування в єдине ціле, щоб обтяжити ветеранів УПА есесівським минулим... Хто ці „опоненти"? Комуністична партія України? І чи не вони обтяжували УПА „буржуазним націоналізмом"?

Зокрема, у Кракові широкими неполітичними правами був наділений Український центральний комітет»... Чому „Зокрема" і „у Кракові"? У Генеральній губернії українці мали Український центральний комітет, а поляки—такий самий Польський комітет. Навіть євреї спочатку мали офіційно визнаний свій комітет.

...О. Вехтер змусив Кубійовича... Вехтер просто заявив: якщо українці не підтримають творення Дивізії, тоді німці її створять самі. Поки Кубійович погодився на підтримку, він провів наради з кол. вояками

Визвольних змагань, іншими особами, включно з митрополитом Шептицьким. Його теж підтримав уряд УНР в екзилі; офіцери УНР, як Іван Рембалович—учасник трагедії під Базаром, Аверкій Гончаренко—командир у боях під Крутами й ін., зголосилися до Дивізії.

Якщо б німці створили дивізію, тоді українські чинники не мали б жодного доступу й впливу в дивізії. А так все-таки дозволено на українських капелянів та німці погодилися, що дивізія воюватиме тільки проти більшовизму.

Створювати військові формації в рамках вермахту забороняв закон. Який закон? Вермахт на початку східної кампанії використовував полонених. Козацький корпус діяв в рамках вермахту. Численні батальони РОА були в рамках вермахту. Вермахт назначив окремого „Ґенерала для східних військ", котрий адміністрував цими з'єднаннями, видавав окремі медалі і хрести.

...дивізія була типовим колабораціоністським формуванням... Що значить „типовим"? Значить, мусить бути „нетипове"—тобто, яке? Чи це не нове пострадянське поняття? Дефініція в УРЕС (ст. 112, т. II): „Колабораціоністи—зрадники батьківщини, які співробітничали під час 2-ї світової війни 1939—45 з фашистами в окупованих гітлерів. Німеччиною країнах Зх. Європи".

У СРСР під час війни не було „колабораціоністів", а тільки були „зрадники", що підтверджує „абсолютно секретний" наказ від 22 червня 1944 року, в котрому пишеться: „Виселити в окремі краї Союзу ССР всіх українців, які проживали під владою німецьких окупантів". Про цей наказ вперше повідомив Микита Хрущов на 20-у з'їзді Комуністичної партії 25 лютого 1956 року.

Зрештою, т. зв. „леґіонова політика" була застосовувана поневоленими народами в різних часах і ситуаціях. Про це пише американський проф. Джон Армстронґ у передмові до книги *The Ukrainian Division 'Galicia', 1943-45 by Wolf-Dietrich Heike,* 1988. (Переклад статті, див. „ВК", ч. 1, 1989).

В тому ж абзаці історики пишуть: *Безсумнівно, ця дивізія вкрай негативно вплинула на "українську справу".* Як? Чому російські дивізії, балтицькі й інших народів не „принесли такої шкоди"?

До інших висновків доходить адвокат доц. д-р Олександер Панченко (Полтавська обл.) автор монументальної книги *Українська Головна Визвольна Рада,* 2004:

При розгляді феномену Української Дивізії „Галичина" слід мати на увазі, що політичної коляборації української нації з гітлерівським режимом фактично не було, бо кілька десятків тисяч українців, одягнених у німецькі однострої, не вирішували усі питання співпраці у військовій площині, бо було на порядок більше українців, які боролися проти німецької окупації, а також те, що коляборація тоді була загальноевропейським явищем—із 38 дивізій СС

половина складалася не із німців, а українці,—одна з найбільших європейських націй, створила лише одну дивізію, 18 же дивізій Waffen-SS складалися з інших націй Европи. Наприклад, маленька Латвія дала дві есесівські дивізії. За даними Ганса Вернера Нойлена із 980 000 вихідців із СРСР (за винятком представників Балтії), що служили в німецькій армії, українці становили лише 250 тисяч, в той час як росіяни—310 тисяч, туркестанці—180 тисяч, кавказці 110 тисяч осіб. Козацький корпус і дві дивізії генерала Андрія Власова також були підпорядковані військам СС. Проте тепер, як і завжди, вирізняються тільки українці з Дивізії, хоч ніяка з усіх чужоземних частин, а тільки Дивізія „Галичина" під кінець війни вийшла з військ СС та була включена до Української Національної Армії, як Перша Українська Дивізія, та зложила присягу на вірність Україні.

Наводити сьогодні статтю з *Бюлетеня* ОУН (Б), що дивізія **може** принести необчислимі шкоди, бо на міжнародному форумі принесе марку **германофілів**, не має сенсу. Бо після війни на Заході державні чинники довший час не визнали української національности, пиши: росіянин або поляк, румун. А за германофіла вважали навіть митрополита Шептицького. Як кому завгодно. У західних ЗМІ ще й тепер українців „визнають" в неґативних насвітленнях, наприклад, про єврея, котрий вбив сина телевізійної зірки Косбі в США, подавали, що він українець, бо у свій час жив у Львові.

В Україні ветерани 2-ї світової війни т. зв. „герасимівці" тепер написали листа у Верховну Раду, щоб не визнати УПА, бо ті були поплічниками фашистів.

Західні союзники не видали...Сталіну... бо вони були громадянами... Другої Речіпосполитої. Ця справа не така проста. Козацький корпус видали англійці без розгляду, хто був який громадянин, навіть генерала Андрія Шкуро, який взагалі не жив у СРСР і був нагороджений британським Companionship of the Order of the Bath і не підлягав репатріяції, згідно з Ялтинською угодою... Чи не за особисті коштовності козаків, які радянські аґенти дозволили англійським офіцерам „присвоїти" собі, як написав чекіст з „Смершу" у *Голос Родины*, ч. 34, 1988? Якщо це правда?

Вояків з двох батальйонів дивізії військ СС ч. 30 (російська ч. 2), зложених переважно з військовополонений українців, які „дезертирували"—за дефініцією авторів брошури—у Франції до руху опору, не видали, бо рекомендували їм після війни зголоситися до Чужоземного леґіону, вояки якого були „недоторканні", як депутати Верховної Ради України.

Про російський охоронний корпус (Schutzkorps) з Сербії під командуванням полк. Анатоля Роґожіна, англійці просто „забули"?—як пише дослідних насильної видачі до СРСР англійськими властями Ніколай Толстой у книзі *The Secret Betrayal 1944-1947*. Щодо невидачі Дивізії і видачі Козацького корпусу Толстой не міг з певністю нічого довідатися, бо в тому були вмішані англійські політики міністерського

рівня і документи просто „зникли" з архівів у Лодоні.

Історія дивізії СС "Галичина" висвітлена у багатьох книгах... про існування двох російських...мало хто здогадується. Про російські дивізії в СРСР тривало мовчали, протилежно до „українських" радянських чинників. Чому? Єдина відповідь: тому що вона була українська дивізія. На Заході появилися книги про Власова, про насильну репатріяцію, а тепер видаються в Росії, де ці солдати, без досліджень істориків, реабілітовані.

Українській дивізії злобно приписували злочинність, як на Заході, так і в СРСР. Тим її „спопуляризували" досьогодні. Навіть президент Віктор Ющенко в прямій телепередачі 12 травня 2005 року на запитання з Донецька про його наміри реабілітувати дивізію СС „Галичина" відповів: „Голубе сизий, хто вам говорить про СС „Галичина", ви переплутали грішне з праведним, я кажу про воїнів з УПА"

І на це все треба відповідати.

Чи треба було включати розділ 10-ий до „шестирічних досліджень" групи замовлених істориків, які подали просто свої неґативні опінії, що мало чим різняться від колишніх радянських „висновків"? Безсумнівно, ні. І не треба було марнувати аж шість років „на досліди" ОУН-УПА, бо визнання їх борцями за волю України вони „доказали" їхньою кров'ю і каторгою. Для політиків України—це гра для продовження радянського стилю виховання. На чию користь?!

Роман КОЛІСНИК

НЕСПРАВЕДЛИВІСТЬ

Юлія Тимошенко в інтерв'ю 5-му телеканалу заявила, що вона за надання статусу учасників бойових дій ветеранам ОУН-УПА, але за умови перевірки минулого кожного з них.

По-перше, йдеться не про персональний статус кожного вояка ОУН-УПА, а йдеться про ОУН-УПА як структуру. Якщо буде вирішено питання про структуру, то автоматично буде вирішено питання про кожного окремого її представника.

По-друге, а чому пані прем'єр вважає, що ОУН-УПА–це організація, яка потребує перевірки? Чому вона не поширює свою підозру на ветеранів так званої „великої вітчизняної війни"? До речі, треба позбавити ветеранського статусу тих, хто служив в НКВД, НКГБ, МГБ, КГБ, та забрати у них пільги, це дасть велику економію державному бюджету. Варто вилучити зі складу ветеранів Червоної армії тих, хто служив охоронцями концтаборів, брав участь у каральних акціях, стріляв у спину своїм бійцям, перебуваючи у складі „загороджувальних загонів". А решту–ретельно перевірити, і, впевнений, в деяких випадках доведеться не лише пільги забирати, а й кримінальні справи

порушувати, бо злочини проти людства не мають терміну давнини. Декого треба буде передати компетентним органам Литви, Латвії, Естонії, бо там вони залишили криваві сліди, декого судовим і слідчим органам Польщі, Угорщини, Чехії, Словаччини, декого–судити в Україні за терор у західних областях. А декого навіть доведеться передати Міжнародному трибуналові у Ґаазі. Окремих ветеранів можна буде простити, наприклад, тих, хто ґвалтував і вбивав жінок у Берліні у квітні-травні 1945 року. І лише тоді можна буде влаштовувати перевірку ветеранам ОУН-УПА. Якщо перевіряти–то всіх.

Але пані Тимошенко чомусь переконана, що ветерани боротьби за волю України–то якісь злочинці, що потребують перевірки і реабілітації. Чому влада, за яку українці стояли на Майдані, дозволяє собі прокурорсько-звинувачувальний ухил у ставленні до наших національних героїв, вважаючи ветеранами лише тих, хто воював „За Родіну! За Сталіна!", а не тих, хто воював за незалежність України? Як довго над свідомістю наших політиків, міністрів, адміністраторів тяжітиме це сталінсько-брежнєвське ідеологічне прокляття? Усі заклики Президента Ющенка до примирення нічого не варті, аж поки він не підпише указ „Про учасників національно-визвольних змагань". Щоб підписати такий указ, не треба питати дозволу радянських ветеранів, зазомбованих імперсько-комуністичною пропагандою.

З особливим цинізмом висловився з приводу цього спікер Верховної Ради Володимир Литвин. Він сказав, що історикам треба ще довго досліджувати діяльність ОУН-УПА. Вже минуло майже 14 років незалежності України, скільки ще треба Литвину на дослідження? Може, він чекає, коли помре останній ветеран визвольного руху, і тоді проблема розв'яжеться сама собою. А чому б Литвину не досліджувати злочинну діяльність в Україні КПСС-КПУ, комсомолу, КГБ та інших таких організацій?

Міністр оборони Грищенко також вважає, що визнання ОУН-УПА ще не на часі, мабуть, теж чекає, коли природа зніме цю проблему. Здається, вони всі дуже бояться гніву Москви, істерики Петра Симоненка, погроз ветерансько-комуністичної номенклатури. А крім того, вони самі ще не позбулися цілком московських „тарганів" у мізках.

Але все ж ця влада повинна скласти іспит на українськість–остаточно ствердити незалежність української держави, визнавши найвідданіших патріотів України, героїв ОУН-УПА. Бо бажаючи влаштовувати перевірки цим людям, Юлія Тимошенко принижує не лише їх, вона принижує всіх нас, для кого Україна–понад усе.

Євген СТЕПАНЮК

(„Гомін України")

9-та РІЧНИЦЯ ПРИЙНЯТТЯ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

Конституцію незалежної України прийнято 28 червня 1996 року. Цей день увійшов в історію, як велика історична перемога українського народу, що засвідчує перед цілим світом його високі ідеали державности, демократії та гуманізму. Основний Закон відкрив новий етап розвитку нашої Батьківщини. Конституція стала базовим актом для створення законів правової держави на основі сучасного міжнародного права. Всі ми пам'ятаємо, наскільки складним, напруженим і непередбачуваним був сам процес прийняття Основного Закону. А ще складніший–втілення його в життя.

Як відомо, першою офіційною конституцією в світі вважається конституція США, прийнята 1787 року. В Европі перша офіційна конституція з'явилася у Франції в 1791 році, згодом у Польщі, Еспанії. Але ми повинні пам'ятати та гордитися тим, що першою в світі була Конституція українського гетьмана Пилипа Орлика від 5 квітня 1710 року, яка випередила американську аж на 77 років. Написана під впливом переходових ідей свого часу, вона закладала головні принципи республіканської форми правління та була першою Конституцією України в европейському її розумінні. Тож, як свідчить історія, ми, українці, демократи від Бога. Хоч розуміємо, що в умовах століть чужого поневолення українська конституційна думка не могла по-справжньому розвиватися. Але вона ніколи не вмирала.

Нинішній Основний Закон йде від конституції Української Народньої Республіки, Західньо-Української Народньої Республіки. Утверджено не просто державу, а державу дійсно велику–за територією, кількістю населення, природніми багатствами, за економічним, науково-технічним і кадровим потенціялом, за рівнем освіти населення, розвитком науки та культури, врешті-решт, за геополітичним становищем. Конституція заклала основи демократичного ладу в Україні. Верховна Рада, після ухвалення Конституції, прийняла кілька законів, які є фундаментальними у будівництві держави: „Закон про Конституційний Суд", „Закон про місцеві державні адміністрації" та „Закон про місцеве самоврядування в Україні".

Отже, на основі Конституції сформована система політичної влади в Україні. Нам ще доведеться пройти довгим і важким шляхом суспільно-економічного розвитку, наприкінці якого ми, без усякого сумніву, на рівних правах увійдемо в родину европейських держав і займемо в ній гідне місце. Так записано в Конституції–так буде!

Ярослав КОЛОДІЙ

ВАТИКАН І МОСКВА ПОГОВОРИЛИ ПРО КИЇВ

У червні відбувся перший візит представника Ватикану до Росії після того, як змінився папа, голови ватиканської ради з просування єдности християн, кардинала Вальтера Каспера. Офіційною метою цієї поїздки було „продовження діялогу з православною патріярхією".

В Росії кардинал Каспер спочатку зустрівся з головою російських католиків архиєпископом Тадеушем Кондрусевичем. Не зважаючи на обіцянки, російську католицьку громаду до офіційного діялогу Московського патріярхату і святого престолу залучено так і не було — кардинал Каспер поїхав на зустріч із головою відділу зовнішніх церковних зв'язків Московського патріярхату митрополитом Кирилом без Кондрусевича. За даними „Газети.Ru", у зустрічі, що відбулася в межах роботи православно-католицької комісії для владнання спірних питань, також брали участь заступник голови ВЗЦЗ протоієрей Всеволод Чаплін, секретар ВЗЦЗ з міжхристиянських відносин священик Ігор Вижанов, представник Ватикану в Росії архиєпископ Антоніо Менніні та співробітник папської ради зі сприяння християнській єдності священик Йосип Май.

Спершу католицька сторона припускала, що на переговорах основним питанням стане „що святий престол і РПЦ можуть разом зробити в Европі і для Европи, для захисту християнських цінностей на континенті". Однак ледве чи не головною стала тема „греко-католицької експансії в Україні".

Зокрема, представники Московського патріярхату заявили про „неприйнятність ідеї згадувати Київ у титулі голови Української греко-католицької церкви (УГКЦ) і перенесення її катедри до Києва". Річ у тім, що голова УГКЦ кардинал Гузар не раз заявляв про бажання перенести адміністративний центр греко-католиків зі Львова до Києва. Недавно він повідомив, що це відбудеться вже в серпні — листопаді 2005 року. Новина викликала роздратування в українських православних, тому що, як кажуть у церковних колах, УГКЦ таким чином хоче набути „загальноукраїнського статусу" (наприклад, архиєпископ Львівський кардинал Гузар відразу ж по переїзді перетвориться на архиєпископа Київського), а Київ „традиційно є центром Української православної церкви".

Крім того, православних тривожить можливе створення на Україні греко-католицького патріярхату — а це, за припущеннями, може стати наступним кроком УГКЦ. За папи римського Івана Павла II здійснити цю ідею греко-католикам не вдалося, але тепер вони сподіваються на підтримку папи Бенедикта XVI. Поки що Ватикан на це не йде, щоб не псувати відносин з Російською православною церквою. Під час попереднього візиту до Росії кардинала Каспера представник Римсько-католицької церкви особисто запевнив патріярха Алексія II, що Ватикан „рішуче проти створення паралельних ієрархічних греко-

католицьких структур".

„Українську" тему на зустрічі було піднято, незважаючи на те що незадовго до зустрічі кардинал Каспер прямо заявив газеті „Світло Євангелія", що „український пункт не буде включено до порядку переговорів". За словами представника Ватикану, він „не зобов'язаний говорити про іншу церкву" (маючи на увазі УГКЦ) і вважає, що вона має сама вести діялог. Він уточнив, що в цьому питанні Бенедикт XVI дотримується тої самої позиції, що і його попередник.

Хоча, як зауважив у розмові з кореспондентом „Ґазети.Ru" заступник голови ВЗЦЗ МП Всеволод Чаплін, „обговорення статусу голови УГКЦ, його титулу і місця його перебування" було ініціятивою саме католицької сторони.

Втім, і про співробітництво двох церков на зустрічі все-таки трохи поговорили. Як повідомлено в прес-релізі Московської патріярхії, православні і католики вирішили, що співпраця між ними особливо важлива „у період, коли народи Европи і світу переживають моральну кризу".

Російські католики лишилися незадоволеними результатами зустрічі: вони сподівалися, що на переговорах все-таки йтиметься і про їхні проблеми.

„Нам незрозуміло, чому питання про Україну обговорюють у Москві, чому російські католики і далі залишаються заручниками цих настроїв?" — заявив „Ґазеті.Ru" керівник інформаційного центру Конференції католицьких єпископів Росії Віктор Хруль.

Правда, експерти ще до цієї зустрічі припускали, що чекати якихось змін у православно-католицьких відносинах ще зарано. „Для реальних змін у цьому напрямі Ватикан повинен відмовитися від фундаментальних стратегічних завдань щодо Росії, — заявив керівник Центру стратегічних досліджень релігії і політики сучасного світу Максим Шевченко. — Поки що цього не відбувається. Тому, як видно, ні до яких екстраординарних документів і заяв візит Каспера не приведе". Проте вже тепер ясно, що він став своєрідною розвідкою для з'ясування розташування сил двох головних християнських церков.

Джерело: Кореспондент.net

Казімєж З. ПОЗНАНСЬКИЙ
Вашингтонський університет

УКРАЇНА В ЕВРОПІ
Висновки з польського досвіду

Здається, що Польща виявила свою політичну силу. Так ствердив польський Президент після повороту з України, де відбулася зміна варти. Він там переговорював, щоб помогти Ющенкові виграти президентські вибори. Його підтримував весь Захід. З того

виходить, що Польща допомогла також Заходові, щоб виграв їхній кандидат. Зрештою, не тільки Президент, але з тою самою метою перебував в Україні Валєнса–допомогти приятелям Заходу, й цим самим виступив проти неприятелів Сходу–росіян. З Валєнсою полетіла в Україну ціла братія кол. дисидентів для підтримки Ющенка й його здвиги народу, щоб мати свою–наступну революцію.

Для підтримки цієї Помаранчевої революції вийшли на вулиці провінційного Кракова чи столичної Варшави групи, а може й товпи людей, щоб висловити свій подив революціонерам України, бо та революція мала принести там таку кохану над Віслою демократію, а з нею не менше люблений капіталізм, і так зблизити дві держави. Не сподобалося це Росії, в якій появилися неприхильні голоси, мовляв, Польща заховується як „проститутка", котра продалася Заходові. „Полячки", замість триматися з слов'янами, їдять з руки не-слов'ян, як німців чи їм подібних, які нічого доброго не зичать слов'янам, а тим самим полякам і Польщі.

Багатьом чи більшості по стороні Ющенка, за котрим став Захід, та проти Януковича, фаворита Росії, незадоволення у Росії–та Путіна–додало смаку до їх акції. Бо могла відігратися, як у Польщі, драма, котра принесла нещастя для народу, включно з недавнім комунізмом. І так виграв Ющенко. Тепер час запитатися: що з того вийде, що зробить Ющенко, з чого Польща матиме втіху? Відповідь така: від того, що, правдоподібно, зробить Ющенко, Україна поділить гірку долю Польщі. Отже, Польщі не буде з чого радіти. А це тому, бо в тій Помаранчевій революції, яка не була революцією, Україна, найправдоподібніше, піде польською дорогою ринкових реформ. Внаслідок того народне майно помандрує за кордон, за посередництвом скорумпованих урядовців, котрі віддають майно запівдурно, користаючи з комісової заплати.

Дотепер більшість майна–заводів і банків–залишилася в руках держави або місцевих або найчастіше російських олігархів, які це отримали за безцінь. Захід, у протилежності до Східної Европи, де взяв майже весь капітал за ніщо, в Україні залишився на бічних рейках. А справжня дорога до капіталізму–це передача даром народного капіталу інвесторам з Заходу. Тому треба було скореґувати цю справу й боротися до кінця та це, щоб поширити по цілому світу, з одного боку, капіталізм, а з другого–демократію, тобто демократичний капіталізм.

Тут не йдеться про темпи реформ, ані про поліпшення, тут ведеться баталія за те, хто стане власником майна України... люди в Польщі не знають, що майно в їх державі вже привласнено, а вони

залишилися–голі. Маси народу в Україні, й у самім Києві, вигукували: Україна, Україна, думаючи, що це початок дороги до відбудови її слави як могутньої незалежної держави, однак, чи вони на своїх руках не винесли до влади таких людей, котрі, як у Польщі, змарнують ці шанси.

Nowy Kurjer, Toronto

ВШАНУВАННЯ БОРЦІВ ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ

На світлині в передньому ряді (зліва): І. Кушніренко, М. Ромах, М. Головатий, М. Швець, Ст. Климців. (Світлив: Іван Корець).

Традиційно, на Зелені свята, 19 червня ц. р., перед пам'ятником „Борцям за волю України" на Дивізійній ділянці цвинтаря св. Володимира в Оквіл, єп. УКЦ Степан Хміляр з священиками відслужив Панахиду за душі воїнів, що полягли за волю України. Проповідь сказав владика, від громадськости промовляв голова КУК Маркіян Швець, від ветеранів–заступник голови Головної управи Братства кол. вояків 1-ої УД УНА, мґр. Михайло Ромах. Промовці підкреслили великий патріотизм і жертовність, зложену „за друзів своя"–за свій народ. Господарем була Станиця Братства, Торонто. Програмою проводив Корнило Когутяк.

Станиця відзначила 61-у роковину боїв під Бродами відправою Панахиди в церкві о. Николая в Торонті, із участю членів українських ветеранських організацій, та громадськістю, в четвер 21 липня. Проповідь сказав д-р Роман Лобай.

Микола РЯБЧУК
Київ

„У ЛІЖКУ ЗІ СЛОНОМ" або КОЛОНІЯЛЬНА СПАДЩИНА І ПОСТКОЛОНІЯЛЬНА СПАДКОВІСТЬ

Канадський прем'єр-міністер П'єр Трудо прирівняв свого часу континентальне сусідство своєї країни зі Сполученими Штатами Америки до нелегкого спання в одному ліжку зі слоном. „Хоч би якою лагідною та приязною була тварина,–сказав він 1969 року у Вашинґтонському прес-клубі,–ви не зможете не відчути кожного її поруху".

Українцям випало ще складніше сусідство, оскільки той „слон", із яким вони ділять континентальне ліжко, ніколи не був ані надто лагідним, ані, зрештою, приязним до них як до окремої нації. Самі росіяни, щоправда, досить часто й охоче говорять про свою любов до України та українців, згадують свої різноманітні українські зв'язки та корені, і навіть заводять яку-небудь українську народну пісню на підтвердження своєї симпатії та компетентности. В цьому сенсі вони начебто кардинально відрізняються від поляків, котрі ставляться до українців найчастіше з престорогою, вираховують їм усі історичні кривди й конфлікти і ставлять їх досить низько в усіх соціологічних опитуваннях, покликаних з'ясувати ставлення різних народів одне до одного.

А проте для багатьох українців польська неприязнь є приємнішою чи, сказати б, прийнятнішою, ніж російська „любов". Цей парадокс має просте пояснення. Поляки, навіть не „люблячи" українців, визнають їх рівними собі–принаймні у тому сенсі, що вважають їх іншим, окремим народом, хай навіть із тих або тих причин малосимпатичним. Росіяни натомість вважають українців, як правило, підвидом росіян і, в цьому сенсі, „люблять" самих себе–такий собі імперський міт, із яким українці насправді не бажають мати нічого спільного. Польська „неприязнь", умовно кажучи, закорінена у реальності і таким чином може бути змінена–через нелегкий, а все ж конструктивний діялог. Російська „любов" закорінена у віртуальності і ніякого діялогу не передбачає–лише сліпий послух.

Із постколоніяльного погляду, російсько-українські стосунки можна порівняти до взаємин Робінзона Крузо із П'ятницею: кожен Робінзон „любить" свого П'ятницю–але доти, доки П'ятниця приймає накинуті йому правила гри й визнає колоніяльну субординацію

та загальну зверхність Робінзона й Робінзонової культури. Як тільки П'ятниця надумує збунтуватися–оголосити себе суверенним і рівним Робінзонові, а свою культуру–самоцінною й самодостатньою,–він стає найбільш зненавидженим Робінзоновим ворогом. Такий П'ятниця апріорно оголошується „ненормальним"–„буржуазно-націоналістичним" запроданцем, якому місце в тюрмі, або „национально озабоченным" девіянтом, якому місце у божевільні. „Нормальний" П'ятниця–це той, котрий покірно приймає Робінзонові обійми, „ненормальний"–котрий вважає їх надмірними/принизливими і намагається з них вирватися.

Хоч як це сумно, але росіяни, як правило, попри гучні декларації, не люблять реальної України й намагаються її всіляко марґіналізувати у своїй свідомості, оскільки вона заперечує ту віртуальну Україну, яку вони собі вигадали і яку справді люблять як самих себе, як частку своєї імперської ідентичности.

Кілька років тому мені випало бути свідком забавного і, на свій лад, повчального епізоду на зустрічі редакторів східноевропейських культурних часописів. Кожен із нас мав можливість представити там своє видання, тож моя кирилична „Критика", природно, привернула увагу колеґ-москвичів. Вони довго її гортали із суперечливими, як мені здалося, почуттями. З одного боку, часопис їм як професіоналам явно подобався; з іншого боку, їм як росіянам нелегко було погодитися, що українці можуть зробити інтелектуальний продукт не гірший, якщо не кращий від їхнього. Нарешті їм пощастило знайти пояснення виявленій аномалії, натрапивши у редакційних реквізитах на згадку про те, що „Критика" співпрацює з Українським дослідним інститутом Гарвардського університету.

Віртуальність російських уявлень про Україну–на жаль, не єдиний наслідок тривалих колоніяльних взаємин між двома народами та інтенсивної імперської мітотворчости. Дослідники постколоніялізму стверджують, що колонізований етнос поступово засвоює, інтерналізує неґативний образ самого себе (self-image), який йому нав'язують колонізатори. Абориґени вимушено приймають цілу систему чужих і принизливих уявлень про себе як про „варварів", „недолюдей", носіїв „хаосу". Їхній „космос" руйнується і деґрадує під тиском неґативних (авто)стереотипів і вони справді стають носіями нав'язаного їм „хаосу", з якого мають лише один вихід–асиміляцію й інтеґрацію в „космос" колонізаторів, у чужу і, по суті, ворожу, неприхильну до них цивілізацію, або ж–мусять і далі виконувати накинуту їм „хтонічну", „деструктивну", „недолюдську" роль.

Україна, однак, принципово відрізняється від колонізованих

країн Азії, Африки та Америки тим, що відмінність між панівною й підлеглою групою мала тут мовно-культурний, а не расовий характер. Чорною шкірою для українців завжди була їхня „рабська", „колгоспна" мова; змінивши цю мову на „білу", російську, українці могли зробити яку-завгодно кар'єру в Російській, а згодом Совєтській імперії. За етнічною ознакою вони практично не дискримінувалися, оскільки традиційно вважалися різновидом того самого російського народу–якщо тільки не наполягали на своїй принциповій відмінності від росіян.

Мова якраз і була головним, коли не єдиним виявом такої відмінності; зрозуміло, що підозрілими вважалися лише ті українці, котрі свідомо намагалися зберегти цю відмінність, попри тиск довколишнього російськомовного середовища і здобутої ними переважно російськомовної освіти. Сільські, малоосвічені українці небезпечними не вважалися; навпаки, їхня вбога, засмічена русизмами мова слугувала яскравим підтвердженням загальної нікчемности й безперспективности україномовного світу. На цьому тлі нечисленні україномовні інтеліґенти в містах виглядали справді „национально озабоченными", себто акцентуйованими особами, гідними в кращому разі поблажливо-співчутливої усмішки, а в гіршому–примусового лікування або ув'язнення. Мало хто наважувався розмовляти „чорною" мовою, всі хотіли бути „білими"–як Майкл Джексон у США.

Хрестоматійною стала репліка одного із свідків на процесі Василя Стуса–видатного поета, перекладача Рільке і Ґельдерліна, що отримав 8, а потім 15 років ув'язнення та заслання за свою творчість і правозахисну діяльність, і врешті загинув 1985 року в концтаборі. Свідок стверджував, що Стус–справжнісінський „націоналіст", бо розмовляв із нею виключно українською мовою. Прямолінійний зв'язок між розмовлянням по-українськи та політичною неблагонадійністю („буржуазний націоналіст", як і „сіоніст", за совєтських часів був не лише небезпечним ідеологічним ярликом, а й важким кримінальним звинуваченням) сформувався на підсвідомому рівні практично в усіх громадян. Пригадую й сам щирий подив моєї сусідки („хохлушки", за її власним визначенням) десь року 1986-го, коли вона раптом почула, що ми з дружиною розмовляємо не лише між собою, а й із дитиною по-українськи: „Зачем же вы ребёнку жизнь калечите?!.."–вигукнула вона не так осудливо, як співчутливо.

Вона мала по-своєму рацію; навіть не знаючи долі Стуса та інших „націоналістів", можна легко було передбачати всі життєві

випробування, які випадуть на долю нерозважливо україномовної дитини в аґресивно російськомовному середовищі. Я й досі не певен, чи не чинили ми з дружиною безвідповідально, ба навіть еґоїстично, вплутуючи безневинне дитя у наш безнадійний український проєкт. На своє виправдання можу лише сказати, що й тоді, як і тепер, я не був прімордіялістом і не ставив під сумнів права кожного вільно собі вибирати мову, ідентичність, місце проживання чи громадянство. Але ж ішлося тоді зовсім не про вибір, а про капітуляцію–перед імперським хамством, ґвалтом і намаганням усім нав'язати єдино „правильну" мову, культуру, ідентичність, ідеологію. Ми, як могли, опиралися тому ґвалтові. Ми мстились Імперії як могли–вивчаючи інші мови й читаючи інші, не санкціоновані Імперією, книжки.

„Ребёнок" наш, зрештою, виріс, закіншив соціологію, вивчив десяток мов, якими спілкується зі своїми незліченними друзями по цілому світі і, схоже, не нарікає поки що на своє „покалічене" україномовністю життя. Але я знаю також, що її доля є радше винятком, аніж правилом. Я знаю, що для більшості українців, народжених на селі чи в малих містечках, добра освіта є здебільшого неприступною, як і добрі книжки, музеї, театри, добрі заробітки і канали комунікації, широкі–формальні і неформальні–суспільні зв'язки. Я знаю, що для більшості українців, починаючи з XIX століття, урбанізація означала, як правило, русифікацію, себто політично безпечнішу й психологічно комфортнішу асиміляцію у панівну–імперську–мову й культуру.

Я знаю, зрештою, що драматичний розрив між якістю міського та сільського життя фатально поглибився в СРСР системою покріпачення, себто фактично ґеттоїзацією україномовного населення в рамках своєрідної „внутрішньої колонії", такого собі „третього світу", одна з функцій якого–забезпечувати урбанізований „перший" (російськомовний у нашому випадку) світ дешевою робочою силою на всілякі непрестижні, з погляду міського населення, роботи. Саме сільські українці (вчорашні раби-колгоспи) виконують у великих містах приблизно ту саму функцію, що вихідці з „третього світу" в містах Західної Европи й Америки: вивозять сміття, підмітають вулиці, працюють чорноробами на будівництві тощо.

Тому я не маю докору щодо цих людей, як і до своєї сусідки, котра далекого 1986-го робила нам із дружиною зауваження й відчайдушно намагалася вберегти принаймні власних дітей від небезпечної україномовности. Колоніяльна спадщина в Україні є досить важкою–це лише один бік медалі. Другий бік, пов'язаний із тим-

таки комплексом неповноцінности–це гіпер-позитивний self-image, меґаломанське поширення щонайглибших історичних коренів. Якщо неґативний автостереотип українців відбиває суто імперське уявлення про них як про „хохлів", „малоросів", провінційний „різновид" росіян, то гіпертрофовано-позитивний автостереотип проголошує росіян „зіпсутим", „татаризованим" різновидом русичів-українців, натомість самих українців робить нащадками архидревніх скитів, що жили на теперішніх українських землях задовго до появи на них слов'ян, або й нащадками доісторичних трипільців, цивілізація яких над берегами Дніпра зникла 30 тисяч років тому.

Травмована колоніялізмом свідомість схильна всіляко перебільшувати не лише колоніяльні травми, а й сьогоденні загрози. Українцям нелегко буває вибратися з чорно-білого світу, жорстко поділеного на „своїх" і „чужих"; відчуття „обложеної фортеці" часом істотно обмежує їхню здатність до саморефлексії, самокритики й самоіронії; стан загрожености й підвищеної мобілізації ускладнює можливості вільного і відвертого діялогу. Постколоніяльне суспільство потребує певної психотерапії–як потребують її всі жертви зґвалтування, тривалого приниження чи іншого травматичного досвіду.

Стереотипи не можна цілковито знищити, оскільки вони є неодмінною складовою процесу пізнання, його, сказати б, початковим, найпростішим, найпримітивнішим етапом. Їх, однак, можна деконструювати і таким чином знешкодити їхній потенційно руйнівний ідеологічний заряд. Українська культура двох останніх десятиліть, схоже, ефективно виконує цю деконструктивістську функцію, викриваючи обмеженість як колоніяльної, так і антиколоніяльної точок зору, і протиставляючи їй відкритіший і вільніший підхід, що його професор Марко Павлишин називає „постколоніяльним". Ця зухвала понадпартійність досить часто наражає молодих українських інтелектуалів на гострі атаки з обох боків–українсько-націоналістичного та російсько-імперського. А проте саме вона відкриває можливості ігрового, в дусі Помаранчевої Революції, зняття конфронтації і навіть віднайдення певних переваг у безнадійно незручних, здавалося б, ситуаціях–на зразок описаної кілька десятиліть тому П'єром Трудо.

* * *

„Якщо ми хочемо, щоб нас поважали, ми повинні навчитися поважати самі себе".

Павло Загребельний, письменник

„ЦВИНТАР ОРЛЯТ"

Львів, 24 червня. – Президент України Віктор Ющенко і президент Польщі Олександер Квасьнєвський у Львові відкрили польські військові поховання. В. Ющенко і А. Квасьнєвський поклали вінки до стели з написом: „Тут спочиває польський солдат, полеглий за Батьківщину".

„Спільне вшанування загиблих–свідчення того, що обидві нації мають мужність дивитися в очі одна одній"–заявив Віктор Ющенко. „Це доводить,–наголосив український Президент–без вільної Польщі нема вільної України, а без вільної України–вільної Польщі".

Олександер Квасьнєвський закликав шанувати минуле і будувати спільне майбутнє.

Відкриття меморіялів стало наслідком компромісу відносно увіковічнення пам'яті загиблих в українсько-польській війні 1918-1919 років, якого сторони шукали впродовж кількох років.

Президенти України і Польщі поклали квіти до пам'ятника Іванові Франкові на Личаківському цвинтарі, до Меморіялу „Воїнам Української Галицької Армії, полеглим в обороні Львова 1918-1919 років".

Біля меморіялу встановлено дві стели, на яких здійснено написи. Зокрема, на першій написано: **„На порозі XXI століття пам'ятаймо про минуле, але думаємо про майбутнє: Президент України Леонід КУЧМА, Президент Республіки Польща Олександер КВАСНЄВСЬКИЙ"**; на другій–**„Ми, Президенти України та Республіки Польща, відкриваючи Меморіал воїнам Української Галицької Армії та Польські військові поховання 1918-1920 років на Личаківському цвинтарі, прагнучи зміцнювати українсько-польську злагоду на благо спільного європейського дому, урочисто проголошуємо про історичне примирення та порозуміння між нашими народами. Президент України Віктор ЮЩЕНКО Президент Республіки Польща Олександер КВАСНЄВСЬКИЙ 24 червня 2005 року".**

На меморіялі УГА відбулося Богослуження за участю глави Української греко-католицької церкви кардинала Любомира Гузара і кардинала Римсько-католицької церкви Львівського митрополита Мар'яна Яворського.

На „Цвинтарі орлят" зібралося понад 3 тис. осіб, більшість з яких польські туристи, українські та польські скавти, підрозділи почесної варти української армії і польських збройних сил.

Довідка

В час польсько-української війни, яка почалася „Листопадовим зривом" 1918 року, Львів мав 200 тисяч населення: 60 відсотків поляків, 40 євреїв. В боях у „свому" відзначилися польські юнаки, гімназисти й студенти, названі „львівськими орлятами". Маршалок Юзеф Пілсудський 22 листопада 1923 року нагородив Львів орденом „Віртуті мілітарі" за „заслуги вкладені для польськости цього граду та його приналежности до Польщі".

На цвинтарі поховані близько три тисячі, полеглих в боях з українцями 1918-19 та під час 1920. Між ними 66 дівчат і молодих жінок.

Цвинтар запроєктував студент Львівської політехніки Рудольф Індрух, син чешки й поляка, учасника польсько-більшовицької війни. Однак він не дочекався закінчення будови в 1939 році й помер, проживши 35 років.

У совєтські часи меморіял було зруйновано. Польський військовий цвинтар на території Личаківського кладовища-музею почали відновлювати ще до здобуття Україною незалежности. Проте громадськість Львова виступила проти того, щоб реставратори відновили первозданний вигляд комплексу. Міськрада Львова ухвалила рішення, яке реґляментувало обсяги робіт і зовнішній вигляд комплексу. Польська сторона наполягала на тому, щоб напис на могилі невідомому солдату свідчив: „Невідомому польському солдату, загиблому за незалежність Польщі". Тим часом власті Львова виступали категорично проти слова „незалежність". Водночас Польща виступала проти того, щоб на бічних пілонах були відтворені місця всіх битв війни 1918-1920 рр. як польською, так і українською мовою (в оригіналі там були написи місць битв, в яких перемагали польські війська). Президент України В. Ющенко неодноразово запевняв, що нова українська влада врегулює справи „Цвинтаря Орлят" у Львові. 13 червня Львівська міська рада ухвалила рішення про спільне відкриття Меморіялу воїнам Української Галицької Армії та польських військових поховань 1918-1920 років.

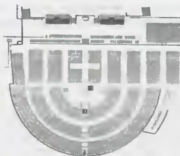

Схема „Цвинтаря орлят"

На цвинтарі є жалобні фігури американського летуна та французького піхотинця і зображення меча, який потрактований як символ польського експансіонізму „меч-щербець", що був надщерблений об Київську браму за часів Русі королем Болеславом Хоробрим у 1018 р.

Подано за ЗМІ

„У РАМКАХ ДОЛІ"
Історія 1-ї української дивізії УНА

Продюсер: Надія Галичанівська, режисер: Тарас Химич, композитор: Любомир Соломченко.

Тарас Химич, відомий в колах українського „андерґраунду", закінчив Львівську академію мистецтв та Коледж візуального мистецтва у Сент-Полі (США).

Ось уривки з інтерв'ю, взятих газетою „Високий замок", Дмитром Синяком, та його оцінка фільму.

– Насправді я дуже давно живу тематикою Другої світової війни, перечитав кілька десятків книг про неї, більшість з яких замовив через Інтернет у США. Крім цього, мені хотілося б змінити уяву людей про документальний фільм і [Українську дивізію].

Ця тема для багатьох людей „терра інкоґніта". Мені доводилося чути про дивізійників: „Вони есесівці", „Вони коляборанти". Один знайомий навіть сказав: „Вони січові стрільці"... У фільмі я намагався розповісти про дивізію просто як про військову одиницю того часу–без звинувачень, але й без зайвого патосу. Дивізійники у фільмі представлені не героями і не зрадниками, а звичайними людьми, яких доля загнала у дуже жорсткі рамки. Якби вони не пішли у дивізію, їм треба було б іти в УПА, статус якої був невизначений. В іншому разі на них чекали б штрафні батальйони радянської армії або каторжні роботи в Німеччині. І вони обрали дивізію, таємно співпрацюючи з УПА, забезпечуючи її зброєю та інформацією про плани німецького командування. Про це у фільмі розповідають колишні агенти Шухевича у дивізії, які згодом за кожен рік служби в дивізії „Галичина" відбули десять на Колимі.

– Мабуть, мало хто знає, що "Галичина" за місяць до кінця війни стала під українські знамена, позбувшись нацистської символіки.

* * *

Найцікавішим у фільмі є свідчення про те, що дивізійники відмежовувалися від нацизму.

Вражає і те, що „Галичина" всупереч військовому порядку німців, мала дванадцять капелянів, і що її благословив митрополит Андрей Шептицький. Тарас Химич використав у своєму фільмі архівні стрічки,

які стосуються Першої української дивізії.

У фільмі багато реконструкцій бою, знятих саме у тих місцях, де воювала дивізія. Режисер використав карти, на яких показано бойовий шлях цього підрозділу. Фільм дивишся на одному подиху, у ньому немає затягнутих інтерв'ю та філософських розмірковувань–тільки історія та спогади дивізійників, які були змушені воювати у жорстоких рамках долі...

Дмитро СИНЯК

НОВИЙ ФІЛЬМ ПРО ДИВІЗІЙНИКІВ

Знімальна група працювала над створенням фільму майже чотири місяці. За цей час довелося поспілкуватися з очевидцями й учасниками подій, також з українськими, австрійськими та американськими дослідниками історії дивізії.

За основу фільму взяли книгу колишнього підстаршини дивізії „Галичина", кулеметника Леоніда Мухи під назвою „З Австрії на Колиму. Спогади дивізійника". Леонід Муха, який разом зі знімальною групою був присутній на показі фільму, розповів, що до написання „Спогадів" його підштовхнув жалюгідний стан, у якому перебуває українська мемуарна література. „У цій книжці–все моє життя, моя молодість... Ми боролися проти Радянської імперії, проти більшовизму, а не проти простих радянських солдат",–поділився думкою колишній воїн Першої української дивізії. У засланні на Колимі Леонід Муха відбув вісім років, однак важкі випробування не зломили його дух, бо він „ніколи нікого не боявся".

На думку режисера фільму Тараса Химича, тему національно-визвольної боротьби українського народу висвітлено досить однобічно. Проте пошуки історичної правди вимагають об'єктивності та неупередженості. „Цей фільм–не патосна чи скандальна заява,–стверджує режисер.–„У рамках долі"–розповідь, яка має наштовхнути на роздуми, але нічого не пояснювати. Я хочу, щоб глядач зрозумів, що дивізія „Ґаличина"–це, передусім, долі 40 тисяч дивізійників, 16-17 річних хлопців, які там воювали". Тарас Химич, здебільшого відомий за своїми кліпами, зокрема до пісні Наталки Карпи „Я додому повернусь", побудував новий фільм у вигляді хронологічного викладу подій, між якими вставлено спогади-монологи Леоніда Мухи. 45-хвилинній стрічці притаманна щільна інформативність, відсутність авторських коментарів, свіжий і незаанґажований погляд на події 60-річної давности.

Картина із символічною назвою „У рамках долі" є першою із циклу документальних фільмів, які розкажуть про нелегку долю колишніх воїнів дивізії „Галичина", розкиданих по всьому світі.

Христина УТКЕЛЬБАЄВА

(„Львівська газета")

ПРАВО НА ПРАВДУ

На прем'єру документального фільму про історію першої української дивізії УНА прийшло набагато більше бажаючих, ніж міг помістити Львівський кінотеатр „Кіно". Люди заповнили усі проходи. Здивувала значна кількість молоді.

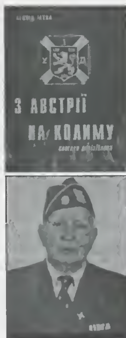
Ми маємо право знати правду про нашу історію. Адже, це–долі 40 тисяч українських юнаків, які воювали за Україну проти червоних окупантів. І в кожного з них була своя мотивація, своя позиція, свій вибір. Сюди ж вартувало б зарахувати і сім'ї дивізійників, що повною мірою відчули на собі усі „переваги" радянської репресивної машини.

45-хвилинний формат не дозволив авторам стрічки показати усі моменти історії цього першого і найзначнішого українського військового формування. Але основна робота попереду. Наявних матеріялів вистарчить ще на кілька фільмів. Ми, нарешті, не звертаємо уваги на те, а що нам скажуть із Москви, а професійно і незаанґажовано беремося до вивчення і висвітлення тих сторінок історії, які ще недавно були повиті пеленою брехні та замовчувань. Це наша історія. І вона не залежить від того, якою би її хтось хотів побачити. Вона була такою, якою була. Знати правду–наше право і обов'язок.

(„Громада", Миколаїв)

„З АВСТРІЇ НА КОЛИМУ"

2003 року у Львові у видавництві „Афіша" вийшли спогади вояка дивізії „Галичина" (пізніше 1-ї Української дивізії УНА) Леоніда Мухи, сина сотника 3-ї Залізної дивізії Армії УНР Юхима Мухи (уродженця с. Пушкарівка, що біля Верхньодніпровська).

Леонід Муха

Одним із мотивів написання книги було „просто жалюгідне" знання сучасників про дивізію „Галичина". Тож підстаршина-кулеметник, учасник боїв у Словаччині, Словенії та Австрії Леонід Муха й вирішив описати „незнані широкому загалу факти боротьби". Тільки в Словаччині Леонід пройшов із боями до 700 км. Потім був марш до Словенії–ще близько 500 км, і, врешті, маршкидок під Фельдбах... Разом, не менше півтори тисячі кілометрів.

Півтори тисячі кілометрів 25 років перед тим пройшла і Армія УНР Михайла Омеляновича-Павленка під час Першого зимового походу. До слова сказати, батько Леоніда Юхим Іванович Муха напевно був учасником цього походу–як

старшина 3-ї залізної. Але тоді українська армія здійснила рейд у півтори тисячі кілометрів по рідних землях, де населення активно допомагало, а дивізійники свій похід здійснили на чужині.

І все ж вони своїм лицарським поводженням із мирним населенням здобули високу повагу. Леонід Муха згадує кілька показових епізодів... Так у листопаді 1944-го в одному селі у Словацькому Рудогір'ї за обід віддячили господині, давши сувій білого полотна, а сусідці, в якої чоловіка „забрали до війська" (швидше за все був у партизанах), нарубали на зиму дров. Та зі сльозами на очах дякувала: „А нам казали про вас, що ви ріжете і рубаєте, розбиваєте маленьким дітям голови..."

До дивізії Леонід зголосився влітку 1943 року, коли йому ледь виповнилося 17. Пройшов підстаршинський вишкіл (у дивізії вишколено до двох тисяч підстаршин і 600 старшин). Пізнав на собі знаменитий пруський дриль (жорстоку муштру)... Служив у 2-й сотні куреня „Вільднер". Зустрічався з видатними українськими старшинами–полковником Петром Дяченком, сотником Дмитром Паліївим, майорами Миколою Палієнком, Іваном Рембаловичем та Євгеном Побігущим, який дуже не любив слова „воріженьки". Казав просто–вороги.

У боях проти червоних Леонід виявив хоробрість. Був нагороджений „Наґкампфшпанґе" (за рукопашні бої) та відзнакою за поранення.

В останній день війни–знову поранення. Добрався до союзників, лікувався у шпиталі у Кляґенфурті. Тут його, сина політичного еміґранта, людину без громадянства, зрадили „союзники", депортувавши у червні 1945 року „на родіну", хоч і народився Леонід не в СССР, а у Варшаві. І ніколи не був громадянином тієї клятої „совєтської родіни".

Спочатку Леонід потрапив на спецпоселення в Кемеровську область, де не було села, в якому не розмістився б концтабір (у містах функціонувало по 4-5 табори). Працював на шахті. Оволодів майже всіма гірничими професіями–коногона, люковантажника, лісогона, забійника, підривника, електрослюсаря. Одного разу отримав у шахті черепно-мозкову травму. В медпункті фельдшер замість надати термінову допомогу почала читати мораль: „Баліт? А каґда наших біл, так не балєло?" 21 червня 1948 р. Леоніда Муху заарештували. „Судили" за „зраду батьківщині" (ст. 58-1а) та антисовєтську агітацію (ст. 58-10). Вини своєї Леонід не визнав: казав, що воював в українській дивізії, а метою була Вільна Україна... Далі був етап на Колиму. „Вологодський конвой!–згадував Леонід Муха.–Хто не чув про нього! Мабуть у цій області найздібніші хлопці до конвойної служби, найвимогливіші та слухняні, але і найтупіші... Всім відома пересторога: „Вологодскій канвой шутіть нє могйот, шаґ в сторону, прижок ввєрх считается пабєгом"... Якась дика незрозуміла жорстокість, потреба принизити людину, розтоптати–таке ніколи не забувається". Через місяць потяг із

бранцями прибув у бухту Ваніно–головний пересилочний пункт на Колиму. Здолавши протоку Лаперуза, опинились у бухті Нагаєво–це вже був Магадан. На 4-му кілометрі їх „гостинно" чекала сумнозвісна колимська пересилка. Ще кілька днів–і літак „Дуглас" переносить бранців у Сусуман, а звідти вже вантажною машиною–на родовище золота Мальдяк. Цей „прііск" мав заслужену „славу винищування політв'язнів". Людське життя тут не мало жодної цінності, адже загиблих одразу заступали нові раби... „Коли рано вийдеш із бараку,–оповідає Леонід Муха,–і зробиш глибокий видих, а повітря гуде–значить мороз більше 50^0" Взагалі, „Колима–чудова планета: 12 місяців–зима, а все інше літо"... Потім було родовище „Надєжда" на Верхоянському хребті–за 300 км від Мальдяка. Далі–„прііск" „Комсомолец"...

Коли помер Сталін, сусід Леоніда по нарах Вітька Яшин „плакав ревними сльозами". Всі мешканці бараку були обурені: „Ти, падло, піди і заплач перед кумом, може тебе скоріше звільнять!" Яшина, справді, звільнили одним із перших. Почався перегляд „кримінальних справ політв'язнів"... У грудні 1955 року звільнили і Леоніда. І почався його шлях на захід. Повернувся в Байдаївку до своїх названих батьків–кубанських козаків Лазара Євменовича Скуба та його дружини Марії Федорівни, які виявили зворушливу турботу про нього. Тут, у Байдаївці, познайомився він із майбутньою своєю дружиною–Наталкою. В січні 1957 р. вони обвінчалися, а в травні 1958 р. повернулися на Батьківщину. Народили тут сина і дочку...

Підсумовуючи пройдений шлях, Леонід Муха зазначає: „Думаю, що, все-таки, я щаслива людина", бо ж „найкращі роки провів у боротьбі за Батьківщину". Попри цей оптимістичний висновок, автор визнає, як боляче, коли в незалежній українській державі, за яку боролись дивізійники, час од часу з'являються публікації, в яких стрільців і старшин дивізії „Галичина" називають коляборантами. Вражає Леоніда Муху й „недружнє та необ'єктивне ставлення до дивізійників" із боку упорядників „Літопису УПА". Слід зазначити, що Леонід Муха провів анкетування 145 дивізійників із Миколаївського району Львівської області: біографічні дані про них він помістив у книзі як додаток.

Книга Леоніда Мухи написана безпосередньо, чесно і правдиво. Вона допоможе сучаснику розібратися в складних перипетіях Другої світової війни. Показово, що добра пам'ять про дивізійників збереглася там, де пролягали їхні шляхи-дороги. Коли вони, вже сиві, вернулися на місця своїх битв, до могил товаришів, то відчули повагу місцевого населення.

У передмові до книги автор бажає молоді незалежної України „так любити свій народ і Україну, як любили вояки дивізії „Галичина"–1-ї УД УНА". Тоді й буде „все гаразд" у нашому національному домі, вірить

він. Я погоджуюсь із паном Леонідом, адже дивізійники–фанатики боротьби за національну Україну, а відтак, хто може більше любити Україну? Тому до них, як і до упівців, і козаків Армії УНР із такою недовірою ставилася минула антиукраїнська влада. Чи зміниться щось у ставленні до вояків за президенства Віктора Ющенка? Не знаємо. Але розраховуємо, що дивізійники і вояки інших українських формацій на схилку віку відчують тепло рідної української влади.

Роман КОВАЛЬ

Леонід МУХА

ПОДОРОЖ В МИНУЛЕ

В середині квітня я отримав від режисера Т. Химича пропозицію, від якої не мав права відмовитися–поїхати в Словаччину, щоби зфільмувати епізоди та місцевість, якою пройшла в жовтні-листопаді 1944 року бойова група Вільднера. Т. Химич знімав документальну кінострічку за моїми спогадами „З Австрії на Колиму". Виїхали мікроавтобусом у понеділок, 25 квітня, проїхали територією Словаччини біля 900 км, повернулися 28 квітня.

Їхали через Попрад, Літовські Мікулаш, Ружомберок, Св. Мартін до Жіліни. На великій частині цієї території були дисльоковані з'єднання нашої Дивізії.

Першу зупинку зробили у Вранові. Минули Пряшів, бо в північній Словаччині (на відміну від наших!) чудові дороги. По обидва боки дороги гори–з півночі Великі, а з півдня–Малі Татри. Це терени, якими рейдували на захід леґендарні сотні УПА Громенка, Бурлаки та Крилача. Ми в Жіліні. Стараємося віднайти будинок, в якому був штаб Дивізії, та пошуки марні. Минуло 60 років. В центрі міста режисер познімав трохи камерою, взяв в мене інтерв'ю. Їхали дальше через Св. Мартін у напрямку Банської Щавниці. В Осляни розпочинався бойовий шлях нашого куреня (2-ої сотні). Зупинилися в Бзеніці, де колись стояли заслоном майже тиждень. Тут ми перший раз „понюхали пороху", це була ключова позиція перед Глініком дорогою на Зволень–Банську Бистрицю. Мав надію поїхати на місце бою біля Жакиль. Цієї станції немає, бо залізна дорога розібрана. Цією дорогою ми поверталися, коли йшли з Брезна до Жіліни.

Їдемо на Бадян через Штявницьке Банє, де наш 29-ий полк закривав місце прориву радянських військ зі сторони Угорщини в кінці грудня 1944 р. Тоді перша наша зупинка була в шахтарському містечку Штявницьке Банє, де ночували. Наступна в с. Бадян, а дальше зустріч з ворогом у с. Дольни Альмаш, яке тепер зветься Яблоновце. Село розташоване в котловині–і ми всю ніч пролежали на морозі перед зайняттям села. Їдемо в кінець села до висоти, на якій проходив бій.

Зфільмували і поїхали до Бабіну, але не через Штявніцу та Кольпахи, де ми наступали, а ближчою дорогою–через Крупіну, куди відступали перед нами французи. З лівого боку гора Сітно–на ній формувалися перші загони майбутніх повстанців. На вершині обеліск у їх пам'ять.

Коли поверталися через Б. Бистрицю, зустрічали наших біженців, від яких дізнались, що були інтерновані в „Оремлясі"–це і був той сумнозвісний Оремовий Лаз, як і поруч в Лешті. Деякі втікачі були знищені радянськими парашутистами з бриґади Хостікова. Оремовий Лаз тепер військове містечко (об'єкт НАТО). За Бабіною, по дорозі на Зволень, містечко Добра Ніва. Тут стояла і воювала 1-ша сотня нашого куреня–місце загибелі хорунжого Ґрохольського. За селом, на горі, руїни замку–і режисер-оператор робить зйомку місцевости, я пояснюю.

Нарешті ми в Зволені, де я лежав у шпиталі після поранення. Коли йшли на Банську Бистрицю, то Зволень залишився в стороні. Це був сильно укріплений пункт оборони. Йшли тоді полями та польовими дорогами.

Заночували в мотелі „Три дуби". Така була теж назва партизанського аеродрому в Сліяч біля Зволена. Через нього йшло все постачання з СРСР під час повстання аж до кінця жовтня, коли ми цю місцевість зайняли. В Банську Бистрицю приїхали годину на 10-у. Майже годину провели на майданчику з експозицією важкої зброї: чехословацький важкий танк, радянський Т-34, польові та гірські гаубиці, протитанкові та зенітні гармати, німецька штурмова гармата–„штурмґешіце" та броньові машини піхоти–БМП, вагон бронепотяга. Згодом прийшли на центральну площу міста, якою йшли на схід, а згодом поверталися дорогою на Жіліну в кінці листопада 1944. Тоді площа була заповнена словаками–про нас вже знали і ставилися прихильно.

Оператор фільмував, а я розповідав про минуле.

Їдучи до Брезна, заїхали в Брусно. Тут ми відпочивали і розселювали наших біженців, які мучилися, голодні та холодні, у залізничних вагонах. Це нам вдалося зробити за допомогою „фарара"–священика. Чудова погода–з лівого боку Малі Татри. Кінець квітня, а багато вершин біліють снігом, серед них і гора Дюмбьер, на якій ховалися бриґади, які прибули „допомагати" словацькому народові. Режисер Химич захопився ідеєю фільмувати гору Дюмбьер висотою 2043 м.

Звідси через Митну, залишивши Брезно, поїхали на Кошиці, Швермово, а далі до перевалу на межі Львівської области.

Порівнюючи з Україною, у Словаччині кращі порядки й гаразди. Ґотелі гарні, чисті номери, гаряча вода–все як у людей. Плата за нічліг в готелях та харчування в ресторанчиках та кафе дешевше і якісніше від української.

Володимир ТРЕМБІЦЬКИЙ

ВТРАТИ УКРАЇНИ В 2-ій СВІТОВІЙ ВІЙНІ

Пишучи про 2-у світову війну, різні автори подають втрати в боях та в населенні своїх держав, де видно етноцид, геноцид, голокост, розстріли, вивози, спричинені окупаційними злочинами та мстивістю. Це супроводиться претенсіями рекомпенсат у мільярдах долярів–афронт Росії чи Німеччині.

У травні совєтські ветерани обдурили Ющенка тезою: 10 мільйонів ветеранів, отже, їх жертвою вбитих (без числа, скільки загинуло) оборонили Україну. Спом'януто „заголоджених", але де, коли, хто винен–ні слова. Затаєно і совєтські та німецькі злочини.

Десять мільйонів–не точно, бо 8 млн. був максимальний стан збройних сил України. Ще було ополчення 1 млн. робітників з лопатами біля міст робити оборонні насипи чи рови для війська. Виходить, що біля 2 млн. війська було прислано з Росії в допомогу битві під Курськом чи на Харків.

Я використав був в 1970-х роках багато різноманітних книг, щоб доказати про втрати на фронтах: українців–13 млн., меншин України–7,4 млн. В енцилопедіях є описи „мілітарної статегії УРСР" з мапами (УРЕ ст. 627-628). Цей фактаж мав вплив на ООН конференцію в Сан-Франціско (XIII і XIV сесії, 27 квітня 1945), де дискутовано мілітарні та економічні втрати України в мільярдових сумах–з опрокиненням Сталіна хотіння мати додаткові голоси в ООН. Обговорювано чи арґументовано воєнні втрати 20 млн. людности в Україні. В New York Times на цю тему були статті з промовами дипломатів альянтів та виступами делеґата УРСР. Ці політичні факти були зцензуровані в УРЕ. Зрозуміло чому.

В Києві пдраховано втрати на суму 400 мільярдів ам. дол., яка дійсно відповідає втраті 13,7 млн. українців, а враховуючи втрати меншин (їх 12), тоді загальна компенсаційна сума виносила б–555 мільярдів ам. дол.

У 1981 році В. Щербицький подав наші воєнні втрати на суму 285 мільярдів, але рублів–це смішно, бо він враховував і економічну руйнацію в Донбасі, Харкові та інших містах.

ЛЮДНОСТЕВІ ВТРАТИ УКРАЇНИ
(в 1939-1946 рр.)

I. 1939-1941: 300.000 запроторених з Галичини, 2,000.000 евакуйованих адміністративних і державних службовців і т. і. на Поволжя та на Урал. 1,500.000 евакуйовано робітників з Донбасу в сторону Тюменська.

1941-1943:	370.000 розстріляли німці в Україні, 500.000 загинуло по містах та селах в часі воєнних операцій.
1943-1944:	2,300.000 вивезено до Райху на працю.
1946:	1,400.000 заслано в Сибір патріотів з Галичини (особливо упістів, дивізійників, їхні родини).
	Разом: 8,370.000
1941-1944:	7,340.000–12 меншин заслано в Сибір, в Росію, голокостом знищено жидів. Масовий виїзд до своїх батьківщин в суміжні Україні держави та до Німеччини, до Ізраїлю, Греції й Болгарії.
Воєнні втрати:	±4,500.000 на фронтах, в полоні в Райху та на засланні в Сибір „репатрійовані" з Німеччини.
	Разом: 20,210.000

II. В 1919 р. в УНР було	32,470 українців,
в 1946 мало бути	61,700.000,
в 1946 р. було:	26,300.000
Втрата була:	35,400.000
В 1919 р. в УНР було	47,000.000 (кругло) населення,
в 1946 р. мало бути	72,000.000,
в 1946 було	32,100.000
Втрата:	±40,000.000 за 27 років СССР
III. Коли в 1933 році було в Україні	31,500.000 українців,
в 1946 мало бути	39,700.000
було в 1946 р.	26,100.000
Була втрата:	13,400.000
Коли в 1933 році було населення	41.470.000
в 1946 мало бути	52,870.000
в 1946 було	32,100.000
Втрата була:	20.770.000

Література: Yuriy Boshyk. *Ukraine during World War II.* History and Its Aftermath, Edmonton, 1986.

I. В. Наулко. *Етнічний склад населення Української РСР*, Київ, 1965.

ЗА СУЧАСНИМ СТАНОМ ВОЄННИХ ВТРАТ

I. Коли маємо в Україні ветеранів 10.000.000, отже, 19,1% населення, а є 2,800.000 нагороджених Путіном *медалями*, то осталось 7,200.000.
2,200.000 було полонених в Німеччині = 27,5% всіх
5,000.000 могло згинути на фронтах = 46% всіх.

II. Коли мало бути змобілізованих в УРСР 8.000.000 разом, із їх 2.800.000 нагороджених = 30%, та 2.200.000 було в полоні в Райху, то 5.000.000 мало бути вбитих на фронтах.

З Києва прийшла вістка про реєстрацію у ветеранському клюбі 1,000.000.
Питання: 9,000.000 не є ветеранами та не заслужились бути відзначеними?

ОРІЄНТАЦІЙНИЙ ОГЛЯД СТАНУ МЕНШИН ТА НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ МІЖ 1933-1959 РОКАМИ

(в сучасних кордонах, в тисячах)

Потерпілі національності	1933р.	1946 р. (мало бути)	1946 р.* (було)	Втрата була	Для орієнт. 1959 р.
українці	31,525	39,721	26,326	- 13,395	32,160
росіяни	3,360	4,233	3,160	- 1,073	7,091
євреї	2,725	3,443	840	- 2,603	840
поляки	2,105	2,652	363	- 2,289	363
німці	635	800	23	- 777	23
татари	244	258	62	- 196	62
молдавани	220	277	240	- 37	242
румуни	200	252	103	-149	101
чехи	95	120	12	- 8	12
болгари	216	272	219	- 53	219
греки	161	202	104	- 98	104
мадяри	134	169	149	- 20	149
білоруси	108	136	286	+ 156	291
вірмени	64	80	28	- 52	28
кавказці	38	48	80	- 10	70
словаки	10	12,8	12	-0,8	14
населення	41,470	52,675	32,100	20,575	41,869

* приблизні обчислення подала урядова статистика.

ТРОФЕЇ СРСР 2-ої СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Тільки в 1945 р. спеціяльно створені трофейні війська відправили в СРСР:

21 834 вагонів речевого і обозно-господарського майна; 73 493 вагонів будівельних матеріялів і „квартирного добра", в тому числі: 60 149 фортепіяно, піяно і фісгармоній, 458 612 радіоприймачів, 188 071 килимів, 841 605 штук меблів, 264 441 стінних і настільних годинників; 6870 вагонів паперу; 588 вагонів посуду; 3 338 648 пар цивільного взуття, 1 203 169 жіночих і чоловічих плащів, 2 546 919 костюмів, 4 618 631 предметів білля, 1 053 503 шапок, капелюхів; 154 вагонів мішків тканини і вовни; 18 217 вагонів сільськогосподарського знаряддя, в кількості 260 068 одиниць;

В загальному в 1945 році було відправлено в СРСР понад 400 000 вагонів. Демонтовано 4 389 промислових підприємств, не тільки в Німеччині, але і в Польщі–1 137, в Австрії–206, в Манджурії–96, в Чехословаччині–54, в Угорщині–11.

Вивіз матеріяльного багатства продовжувався аж до 1948 року.

„Запад Восток"
Торонто, ч. 31, 2005

Анджей ТАРҐОВСЬКИЙ
Західномічиганський університет

НАЦИЗМ КОНТРА КОМУНІЗМОВІ В 1941, З ПОГЛЯДУ XXI ВІКУ

Багато вже написано про акцію „Барбаросса", коли Німеччина напала на СРСР 22 червня 1941, однак все ще виринають нові справи.

В кінці липня 1941 німці були 300 км від Москви, яку могли легко здобути, як би їх не стримав сам Гітлер. Ще не було зими, котра зустріла Наполеона, але була погана стратегія фюрера, який визначив до здобуття три цілі–Ленінград, Москву і Донеччину й нафтові поля на півдні. Так Гітлер розпорошив 127 дивізій на фронті довжиною 1600 км повітряним шляхом і в 20 разів більшої території, ніж в нападі на Західну Европу 1940. Очевидно, німецький генералітет не погоджувався з Гітлером й хотів сконцентруватися на здобутті одної цілі–Москви. Гітлер два рази стримав ген. Ґайнца Ґудеріяна від атаки на Москву влітку 1941.

Стратегія Гітлера поґвалтувала всі воєнні доктрини, з яких ще досі є актуальна засада Сан-Тзу з 5-го ст.: вдар у слабий пункт противника, і найкраще так, щоб поконати його без боїв. Якщо б Гітлер був прийняв засаду визволення, замість поневолення, проти нього не воювали б ні росіяни, ані інші поневолені народи. Бо мали досить комунізму. Виглядає, що фюрер в справах народностей та воєнних операцій керувався емоціями, а не здоровим глуздом. Зрештою–на щастя нам, його жертвам.

Коли німців зупинили під Ленінградом і перед Кавказом, щойно восени почався наступ на Москву. Тим часом Сталін перевіз з Далекого Сходу нові дивізії, як довідався, що японці не підуть війною проти СРСР, бо вони не були згідні з німецькими плянами: вони хотіли, щоб Німеччина допомагала їм у війні на Пацифіку.

Розпорошуючи свої сили в болотах і на бездоріжжях, Гітлер не осягнув жодної цілі, і програв війну вже в 1941. Він повинен був почати переговори з Сталіном, щоб закріпити свою владу в новозбудованій Західній Европі. Але вже 11 грудня виповів війну США, чотири дні після атаки Японії на американську фльоту на Ґаваях. Тим самим погребав останню шансу на перемогу.

За шість місяців німці втратили 775 тис. вояків, тобто одну четвертину збройних сил на початку того походу. Гітлер зміняв командирів, винуватив зиму, але не спостеріг своїх помилок. А німецький добірний генералітет далі боявся „капрала" з 1-ої світової війни й був зовсім спаралізований у своїх оперативних і стратегічних функціюваннях–це зле свідчить про нього. Подібна ситуація була по другій стороні фронту,

коли Сталін в 1930-их роках знищив 60 відсотків Ставки, а решту стероризував, зніс офіцерські ранґи, а одного командира наказав розстріляти під час війни з німцями, не згадуючи про розстріл маршала Тухачевського перед війною. Можливо, сила тоталітаризму полягає в тому, що він елімінує раціональне мислення і поставу своїх підданих, навіть такої кляси, як генералітет, офіцери якого самі є вишколені в нищенні; тоталітаризм нищить всіх тих, які стоять йому на дорозі.

Вищенаведене можна скерувати для „молодих турків" з III Речіпосполитої, які накопичилися з Людової Польщі, що теж зневажала своїх громадян, позбавляючи їх відваги до мислення і діяння. (Та не тільки в Польщі–Р. К.). Можливо, на тому полягає урок історії з-перед 64 років для сучасників.

В наступних трьох роках Гітлер нищив свої та совітські війська, куди, як сказав Наполеон „легко ввійти, але тяжко вийти". Гітлер мав мобільні війська, знаменитих офіцерів і справну логістику, і таку систему замінив на статичну стратегію з 1-ої світової війни, наказуючи боронити кожний квадратний метр. Що більше, він був проти маневрування-засідок своїми моторизованими дивізіями, а волів фронтальну конфронтацію з противником, що закінчилося величезними втратами. Приклади: Сталінградська і Курська битви.

Так поступати міг тільки доктринер-неук, якого сліпий патріотизм мав бути мірилом великости вождя і кожного німця. То не був жоден патріотизм, як вождь наказує гинути кілька сот тисячам війська під Сталінградом чи наказує нищити фабрики, будинки, дороги, залізниці, школи, т. зн., цивілізацію свого народу, як уже в квітні 1945 знав, що програв війну, ховаючися в своїм бункрі, і мстився над своїми найближчими співробітниками.

Про Гітлера появилися сотні книг, в яких доказується його сприт прийти до влади. Погоджуюся, що він був справним міжнародним політиком, який переможену Німеччину вивів на позицію політичного лідера в Европі наприкінці 1930-их років. Однак згодом загубився в концепціях ведення війни. Тоді вийшли на яв його брак освіти і невміння розв'язувати критичні проблеми на велику скалю, беручи до уваги протилежні опінії. Свої недоліки він прикривав позірним патріотизмом, безличністю і безоглядністю. Не мав пошанування до свого народу.

Французи не можуть простити Наполеонові за те, що він їх скровавив. А що мають казати німці, котрих Гітлер практично викінчував в безнадійній війні, вбиваючи своїх і чужих вояків. Ми, його жертви, можемо тільки радіти, що він був таким глупим. Однак маємо претенсії до німців, народу висококультурного, за те, що так довго толерували цього божевільного як свого вождя. Німці повинні застановитися над своїм характером, котрий їх два рази пхнув до підбою світа в XX ст. Чи захланність і глупота є мірилом „расової вищости"?

З німецької точки зору, завів їхній генералітет, котрий аж три роки надумувався над усуненням Божевільного Вождя, щоб врешті спартачити замах на нього. А може ми, цивільні, забагато вимагаємо від генералів, які, правдоподібно, мудріше діють в часі миру, як під час війни чи повстань.

(Переклад з польської Р. Колісника, „Кур'єр")

Влад МИХАЙЛОВ
Москва

ГІТЛЕР ВИПЕРЕДИВ СТАЛІНА НА ДВА ТИЖНІ...

Друкуємо кінцеву частину статті російською мовою п. н. „Геній чи злодій" з часопису „Запад восток", Торонто, яка відноситься до німецько-радянської війни. Автор подає інший погляд, від загально прийнятого, на причини війни та остаточну мету Сталіна.

Редакція

Сталін називав себе марксистом, але це не так. Ідеї світової комуністичної революції і визволення робітників від гніту світового капіталу були для Сталіна, як теж для його вчителя Леніна, не більше, як засобом для завоювання влади. Колись-то молодий Ленін мав сказати: „Ми підемо іншим шляхом!". Революція і революційна боротьба були для Леніна інструментом, за допомогою котрого він збирався перевернути світ. Він був геніяльним тактиком і тому більшовики в жовтні 1917 року взяли владу без бою. Вона просто впала їм в руки. Революції, як такої, не було. Був безкровний державний переворот.

Сталін був добрим учнем Леніна й продовжував його діло. Він, як його вчитель, широко використовував риторику революційних лозунгів, але перед собою ставив одну мету: створення великої російської імперії та завоювання світового господарства. До цієї цілі він йшов беззастережно, не зважаючи на жертви–матеріяльні чи людські. Всі його реформи й заходи були спрямовані до однієї цілі: створення сильної воєнної промисловості й перетворення Росії на могутню воєнну державу. З тією метою проводилася індустріялізація і запроторення селян у колгоспи, на кістках в'язнів будувалися канали, копальні золота, за безцінь продавалися шедеври світового мистецтва, організувалося стахановські змагання. Країна голодувала, але науковці винаходили найкращу воєнну техніку, а промисловість випускала їх у небаченій досі кількості. Напередодні Другої світової війни СРСР мав найбільшу у світі авіяцію, велику кількість танків й артилерії. Сталіну не потрібні комуністи, які свято вірили в перемогу світової революції, так само, як були зайві командарми Громадян-

ської війни, котрі, рано чи пізно, могли зрозуміти, куди веде Сталін, і його усунути. Тому в великій чистці знищено старі партійні кадри й з ними весь цвіт Червоної армії, включно до командирів батальйонів. Західні компартії повинні були приготовлюватися до моменту, коли Червона армія перейде кордон і почне свій визвольний похід до Ла Маншу і Британських островів. Тому він перетворив Комінтерн на звичайну шпигунську організацію, яка повинна була, крім збирання інформацій, також підготовляти кадри для нової Европи.

Ні, Сталін не був простаком, котрого перехитрив Гітлер, і радянсько-німецький пакт не був підписаний для того, щоб виграти на часі для підготовки до війни. У 1939 році СРСР мав найсильнішу у світі армію і міг був буквально розчавити Гітлера. Однак Сталіну треба було втягнути у війну Англію і Францію, почекати, аж вони застрягнуть у війні з Німеччиною, і одним махом відрізати від Німеччини румунську нафту й розтрощити її.

Можна сказати, що Сталін спровокував Другу світову війну. Він уже від середини 20-х років ставив на карту німецького фашизму й його лідера Адольфа Гітлера. Йому не треба було приходу до влади німецьких комуністів. Тому він виступив проти соціял-демократів, тим самим розбив єдиний антифашистський фронт й так допоміг Гітлеру прийти до влади.

Насувається питання: а як з 22 червня 1941 року? Виходить, що Гітлер все-таки перехитрив Сталіна? За всіма засадами логіки, він не міг напасти на СРСР тому, що війна на два фронти мусила була закінчитися розгромом Німеччини.

Але в Гітлера не було виходу. Він знав, що Сталін потайки на західному кордоні сконцентрував гігантське угрупування військ–десь 190 танкових і механізованих дивізій, величезну авіяцію і чисельну артилерію. Вони чекали на наказ з Москви. Операція повинна була початися 6 липня 1941 року. Гітлер випередив Сталіна на два тижні.

Опісля слідували 1318 днів і ночей великої війни, 27 мільйонів загинуло і пройдено довгий шлях–від Бреста до Москви, а від Москви до Берліну. Сталін не завоював цілої Европи, проте більшість країн Центральної і Південносхідної Европи опинилася під егідою СРСР, а в сферу його впливу попала більшість недорозвинених країн Африки й Азії. Щойно після смерти вождя наступила стагнація, а по ній прийшов розпад великої імперії, створеної злим генієм сина шевця з маленького грузинського містечка Гори.

Володимир СИРОТЕНКО
Львів

ЯК ВАСИЛЬ СИРОТЕНКО ВРЯТУВАВ КАРОЛЯ ВОЙТИЛУ

Уривок з нарису про Василя Сиротенка–внука М. Вербицького, співавтора слів національного гимну України.

Володимир Сиротенко мені є добре відомий академік із світовою славою. Його батько Василь врятував життя Войтилі, завдяки лемко-українському говорі, що було сензацією для Сиротенка. Войтила став Папою світового значення Іваном–Павлом ІІ.

За польськими джерелами, батько Войтили був литовського походження, на що теж вказує його прізвище. Однак сполонізувався і став дійсним поляком.

З папою я мав дуже приємну розмову в липні 1988 року в ювілейній параді для відзначення тисячоліття хрещення Руси. Я запитав делікатно, як це сталось, що Ваша Святість знає українську мову? Папа преспокійно відповів: «Якто я не мав би знати мови моеї матері».

Володимир Сиротенко живе у Львові в колишньому селі Сихові, де є чудова церква, в якій у 1648 році в поході на Львів Богдан Хмельницький молився, коли його війська стояли на Богданівці—вони нині дільниці Львова. У червні 1937 р. вся молодь нашої гімназії відвідала Сихів, де парох утвердив нас у повазі до цієї церкви, вказуючи на хори, де був великий образ Ісуса Христа. Ми дивилися на цей образ, з технікою виконання часу гетьмана Хмельницького, в дарунку церкві.

Коли Папа з любов'ю виступав в Києві та у Львові до України та українців, Сиротенко бачив його в Сихові, стоячи у вікні навпроти церкви.

Подав д-р Володимир Трембіцький, Нью-Йорк, США

Маршал Конєв дав завдання звільнити Краків, не ушкоджюючи пам'ятники старовини. Ґенрал-лейтенант Коровников дав слово, що виконає це завдання. Але загалом головною метою армії був не Краків, а звільнення всієї південно-західної Польщі. Краків був лише початком цієї операції, що ввійшла в історію як Вісло-Одрська. Оперативний штаб армії приступив до опрацювання операції в грудні 1944 р. Плянували початок наступу на лютий 45-го. Не минуло й тижня, як Ставка зажадала перенести операцію на січень–американців розбили в Арденах, до того ж на січень плянувалась Ялтинська конференція, а до Кри-

му Черчілю з Лондону найкраще було летіти з посадкою в Кракові. В операції брав участь 1-ий Український фронт, якому була додана 5-та танкова армія й козаки. До особистого завдання Сиротенка належала координація дій артилерії та авіяції з піхотою.

Перед наступом на Краків звільнили селища, розташовані навколо нього. Сиротенко, як представник оперативного відділу штабу армії, брав участь у звільненні Видовіц. В місті була каменярня, в якій працювали каторжники та вільнонайманці. Коли зайняли селище, адміністрація та охорона втекли, а робітники позаховувались по шурфам і стали вилізати із схованок, тільки тоді як остаточно затихла стрілянина. Каменярню оточили, а Особливий відділ зібрав усіх в приміщенні адміністрації та почав фільтрацію. Сиротенко влаштувався в сусідній кімнаті директора каменярні, з шафами, набитими старовинними книгами й столами, з кучугурою листів, написаних англійською, французькою, німецькою та іншими мовами. Він знав тільки німецьку, тому, вийшовши в коридор, зупинив хлопця в рясі, що поспішав до залі для фільтрації. Він попросив допомогти йому з каталогізацією латинських книг в шафах та перекладом листів. Хлопець розцвів у посмішці, зрозумів, що панофіцер уважає його ксьондзом, проте повідомив, що він тільки другокурсник підпільної семінарії. Латину він знає, а ось його близький товариш Кароль Войтила знає всі мови романської групи, до того ж його мати–русинка, так що пану офіцеру буде легко з ним порозумітися. Він пообіцяв привести побратима. Сиротенко дав йому свого ординарця, щоби вивести з каменярні і привести цього Войтилу, а сам ліг спати. Десь через 2 години ординарець його розбудив. Поруч стояв високий, худий до прозорости хлопець в рясі. Сиротенкові спросоння здалося, що це сам Ісус Христос, настільки проникливо дивились в душу бездонно-темні очі гостя. Він показав, що хлопцю потрібно буде робити, наказав ординарцю добре накормити його та провести додому, щоб завтра привести назад. Сам же знову повалився спати. Але скоро Василя знову розбудив автоматник і сказав, що його наказано доставити в особливий відділ. Спросоння, на холодному вітрі, він досить сильно промерз по дорозі. „Особист"–той, що проводив фільтрацію–думав, що він тремтить від переляку і зразу напав на Сиротенка: „Як ти міг відпустити двох ворогів радянського народу?! Ти що, не знаєш постанови Політбюро про ізоляцію польських офіцерів і священиків? Та я тебе в рядові розжалую!..." У Василя тремтіння зразу пропало. Дурнем він не був. Тому наказав автоматнику негайно випроводити двох цивільних, що знаходились в кімнаті, а сам у відповідь закри-

чав на особиста: „Як ти смієш кричати на старшого за званням! Так, я знаю цю постанову. Але я знаю і те, що вона з грифом „цілковито секретно". Ти ж зараз розсекретив її перед чужими, можливо, поляками. Кого розжалують в рядові за це? Семінаристи–не священнослужителі, фільтрації не підлягають. Вони мені потрібні, як перекладачі, для роботи над листами. Ти сам зможеш перевести ці листи і знайти в них потрібну інформацію?"

Кінчилось тим, що декілька семінаристів стали допомагати Васі з листами і книгами, а він забезпечив їх харчами з солдатської кухні. Тільки не було серед них Кароля Войтили. Він в цей час знаходився в Кракові в палатах єпископа.

Штурм Кракова почався вночі 18.01. 1945. Мости були висаджені, так що техніка пішла по льоді, на який були покладені настили в 2-3 ряди колод. Сиротенко був на першому танку штурмового батальйону, який увірвався в Краків. Коли під'їхали до центральної електростанції, до нього підбіг знайомий семінарист і доповів, що вночі сюди німці привезли дві повні вантажівки, розвантажили їх, а потім вибирались з будівлі ось через ті два вікна. Сиротенко викликав саперів і наказав їм лізти в будинок через ті ж вікна. Електростанцію розмінували без втрат.

Німці виходили з міста через коридор у південному напрямі, передбачливо залишений їм наступаючими частинами. Вже далеко за містом їх зустріли танки іншої армії. Правда, в місті залишались снайпери-смертники, що обстрілювали батальйон з вікон верхніх поверхів будівель. В розпорядженні штурмового батальйону була батарея легких гармат. Комбат Пилипенко наполягав на тому, щоб Сиротенко скористався ними. Але Вася від імені Конєва повторив, що артилерія буде застосована тільки в найкритичнішій ситуації. За його наказом бійці боковими сходами забиралися на самий верх будівель, проникали в пожежні виходи, потім спускались по внутрішніх переходах і вибивали снайперів зсередини. Втрати також були мінімальні. О другій годині дня полковник оперативного відділу фронту Іван Катишкін доповів у Ставку–Краків взятий цілим і неушкодженим! Взятий з мінімальними втратами!

Наступив короткий перепочинок. Сиротенко запропонував офіцерам оперативного відділу штабу армії екскурсію в королівський палац. Зібралось чоловік 30 і, звичайно, особист. Ходили приміщеннями палацу, милувалися картинами, начинням тощо. Вийшли на величезний балкон верхнього поверху будинку. Якраз напроти балкону розташувався прекрасний палац єпископа Краківського з дахом з вітражного скла. Навколо пробоїн в цій покрівлі

метушилися фігури в рясах, які нагадували здалека птахів. У особиста загорілись очі. З радісним криком „Давно я не полював!" він зірвав з плеча автомат і, націливши його на людей-птахів, натиснув курок. Сиротенко ледве встиг підбити ствол угору й направити чергу в небо. Розлюченому особисту пояснив, що після вистрілів по єпископському палацу снайпери, які там можуть знаходитися, легко перестріляють офіцерів, що знаходяться на відкритому балконі. Крім цього, навіть німці не дозволяли собі нальотів на єпископський палац. Ця стрільба може привести до того, що поляки з друзів перетворяться на ворогів, які почнуть стріляти в спину визволителям. Всі офіцери підтримали Сиротенка. Особист розлючено повісив автомат на шию і пішов. Ксьондз, котрий виконував роль гіда, кинувся до Сиротенка цілувати руки. Ті люди-птахи були семінаристами, що ремонтували покрівлю палацу єпископа. Був серед них і рідний брат цього ксьондза, а також Кароль Войтила.

Невдовзі після цього Сиротенка викликали до Коровникова і той сказав йому, що у комісара Лєбедєва лежить рапорт особливого відділу, в якому він звинувачується у зв'язках з клерикалами і в тому, що він відвів з фільтрації деякого Войтилу, росіянина по матері, тобто зрадника Батьківщини. Сиротенко пояснив, що у нього є адреса семінаристів, так що їх завжди можна перевірити. Стосовно ж Войтили, то мати його–не росіянка, а русинка, а ця національність ніякого відношення до Радянського Союзу не має, отже, Батьківщина у Войтили інша, і він їй не зраджував. Треба сказати, що ім'я Войтили просто попало в документи особистів з будь-чиїх слів.

... У всьому нам знайомому вигляді упокоївшого Папи Римського Івана Павла II трудно було впізнати сіро-голубоокого Кароля–худого до прозорости семінариста з бездонними темними очима. Але на даху єпископського палацу він точно був. І Василь Сиротенко таки врятував його від неминучої кулі особиста...

* * *

З ГУМОРУ ПАПИ ІВАНА ПАВЛА II

Відомо, що папа Іван Павло II мав тонке відчуття гумору. І так підчас першої візити до США, Папа зустрінувся з сім'єю президента Джімі Картера. Його п'ятилітня внучка у вітальному слові заплутувался й повторювала весь час: Ваша святосте! Папа, бажаючи її вийти з клопоту, обняв її й сказав: „Клич мене: дядьку".

УКРАЇНЦІ У ФРАНЦУЗЬКОМУ РУСІ ОПОРУ

30-та дивізія військ СС офіційно була „російська ч. 2", яку згодом включено до армії ген. Власова. Однак до цієї дивізії включено два батальйони, зложені з українців, і її післано до Франції. Ці два батальйони перебили німецький персонал і перейшли до французьких партизанів. Українці у Франції знали про цю подію й її було описано в літературі, напр., в книзі Небелюка Мирослава „Під чужими прапорами", виданій 1951 р.

У світових ЗМІ ця подія набрала сенсаційного розголосу щойно в 1997 році. Подаємо одну статтю з часопису „Ґазета", 7-9 листопада 1997 п. н. „Українці з військ СС у французькому русі опору" в перекладі з польської.

Редакція

Французький квартальник *Le Casoar*, виданий абсольвентами Військової академії в Ст. Сир (St Cyr) опублікував, що два українські батальйони військ СС перебили німецький персонал і перейшли до французького руху опору. Пізніше Франція зіґнорувала вимогу СРСР, щоб їх репатріювати, і вони в лавах Чужоземного леґіону воювали проти німців до кінця війни.

Ці українц, в числі приблизно 1600 осіб, жили по війні в Европі й Латинській Америці,–пише автор статті про досі невідомий епізод з останньої війни генерал у відставці Georges Roidot: „Без сумніву, ці вояки були антикомуністами, але не нацистами чи симпатиками нацизму, як члени допоміжних формувань, вербованих німцями в Україні".

Ройдо розповів аґенції „Ройтер", що німці завербували тих українців в лютому 1944 року з таборів військовополонених, в яких вони голодували: „Їм обіцяно, що матимуть добре харчування, і це було причиною їхнього рішення. Два підрозділи, які були включені до 30-ої дивізії військ СС прибули до району Franche-Compte в половині серпня 1944 року з завданням очистити терен від партизанів, які діяли щораз активніше після висадки альянтів в Нормандії 6 червня 1944 року".

Один молодий офіцер Макі (французький рух опору) відразу зв'язався з вищим українським офіцером одного батальйону, Глобою, і вони домовилися про плян дезерції цілого батальйону. Згідно з домовленням, французькі зв'язкові чекали на батальйон у виселеній місцевості села Весол. 27 серпня українці вбили 295 німецьких офіцерів і вояків батальйону, при своїх втратах одного забитого й 6 поранених.

Німецьке командування кинуло один дивізіон танків і один батальйон французької колябораційної міліції з завданням знищити дезертирів, однак їм не вдалося відрізати дороги до партизанів. Згодом українці брали участь в операціях французьких партизанів, як на іро-

нію, проти козаків з армії „власовців", які дійсно були пронімецькими добровольцями, завербованими на території СРСР.

Бунт другого батальйону відбувся під час нічних вправ в таборі Вальдагон. Українці зарізали понад 20 СС-манів й перейшли на бік партизанів. Ройдо пише, що українці поставили французам одну вимогу: щоб їм не давати такі самі порції горілки, як вони отримували від німців. Французи дотримали слова й давали їм кріпкий місцевий трунок, з приправкою gencjana.* Макі не мали досить обладнання, і українці далі мусили носити німецькі однострої. Для певности, щоб не було помилки при зударі з німецькими частинами, один батальйон перефарбував свої уніформи на голубий кольор.

Ройдо підкреслює, що українці на своїх руках не мали ні одної французької краплі крови. Протилежно до завербованих у Греції та північній Африці полонених британської армії індійців, які, згідно з автором, поводилися відносно цивільного населення так само, як німецькі СС.

---

* Ця малоймовірна „горілчана історія"–мабуть, є продовженням західної традиції представляти українців у приниженому світлі. Бо ще фантастичнішу „горілчану історію" знаходимо в серйозній книзі німецького лікаря Павла Кюне (Paul Kuhne), переложеній і виданій у США в 1960 році п. н. „Енциклопедія домашньої медицини" (Home Medical Encyclopedia). Автор пише на ст. 101 про харчові міти різних народів, які „викликають дрож":

„Інші раси вважають як делікатеси деякі страви, які тільки на думку в нас викликають дрож. Такі дрожі часом заходять задалеко. В 1934 році під час голоду в Росії люди в Україні вперто вважали, що картопля–це отрута й з неї можна робити тільки горілку (gin). І вони вмирали від голоду, маючи довкруги багато картоплі".

РОЗШУК

Шукаю мою тьотю **Гуцуляк Василину Тодорівну,** яка є рідною сестрою моєї матері Гуцуляк Домки Павлівни, 1924 року народження. Восени 1941 року подружжя Едварда і Рози Яблонських, які жили в нашому селі і не мали своїх дітей, забрали мою тьотю із собою в Німеччину, де в них були родичі. Батько моєї тьоті Тодор Поп в той час жив у Канаді. Він був рідним братом Рози Яблонської. З 1941 року по цей день ми нічого не знаємо про Гуцуляк Василину Тодорівну.

Василинка, фото 1930-32 р.

Дуже прошу інші часописи в Канаді передрукувати цей розшук.

Сафронія Лазар,
село Селятин, Путильський район, Чернівецька область, Україна.
Телефон: 238 2-33-23

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ МИРОТВОРЦІВ ООН

29 травня міжнародне співтовариство відзначило Міжнародний день миротворців ООН, проголошений Генеральною Асамблеєю ООН у 2002 році за ініціятивою України з метою відзначення миротворців ООН за їх професіоналізм, відданість та мужність, а також вшанування пам'яті тих, хто загинув.

У зв'язку з відзначенням Міжнародного дня миротворців ООН у Нью-Йорку відбулося спільне українсько-польське прийняття.

У штаб-квартирі ООН у Нью-Йорку відбулася церемонія посмертного нагородження медалями імені Даґа Гаммаршельда 115-и миротворців, які загинули у 2004 році під час виконання миротворчої місії. Серед них–українець Анатолій Дегтяр, який загинув у грудні 2004 року в Місії ООН у Сьєра-Леоне. Також відбувся парад медалей і нагородження військових офіцерів та офіцерів цивільної поліції, що працюють в Департаменті миротворчих операцій Секретаріату ООН, у тому числі представника України Дмитра Степаненка.

На сьогодні Україна є найбільшим серед европейських країн контрибутором до операцій ООН з підтримання миру. 743 представники України беруть участь у 8 миротворчих місіях ООН.

25 травня в будинку Постійного представництва Польщі при ООН відбулась традиційна зустріч. Зустріч разом з польськими миротворцями організували українські, які запросили також представників української громади. Зліва: військові радники Польщі Яцик Януховський і України Віталій Куксенко, посли України Валерій Кучинський і Польщі Анджей Товпік вітають гостей.

ДОЗВІЛ НА ПЕРЕБУВАННЯ ІНОЗЕМНИХ ВІЙСЬК В УКРАЇНІ

Президент України Віктор Ющенко 30 травня 2005 року підписав указ, який дозволяє на перебування чужоземного війська (зі штатним озброєнням і військовою технікою) в Україні у 2005 році:

до 600 вояків країн-членів НАТО й інших держав у рамках навчання „Кооператив Бест Еффорт–2005"–від 19 до 30 червня;

до 500 вояків США й інших держав в рамках навчання „Щит миру-2005"–від 11 липня до 13 серпня;

до 1500 вояків Італійської республіки в рамках навчання „Широке поле-2005"–на час до 40 діб у вересні-жовтні;

до 500 вояків країн-членів НАТО і країн-членів Організації з забороненої хемічної зброї в рамках навчання „ASSISTEX-2"–від 10 до 13 жовтня.

„УКРАЇНІКА" В КАНАДСЬКОМУ ВОЄННОМУ МУЗЕЮ

У день 60-річного закінчення 2-ої світової війни, 8 травня 1945 року, відкрито новий Воєнний музей в столиці Канади, Оттаві.

У „ЛеБреттон ґалерії" є багато джіпів, танків та інших бойових машин. Між ними є „танк Валентина", якого випродуковано 1420 штук у Монтреалі, за британськими плянами. 1390 було призначено для СРСР. На таблиці пояснення, що цей танк був у боях в Україні. Цей експонат загруз в замерзлих болотах біля с. Телепіно й щойно в 1992 році уряд України подарував його „власникові"–Канаді.

У музею знаходиться теж найвище відзначення Британської імперії для Пилипа Коновала–Хрест Вікторії. Він отримав його за геройство в 1-ій світовій війні, коли його краяни були інтерновані в таборах в Канаді. Правда, про це є коротка нотатка, що „мужчини були запроторені за колючий дріт у важких робочих обставинах". Однак не подано, що з ними були теж інтерновані жінки й діти.

Під час відкриття музею особливу увагу привернула церемонія біля радянського танка повоєнної продукції Т34-85. Танк був вкритий китицями квітів та біля нього кілька десяток росіян-канадців співали російські армійські пісні. Ще кільканадцять років тому цей танк уважався ворожим, а сьогодні його святкують неначе ікону Холодної війни. Чи цей танк теж належить до канадської історії?

УТВОРЕНО РАДУ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА

Київ. – Президент України Віктор Ющенко своїм указом утворив Раду Українського козацтва як консультативно-дорадчий орган при президентові України. Головною метою діяльности Ради визначено забезпечення реалізації потенціялу козацької ідеї для консолідації

українського суспільства, залучення козацьких громадських організацій до охорони культурної спадщини, фізкультурно-спортивної роботи, військово-патріотичного виховання молоді. Рада утворюється у складі Голови, секретаря та інших членів Ради. Раду очолює президент України, секретарем Ради Українського козацтва призначено радника президента України Станіслава Аржевітіна. Членами Ради є керівники всеукраїнських козацьких громадських організацій, зареєстрованих відповідно до Закону України „Про об'єднання громадян". До складу Ради можуть входити також інші особи, які зробили внесок у відродження та розвиток Українського козацтва.

США ДАЮТЬ УКРАЇНІ $1,642 МЛН. НА ЛІКВІДАЦІЮ ЗБРОЇ

Сполучені Штати повідомляють про початок реалізації проєкту трастового фонду програми НАТО „Партнерство заради миру", що має допомогти Україні ліквідувати надлишкові боєприпаси, малу і легку зброю і переносні протиповітряні комплекси. Про це говориться в заяві спікера Державного департаменту США Річарда Баучера.

У документі відзначається, що це найбільший партнерський проєкт трастового фонду НАТО. „Він є відповіддю на запит України про допомогу в ліквідації 1,5 мільйонів одиниць малої і легкої збої і 133 тисяч тонн боєприпасів. Ці запаси, що частково залишилися ще з радянських часів, є загрозою суспільної безпеки і навколишньому середовищу, а також потенційним фактором ризика поширення озброєнь.

Проєкт, що буде складатися з чотирьох фаз, розрахований на 12 років і буде коштувати приблизно 27 мільйонів долярів у внесках.

Сполучені Штати будуть вести першу фазу проєкту, що буде коштувати 8,5 мільйонів долярів. Україна буде покривати велику частину оперативних витрат і витрат на демілітаризацію в натуральному вираженні. Проєкт повинен початися у 2005 році. США зроблять перший внесок у сумі 1 мільйон 642 тисячі долярів.

США закликають до більш широкої міжнародної підтримки проєкту, вітають перші обіцяні внески в 400 тисяч фунтів стерлінґів від Великобританії і 240 тисяч евро від Норвегії.

МИРОТВОРЦІ УКРАЇНИ НА ҐОЛЯНСЬКИХ ВИСОТАХ

Верховна Рада ухвалила рішення Президента про участь миротворців у силах Організації Об'єднаних Націй для втримування перемир'я між Ізраїлем та Сирією на Ґолянських висотах. Тут сили ООН, в силі приблизно 1000 військовослужбовців з Канади, Японії, Непаля, Польщі і Словаччини були дисльоковані після війни 1967 року.

Богдан ПІДГАЙНИЙ

„ҐАУДЕАМУС"

Коли 22 червня 1941 р. німці напали на Совєтський Союз, я працював як механічний інженер у фабриці вагонів Зєлєнєвського в Сяноці. Фабрика була розположена над самим берегом ріки Сяну, тодішньою межею між совєтами окупованою Галичиною а землями зайнятими німецькими військами.

Богдан Підгайний – перекладач у німецькій армії, 1941 р.

У фабриці працювало тоді більше як дві тисячі робітників. Шефом інженерського відділу був поляк, старший пан, інж. Пшибильські з закінченою політехнікою в Ленінграді, його заступником був наш колеґа, а мій приятель інж. Остап Крупський із політехніки в Данцінґу, третім був інж. Володимир Слиж, українець із львівської політехніки, а четвертим був я з політехніки в Данцінґу. Крім нас чотирьох дипломованих інженерів працювали ще інженери з середніх технічних шкіл, рисівники і копіїсти.

Положення фабрики дозволяло нам постійно спостерігати працю більшовиків над укріпленням міста „бункрами". Мимо їхньої інтенсивної щоденної праці „бункри" до часу вибуху війни не були викінчені. Для постраху більшовики вистрілювали артилерійські сальви в жидівсько-замешкалі околиці міста й при тому вбивали не раз принагідних жидів.

Був це час вимаршу українських похідних груп на схід. Я, як член оунівського підпілля, з'явився теж на збірному пункті вимаршу на приходстві о. Доманського. Першим етапом нашої групи був Львів. Ми мусіли переходити кордон ніччю, бо німці абсолютно не хотіли мати тоді там людей із т. зв. західних територій від Сяну і Буга. Продовж нашої мандрівки на новозанятих німцями землях завважили ми на мурах домів, деревах й парканах різного роду й змісту афіші в українській і німецькій мовах. У місті Бірчі попали ми на святкування 30 червня 1941 р., в якому взяли участь численне духовенство, місцеве і довкільне населення, поліція і... німецькі старшини. Прилучились і ми до тих урочистостей.

Добравшись до Львова, кожний з нас мав зголоситися після поданого призначення. Я зголосився у тодішнього голови проводу ОУН(б),

Леґенди. Він призначив мене на терен України, даючи мені адресу німецької військової частини, з якою я мав вирушити на схід. Квартира тої німецької частини знаходилася на Жовківській вулиці й я подався туди. Була це 160-та моторизована дивізія. Один із її полків 120-ий складався з мешканців Данцінґу, а майже всі старшини і підстаршини були данцінґери. Коли я зголосився у шефа штабу дивізії, полковника фон Польгавзена, розказав йому дещо про свою військову кар'єру, про мої студії в Данцінґу–він ожив, дав скоро якийсь наказ своїм заступникам, а сам повернувся до мене, щоб продовжувати далі розмову. До нас прилучилися ще інші старшини-данцінґери. Від часу закінчення моїх студій осінню 1932 року минуло дев'ять років, а й деякі старшини були вже старші. Ми все-таки пригадували собі професорів, різні моменти з наших спільних студентських часів, спільні виступи наших і німецьких корпорацій, концерти, забави та різні інші імпрези, наше „Ґавдеамус" та й нав'язали до сучасности. Вертаючись до своєї служби, полковник радив мені одягнути українську військову уніформу. Коли я вияснив йому, що зараз ми ще не маємо своїх уніформів, полковник доручив мені одягнути німецький військовий однострій. Дали мені синьо-жовту опаску на ліве рам'я, т. зв. „Ц" відзначення, що відповідало ранзі хорунжого, але без права наказу. Одержав я теж пістолю „парабеллюм", а до служби мав зголоситися на другий день рано о годині сьомій.

НКВД-івські частини, відступаючи зі Львова, почали вистрілювати наших в'язнів по тюрмах. Тоді між іншими в'язнями застрілили Юрія Шухевича, рідного брата Романа Шухевича. З родиною Шухевичів в'язала мене глибока приязнь. Якийсь час я жив у їхньому домі. Роман Шухевич від хлоп'ячих років був моїм найкращим приятелем. Разом ходили до гімназії, разом здавали матуру, разом теж записалися на політехніку в Данцінґу, лише Роман Шухевич по першому семестрі перенісся на політехніку до Львова, а я остався в Данцінґу. В домі панства Шухевичів я застав свого друга Романа. Він теж повернувся до Львова і був тепер командиром першої сотні леґіону „Нахтіґаль". Похоронивши брата Юрія, мали ми доволі ще часу поговорити та продумати спільно різні справи. Ми подали собі наші полеві пошти, якими ще після того довго користувалися, комунікуючи себе взаємно. Юркові Шухевичеві, який не мав ніколи нічого спільного з політикою, не пощастило так, як Омелянові Матлі чи Богданові Казанівському, які врятували себе, впавши вчасно під тіла постріляних в'язнів.

Я зголосився на означений час до служби. Спочатку приділили мене до штабу відділу І „Ц". Шефом цього відділу був сотник Оельшлеґер. Він не був данцінґером, але його дружина була дочкою дириґента оркестри поліції в Данцінґу. Сам сот. Оельшлеґер був дуже бойовим старшиною–учасник клясичного п'ятизмаґу. Я тоді мав враження, що

німці легковажать собі більшовиків–можливо це тому, що на їхніх очах сотки тисяч більшовицьких вояків переходили в німецький полон. Мій сотник попри воєнне діло любив ще робити різні ризиковні інтереси, до яких хотів втягнути і мене, але я на це не реаґував. Одного дня дістав постріл в шлунок і мимо медичних зусиль сотник помер.

Мене перенесли до 160-ої моторизованої дивізії панцер-групи Кляйста. Минуло майже два роки. За цей час в більшості погинули ті данцінґери, яких я зустрів на початку мого побуту в німецькому війську. Ті, що залишилися ще при житті, старалися держатись разом і я пристав до них. Часто, коли була змога, я організував харчі, горілки не бракувало, засідали ми вечорами разом, пригадували кращі часи, співали студентських пісень і кожну таку нагоду закінчували піснею „Ґавдеамус".

На фронтах ішла завзята війна. Совєти підсилені не щадили ані своїх вояків, ані наступаючих німців. Зима була жорстока. Німецькі вояки, не пристосовані до таких сильних морозів, терплячи трималися. Коли дивізія опинилася під Сталінградом, прийшло окруження її більшовиками, а відтак полон...

Я був ранений. Мав щастя виїхати в запілля т. зв. „Ґеляйтцуґом". Нас лише кількох змогло виїхати. Всі інші лишилися майже на певну смерть. Я бачив і не міг вийти з подиву, як тих кількох данцінґерів старалися мені помогти. Вони знали, що я не німець, то чому мав би гинути за Німеччину. Дали мені подвійне зимове білля, два однострої, два плащі, коци й поклали мене до вантажного авта. Прощалися зі мною, передавали привіти рідним, знайомим, приятелям..., а коли вантажник мав рушати, затягнули „Ґавдеамус".

Богдан Підгайний (зліва) – студент з приятелем.

Добромир КАЗАНІВСЬКИЙ

МОЯ СЛУЖБА В ДИВІЗІЇ „ГАЛИЧИНА"

Добромир Казанівський закінчив гімназію матурою 13 травня 1939 року. Весною того року пройшов бранку до польського війська. Хоч дістав категорію „А", до військової служби його не покликано. Під час більшовицької влади вчителював. На весну 1941 року його мобілізовано в робочий батальйон Червоної армії, який розбудовував військові летовища. Підчас німецько-радянської війни, з численними пригодами й невигодами, йому вдалося добитися звільнення з німецького полону. Повернувшись додому, знову вчителював до часу зголошення до дивізії „Галичина".

Написав спомини з свого життя, які варт опублікувати окремою книжкою. Друкуємо частину з його споминів про службу в Дивізії. (Див. теж посмертну згадку, ст. 103).

Редакція

В 1943 році німецький губернатор Галичини д-р Вехтер, який трохи симпатизував українцям, постарався, щоб німці організували одну дивізію. Почався набір. Розуміється, що я зголосився також, як мій друг Семко Шевчук. Перейшли ми лікарський перегляд і на свято Апостолів Петра і Павла, що припадає на 12 липня, дістали повідомлення, що 17 липня 1943 року маємо ставитися у Львові до війська. Посадник Лопатина Іван Тимчишин дав вантажівку і шофер відвіз нас до Львова. Поїхав з нами–для товариства–заступник посадника Богдан Саєвич, наш добрий приятель. Восени і він був покликаний. У Львові відбулася велика парада перед Оперним театром, опісля запровадили нас на двірець Персенківку, де стояли товарові вагони, видали нам перші військові харчі: хліб, маргарину і червону ковбасу. Ми з'їли це, щоби знати який смак, хоч не були голодні, бо матері дали нам багато до їдження, а і напитків було досить. Потяг завіз нас до Брна, що в Чехії. Тут дали нам умундирування і почали вчити перших кроків військової дисципліни. Кожний дістав повний одяг, а вже потім в касарні примірювали і мінялися, щоб допасувати після росту і будови тіла. Після двох тижнів поїздом привезли до Гайделяґру, біля Кракова. Висадили на станції Дембіца і попровадили на т. зв. „П'ятий рінґ", де був наш вишкільний табір. Поділили нас на дванадцять сотень. Мій приятель Семко попав до третьої сотні, а я до восьмої. Кожна четверта сотня була тяжка, тобто вправляла з ґранатометами і тяжкими скорострілами. Моя чота була ґранатометна. Ґранатомет складається з підстави-плити, дула і триніжка, кожна частина важила по 20 кілограмів. Спершу було дуже тяжко, заки привчили нас до військової дисципліни і відучили цивільних звичок. Але зчасом ми загартувалися, навчилися різних військових оборотів, муштри, команди і стали вояками.

Перший зліва Добромир Казанівський

Кожного ранку службовий підстаршина „УФД" („унтерфюрер фон дінст") свистком будив всіх і висилав дижурних бараку по каву. Пили ми каву з тим харчем, що дістали вечером–хліб, маргарина, мармеляда, ковбаса. По сніданку йшли до зброївні по кріси і зразу була збірка. Бунчужний („шпіс") читав наказ, чотові перебирали чоти і ми вирушали на теренові вправи. Розуміється з піснею. Співали ми переважно українські пісні. Пробували нас вчити німецьких пісень, але якось не виходило. Вправи були дуже інтенсивні. Вчили всього, що воякові на фронті потрібно знати. Дуже багато уваги присвячували тому, що як вояк підбіг і впав, щоби зараз перекотився кілька разів, щоби ворога змилити, бо ворожі снайпери зараз в те місце стріляли і, щоб не підкидати ногами, бо багатьом ранили ноги.

За непослух чи зле виконування вправ карали: „Впадь! Встань!" чи наказували повзти, чи скакати жабки з крісом, триманим у руках перед собою. Так, що з вправ верталися ми помучені. А тут знову кажуть співати, а коли пісня не клеїлася, то цілою сотнею: „Впадь! Встань!" аж поки не заспівали, як належиться. Приходили на обід, ледве ноги волочили. А тут нераз несподіванка–хто не застелив ліжка, як належало, то ліжко буде розкинене і застеляй ще раз „по-геометричному" під наглядом підстаршини. Врешті обід: часом густа зупа, часом м'ясо з сосом і з картоплею необираною („в мундирах"). Але ми молоді, голодні, все вичищували. Після миття посуду одну годину спали. По полудні різні науки коло бараків: чи то читання мапи, теоретичні уроки, чи навіть лекції співу маршових пісень.

Незабаром почали до нас приїжджати матері, батьки, сестри, дівчата. Привозили вістки з батьківщини, харчі, навіть алкогольні напої. Приїхала моя мама з сестрою Дарусею. Відвідувачі звичайно приїздили в суботу, в спеціяльному бараку ночували. Рано ми маширували в шоломах на Службу Божу. Опісля обід і дозвілля.

По якомусь часі зложили ми військову присягу, що будемо відважно воювати проти комунізму. Рекрутський вишкіл тривав около три місяці. Почали приїздити нові рекрути. Мене призначили вишколювати молодих хлопців. Між ними стрінув я свого товариша з гімназії Теодозія Балдиса з села Мозолівки. Незабаром почали висилати на підстаршинські школи. Я зголосився до артилерії (гармата помало їде, голосно стріляє і не так часто, як скоростріл).

Завезли нас до села Конське біля Праги. Мали ми кілька малих гармат-гавбиць, їх щодня рано витягали з шопи і тягнули на місце вправ. Мешкали ми в сільських хатах, з яких виселили чехів. Перше навчили все про гармату, а відтак, як вишукувати становища, і вправи стріляння після таблиць. Вишколювали наші підстаршини і старшини, які служили в інших військах, пройшли перевишкіл, дістали свої військові степені. Дисципліна була легша, бо ми мешкали в поодиноких хатах по п'ять чи шість хлопців.

З офіцерів українців були два поручники: Смішкевич і Кульбаба. Обидва відносилися до нас добре. З підстаршин був Рубич Іван. Крім звичайних вправ з гарматами і впорядком нас, підстаршин і старшин, ще вчили їздити верхи на конях.

Я дістав з дому телеграму з посвідченням лікаря, що моя мама є смертельно хвора і просять, щоб я зараз приїхав. Відпустку я дістав і був в 1944 році на Святах Різдвяних вдома. І це був останній раз, що я бачився з моїми дорогими батьками.

(Батька згодом арештували за те, що не хотів перейти на московське православ'я і звільнили аж в 1953 році, по 9 роках Сибіру. А бідна мама їздила до нього, щоб дещо завезти і побачитися.)

Побув я вдома 10 днів, напакували мені всякого добра, якого у війську нема, ще й плящину вложили, і вечером поїхав я на залізничну станцію помалу, одним конем. В Радехові доспав я ніч у родини знайомого, який був зі мною в артилерії. Через Львів і Краків я повернувся до своєї частини.

На одній збірці вручено нам срібні паски. Наш ступінь військовий був „унтершарфюрер"–десятник.

Ядром армії були підстаршини, які дбали і про порядок в батерії, в бараках, в стайнях для коней, про виконання всіх розпоряджень. Ми були командирами гармат, амуніції, возів. Хлопці наші були дуже ідейні, всі добровольці, тож і справувалися добре і майже не було ніяких зажалень. Але любили притримуватися наших звичаїв. Тож коли прийшов Великдень, почалася стрілянина і то гострою амуніцією. Німці думали, що то якийсь бунт чи повстання. Коли ж перерахували набої то показалося, що нічого не бракувало. Хлопці на кожному стрілянні „заощаджували" по одному чи два набої.

Бенешово, 7.7. 1944 р.
Зліва – Маркіян Лиско, Михайло Когут, Добромир Казанівський.

В квітні декого, що мав закінчену середню освіту, призначили до офіцерських шкіл. На наші погони пришили ще по два срібні паски, й ми стали „юнкерами". Артилеристи поїхали знову на Чехію до міста Бенешово, біля Праги. Школа офіцерська була виповнена викладами і вправами в терені, де вчили нас топографії, орієнтації, пізнавання цілі. Вчилися ми встрілюватися, як стріляти цілою батерією в одну ціль. Послуговувалися ми спеціяльними таблицями, але все ж приходилося брати під увагу і т. зв. „фактори можливости"–напрям і силу вітру і т. п. Найтяжче приходилась математика і на математиці я провалився на першому іспиті. Таких відіслали до Нойгаммеру, до кадри Дивізії. Але Дивізія була на східному фронті під Бродами. Тому нас кільканадцять відіслали до Дивізії. Ми зупинилися в Кракові. Побули ми тут кілька днів і вирушили до Праги, а звідти до Будапешту. У містах ми перебували в т. зв. „Зольдатенгайм", тобто малих готелях для переїжджаючих вояків. Там ми здавали наші „марш бефелі" до потвердження і до дальшого спрямування. Побули ми в Будапешті кілька днів і поїхали до села Середнє в Карпатській Україні, яка належала до Угорщини. Там був збірний пункт розбитої під Бродами дивізії. Всіх недобитків зібралося около три тисячі.

З Середнього потягами поїхали ми знову до Нойгаммеру. В Нойгаммері почалося нормальне військове життя. Щоденно відбували вправи, приходило поповнення, відбувалися гутірки на тему ситуації на фронті, на яких представлялося всі події в позитивному світлі.

Тимчасом у Словаччині вибухло комуністичне повстання. З Дивізії

призначили групу під проводом полковника Вільднера, і багато підстаршин зголосилися до тієї групи, бо таке бездільне життя в касарнях набридало. А багато юнкерів відіслано до Чехії. Між ними і я був висланий до місцевости Хлєб, де зібралися наші новобранці, призначені до артилерії. З Чехії виїхали ми до Німеччини над Балтійським морем–до Ґросборну. Тут наші артилеристи вишколювалися під проводом Вермахту, а я був зв'язковим, помагав інструкторам чи перекладами з німецької мови, чи ближчими поясненнями навчального матеріялу. Побули ми там до пізньої осені, потягом вирушили до Дивізії, яка була повністю у Словаччині. Артилерія мала штаб в Жіліні. Дивізіон, до якого мене призначили, стояв у Раєцкіх Тепліцах. Мене призначили до восьмої батерії. Мешкали ми в приватних сільських хатах і в школі. Відносилися до словаків, а вони до нас дуже приязно. Командир дивізіону відкрив підстаршинську школу. Комендантом назначив хорунжого Ґайду, а на викладачів мене і одного німця. Містилася школа в місцевій школі, хлопці спали в клясах і ми з ними. Викладалося про кріс–складання і чищення, про скоростріли легкі і тяжкі, набої і ладунки пороху до артилерії і інші мудрощі вояцькі, які на фронті дуже придаються. Часом робили ми нічні вимарші в ліси на партизанів. В Раєцкіх Тепліцах був шпиталь, де моя кузенка Надя Склепкович працювала з своїм чоловіком д-ром Володимиром, сестрою Дарією і її будучим мужем, лікарем д-ром Павлом Пундієм.

Я довідався, що сьома батерія від'їжджає на фронт, а з нею хорунжий Ґайда. Я зголосився їхати добровільно на фронт на „обсерваційного офіцера", який подає ціль артилерії і керує вогнем. Дали мені коня і вирушили ми в сторону польської границі боронити Яблонівський перевал, де намагалися прорватися москалі. Але до фронту ми не доїхали, бо прийшов наказ вертатися–Дивізія переходить до Югославії боротися з партизанами Тіта. Я вернувся до восьмої батерії. Німеччина була вже на викінченні, альянти бомбили і станції, і потяги, не було пального, ціла Дивізія пішла трьома шляхами пішки до Словенії, приблизно 500 кілометрів. Два рази ми мали відпочинок по одному тижневі, щоби привести себе, вози і коней до порядку. Найтяжчий був перехід через гори Семеріґ. Дороги були круті й стрімкі. Приходилось запрягати до гармати по вісім коней, витягати гармату на гору і вертатися з кіньми по другу. Ночували ми в селах по німецьких господарствах. Дисципліна була дуже гостра.

Врешті зайшли на Словенію. Тут люди не любили німців і були дуже непривітні. Видно було, що владу мають партизани Тіто. Тіто був провідником комуністичних партизанів, а генерал Міхайловіч партизанів королівських. З ними ми ще входили в контакти. Але, назагал, хоч і відбувалися виправи в гори, ми старалися їх оминати, а вони нас. В горах неможливо було їх знайти, вони знали всі стежки і населення

їм помагало, а нам шкодило, як могло. Так, що там було більше муки, ніж воювання. А війна доходила до кінця: совєти прорвалися в Австрію в околиці Ґрац, Ґнас, Ґляйхенберґ, і нашу Дивізію кинули туди, щоб їх спинити.

На дворі стояла тепла весна. На Великдень 1945 року вибрали з кожної батерії по одній гарматі і вислали на оборону міста Ґрац. З одною гарматою вислали мене. Відтягнули гармату кіньми, я з гармашами поїхали також кіньми, нас лишили, а конюхи з кіньми вернулися до батерії. Східну частину Ґрацу мали ми боронити кількома гарматами! Командиром був сотник Галяневич. Моє завдання було бути зв'язковим між тими всіми гарматами. Одного дня я вирушив на контролю і розмову з командирами гармат. Дістав я телефонічне повідомлення, що війна закінчилася і, що ми відходимо з фронту останні, прикриваючи відхід Дивізії. Пішов я тоді до всіх гармат, бо транспорту ніякого не мав, і повідомив їх про закінчення війни і відхід з фронту.

Через Ґрац відходили на захід сотні нашої піхоти, за ними відходила протипанцерна артилерія, потім протилетунська, і тоді і ми рушили за ними. За нами почали гнатися совєтські солдати, стріляти по нас, а ми відстрілювалися, совєтські літаки нас бомбили. Багатьох біля Юденбурґу зловили. Загал, одначе, перейшов до англійців і перед ними ми зложили зброю.

Великдень, Ріміні, 1946 р.
Стоїть, другий зліва – Добромир Казанівський.

Роман ДОЛИНСЬКИЙ

ПЕКЛО НА ЗЕМЛІ

(Зі щоденника моєї дочки Надії, засланої з дружиною на Сибір)

Друкуємо один з розділів незакінчених споминів сотника Української дивізії, які він почав писати в полоні в Ріміні й згодом в Англії. Плянував їх опублікувати під псевдонімом „Р. М. Беркут", але передчасна смерть 13 березня 1961 року в Нью-Йорку ці пляни перекреслила (Докладніше, див. „ВК", ч. 2, 2005).

Редакція

Сталося так, що я проти всяких природних законів і можливостей не лише витримав 6 років тяжкої каторги в північному Сибіру (засуджений позаочно лише на 5), але, відбуваючи кару, поселився там і, попрацювавши кілька місяців на будівництві для замилення очей та приспання чуйности НКВД, втік в березні 1941 р. на Україну. Шукаючи пристановища, я блукав від міста до міста, розшукуючи кревних дружини, скриваючись вдень і діючи лише вечорами та ночами. З 4-х старших заміжніх сестер та 2-х братів, лише найстарша сестра–вдова, лікарка, залишилась жити на волі й мешкала в Києві. Працювала в якійсь захудалій санаторії на Печерську, одержуючи нужденну позаштатну платню, яка не вистачала на необхідний мінімальний прожиток. Найстарший брат, бувший капітан (чи майор) старої армії, відтак підполковник української армії, безнастанно переслідуваний НКВД, згинув у якійсь тюрмі в часи єжовського терору. Другий брат, старий досвідчений машиніст далекобіжних потягів, з тих же причин (зв'язок з контреволюційною родиною) перекидався з місця на місце, накінець опинився в якомусь глухому, місцевого значення депо і трагічно згинув враз з молодим сином-інженером при катастрофі, викликаній тупим нездарним висуванцем–дижурним начальником станції. Два шуряки (шваґри) засуджені на 10 років з тих же причин, а родини вивезені Бог зна куди.

Найтяжча трагедія постигла наймолодшу сестру, відому красуню в свій час на всю Київщину. В нашій родині вона носила епітет „ангела на землі". Прекрасної будови, з чудовими золотими косами, прекрасного успосіблення, примірна мати 4 не менш прекрасних дітей (син і 3 доньки), вона на фоні сірої совітської „соціалістичної" дійсности–робила враження янгола в пеклі. Це був білий крук; давно вимерлий тип, дуже рідко зустрічаний після великої, всеруйнуючої, всеросійської революції, не лише на теренах України, а взагалі „необятної совітської родіни". Її муж, висококваліфікований інженер-цукроварник, далекий від всякої політики, був дійсно рабом свого фаху, який безмежно любив. Боготворячи свою родину, втікаючи від політичного „буревію", він перенісся у Вороніжську область, і працював на цукро-

варні в одному з українських районів. Безмежно любив свій нарід, традицію і віру. Цього чеснішого з чесніших фахівця, Богу духа винного, який всі сили і знання віддавав продуктивній праці, а за це вимагав лише спокою для родини; цього незаурядного фахівця, що мав за собою ряд винаходів раціоналізації, які дали мільйони економії цукровій промисловости, цього відомого поза межами Росії інженера, арештують і засуджують на кару смерти з заміною на 25 років каторги за „економічну контреволюцію". На протязі одного місяця була зруйнована до щенту ця „свята" родина. Двоє наймолодших дітей хорує від потрясення менінґітом і вмирає на протязі 3-х тижнів. Дружина в розпуці, яку не в силах була перенести, приймає отруту і гине в страшних муках. 14-літній син змушений покинути школу, йде на фабрику заробляти кровавий „хліб наш насущний", молодшу 12-літню дочку забирає найстарша сестра-вдова до себе. Хоче заступити свого сина–одинака, студента-комсомольця, який в часі голоду в 1933 р., напавши на випадок людоїдства на Київщині, пускає собі кулю в лоб.

Блукаючи біля місяця по великих містах України, після 6-літньої відсутности, я не пізнавав таких близьких і рідних мені міст (Харків, Полтава, Київ та ін.), де я провів понад 15 літ активного, кипучого і діяльного життя. Назовні ніби нічого не змінилося. Навпаки, міста трохи підлизались, упорядкувались. Однак, зі соток, тисяч знайомих, близьких і дальших друзів по військовій і цивільній праці, з тисячі знайомих по ділових зв'язках,–я не зустрів за місяці нікого. Я мав враження, що старий континент потерпів якийсь катаклізм, наслідком якого згинуло все населення, а це вже зовсім нове покоління, чуже до краю і невідоме. З обличчів мас зникли рештки людських ознак; кожен був якось неприродньо замкнутий, вічно в поспіху, немов затравлений звір. Явно виділялись лише вгодовані пики НКВД-тів, міліцейських, партійних та радянських вищих чиновників. Останніх, досвідчене око підсовіцького громадянина, пізнавало на віддаль, мимо відсутности всяких зовнішніх ознак уніформи. Новітня, „соціалістична" кляса дворян, зграї васалів „совєтської родіни", яка знала лише одного суверена і Бога: кровавого Грузина з його прибічною ґвардією всесильних і морально кастрованих опричників–НКВД. Кожному пильному обсерваторові підсовітського тодішнього життя, кожному, хто знав і вмів аналізувати та оцінювати об'єктивно психічні явища, кожному, хто знав епоху підсовітського життя і суспільні відносини, кожному кидлось в очі одно наглядне, незаперечне явище: люди чулись чужими на своїй прадідівській землі. В повітрі висіла якась гнітуча непевність за своє існування на цьому Божому світі. На обличчях з сірої пересічної маси, в глибині очей виднілось маревом п'ятно могутнього володаря, спільника Сталіна і його режиму–царя ГОЛОДУ, який, вхопивши міцно за горло Україну, цю правдиву Україну з її мільйонами (а не режим на

Україні), тримав цупко свою жертву, ослабивши лише трохи горло, щоби дати можливість набрати повітря і не задусити зовсім. Це плянувалось зробити поступово, на модерний совітсько-сталінський манір, базований на псевдо-наукових доктринах, що носили крикливу назву „марксо-енгельсо-леніно-сталінського вчення". Країна, колись „молоком і медом текуча", на тих самих землях при збільшених врожаях, стала країною вічного недоїдання, а очі найдобрішого і найгостиннішого в світі селянства, очі–це страшне іноді, але правдиве дзеркало душі людської,–перманентно світились голодом.

Пекло на землі! Страшне, безкрає пекло на величезних просторах „необятної родіни", на 1/6 частині земської кулі, яка носить претенсійну шильдову назву: союз совіцьких соціялістичних республік.

* * *

Тиждень блукав я затравленим звіром по Києву. По Києву рідному, для якого не жалів ні крови ні життя, в якому провів своє молодече дозріле життя, в якому формувався мій світогляд, в якому я мав сотки знайомих і друзів у всіх галузях суспільного життя. Користаючи з обставин, що в Києві готелі завжди були переповнені і, що багато приїжджих мусіло шукати приватного нічлігу, (на що радо приставали пристанційні збіднілі і напівголодні мешканці), я щоночі міняв місце не від обов'язку показувати свій „п'ятнований" пашпорт для прописки в міліції. На пашпорті стояв проклятий II параґраф, який дозволяв перебування лише в азіятській частині Союзу. Під жодним оглядом не вільно було мені показувати свого пашпорту і це була не легка штука. Це грозило втратою волі на 3-5 років. За формальне порушення пашпортних приписів слідувала негайна адміністраційна (без суду) депортація до таборів примусової праці в Сибіру найменше на 3 роки, найбільше на 5. Політичні, як правило, висилались на 5 років. Ця кляузуля в законі була буцім-то для боротьби з „бродягами", на ділі для ізоляції всіх, хто попав в категорію „неблаґонадьожних". За царської Росії існував той самий закон і будівники нового, „соціалістичного" суспільства лише його відновили з тою різницею, що там дійсно цей закон був мірою боротьби з віковою суспільною хворобою „бродяжеством", що є в натурі кочовика-москаля, а тепер це була лапка для всіх „інакомислящих", клясово-ворожих та антисовітських людей. Крутитись по Україні, а ще по великих містах з таким пашпортом, було не аби-яке ризико. Але хіба ризико, навіть велике, може бути перешкодою для людини, яка смертельно стужилась за рідним краєм, за родиною і втратила всі зв'язки з минулим життям? Відсутність будь-яких докладніших відомостей про родину, про колишніх друзів, знаменоносців ідеї, гнала мене підсвідомо, майже без роздуми, насліпо, на Україну. Як гончий пес гнався я по загублених слідах старих зв'язків, знайомств. Але час війни, який висів в повітрі, додавав відваги і облегшував роз-

шуки давно згублених слідів. Пізніше, в квітні місяці, це ризико мало не кінчилось катастрофою для мене. Я старався за всяку ціну примоститись десь в районі Збруча, бо про поїздку до Галичини леґально не могло бути мови в тих обставинах. При тодішній ситуації легко було безцільно згубити голову. При допомозі, чудом уцілілого й утримашогось в часи терору на поверхні, старого друга і приятеля, я одержав скерування на працю по фаху в Кам'янець–Подільський на будівництво дороги. Завдяки „передвоєнній" суматосі вдалось уникнути неминучого леґітимування проклятого пашпорту, і я одержав посвідчення будівництва, яке деякий час могло заступити пашпорт. Туди ж їхав зі мною ще один „знедолений" товариш. В потязі між Жмеринкою і Проскуровом нас вилеґітимував озброєний функціонер залізничної охорони НКВД (скрізь, де не повернись–НКВД; чим ближче до Збруча, тим частіше і більше). Не задовольняючись показаними посвідками, він тупо вперся і вимагав пашпортів, яких ми, розуміється, не показували. Ідіотично впертий охоронник закону, якийсь півмоскаль, півтатарин приарештував нас і наказав слідувати за ним, маючи на увазі притримати нас в службовому відділі потягу, а на станції передати транспортному відділові НКВД. При переході з вагону до вагону прийшлось його спустити, через припадково відчинені двері, з потягу на повному бігу. Благо, була темна ніч, потяг находився між двома станціями 22-х кілометрового просмику. Поки очуняв і міг добратися до найближчої станції, ми вже давно були на місці призначення. Але, на всякий випадок, після цього епізоду, ми ґрунтовно змінили свій зовнішній вигляд. Їхали ми в піввійськових пересічного совіцького типу півшинелях і піввійськових картузах, а висіли над ранком в Кам'янці в куртках і шапках цивільного типу. Благо, всі наші речі були з нами у вагоні.

Після тижневих розшуків я віднайшов старшу сестру дружини. Радісна і трагічна була ця зустріч. Про дружину і дочку я мав за 6 років лише доривочні і припадкові відомості, як і сестра, Бог відає, якимсь чудом ухитрилась передати двічі через засуджених, які від'їжджали етапом на Сибір і цілком припадково зустрілись зі мною. Як оказалось з оповідань сестри, в часи „єжовського" терору тюрми були нечувано переповнені. Апарат НКВД і тюрми мали повні руки роботи і контроля, розуміється, послабшала. В камерах, призначених на 15-20 чоловік, сиділо, взглядно стояло, в повному розумінні того слова, 120-150 чоловік. Лук'янівська тюрма, розрахована вже навіть по модерним совітським нормам на 2 тисячі чоловік, вміщала в 1937/38 рр. 16 тисяч людей. Дике, неймовірне, але правдиве.

На самий Свят-вечір вивезли спішно дружину з дочкою на Сибір. Дочка з дитинства мала звичку вести щоденник. Були це звичайні дитячі записки. З роками, однак, вона записувала серйозні враження і

думки. Все-таки це були юні, безтурботні враження, які пестрили різноманітністю думок, як кольори веселки. Лише після голоду в Україні, який вона відчула і пережила, як зріла майже юначка, появились сумні, вже критичні нотатки, незрозумілих для неї явищ. Аж після мого арешту щоденник прибрав вже певний напрямок. Своїм власним незалежним шляхом прямує юна зранена душа до розв'язання складних життєвих, в цих умовах, політичних явищ. Яка страшна трагедія відбулась в цій ще несформованій 16-літній дівочій душі? Як поєднати природній гін молодої веселої вдачі до життя, розваг, цю перлу юности, яка ніколи в житті не повторюється, з тією кривдою, яку заподіяно їй і діється навколо неї? Непосильний духовний процес для дівчини в нормальних умовах життя, однак буденний в умовах совіцького „раю"! З того часу вона веде систематично щоденник, в якому знаходить розраду і відповідь на бушуючі в молоденькій голові думки. Окремі записки надзвичайно прості, але глибокі своєю людяністю. На непоінформованого окремі місця роблять враження, що це щоденник молодого, але вже зрілого філософа. На ціну перел можна важити окремі записки, тим більше, що це думки юначки, яка родилась і виховалась в підсовітських умовах, в совітській школі.

Цей щоденник дочка вела дальше на сибірському засланні, а в 1940 р., в часі відвідин старшої сестри, дочка передала один закінчений грубий зшиток їй на переховання. Два дні читав його і передо мною розгортались тяжкі картини фізичної і духовної трагедії моєї родини. Розпеченим оловом падали окремі речення в мою змучену, розбиту душу. Проте вичитав я також велику розраду. В останніх роках, з щоденника виглядала хоч принижена, поневірена і змучена тяжким життям дочка, однак з цілими, не зломаними ще крилами, душа. Перечитавши до кінця, я прийшов до глибокого переконання, що вона утримається на своєму рівні життя, що фізично її режим може знищити, але духовно–ніколи.

Наводжу з пам'яти деякі цікаві, не завжди дотримуючись хронологічного порядку, місця, зводячи щоденник до окремих періодів.

* * *

Серпень 1935 р. Сталося! Пройшов тиждень, поки ми з Мамою прийшли до рівноваги після арешту батька. Тиждень ходили ми, немов в летаргу. В помешканні, після цілонічного докладного обшуку, все було порозкидане, стіни обдерті, якби після пожежі. Особливо бібліотека, яку батько так любовно збирав довгі роки, тратячи на неї чимало свобідних грошей, старанно упорядкована і класифікована, була в жахливому стані й розкидана, немов навмисне, по цілому помешканні. Військові підручники і література була сконфіскована вся. Особливо старанно були зібрані підчас обшуку всі рукописи, яких набралось, мабуть, добрий пуд і якими батько дуже дорожив і беріг при частих

переїздах, як якісь документальні цінноці. Були це українські переклади військових уставів, підручників зі старанно викресленими мапами, шкіцами, діяграмами і т. п. та з десяток зошитів, записаних викладами, які колись він робив в школі старшин у Києві. Вся технічна література, підручники, на яких лише були будь-які помітки рукою батька, також були забрані. З багатої белетристики та художньої літератури не лишилось половини, бо більша частина, як оказалось, була вже давно „ізята" (Скрипник, Хвильовий, Курбас, П. Куліш та ін.). Зникли теж книжкові рідкости (хоч і не „ізяті"), які батько принагідно вишукував в Москві, Ленінграді, у букіністів і платив за них солені гроші. Чудесний альбом з репродукціями Рєпіна, Айвазовського та Сірова (мої дарунки від батька з різних нагод) також зник. А за нього один знайомий мистець давав півтора тисячі. Зникли теж дві книжкові рідкості великої вартости: телеграфічне видання неопублікованої кореспонденції Шевченка, подароване проф. малярем Бурачеком, та три томи Морозова „Христос". (Морозов–старий рецолюціонер-народоволець, засуджений на досмертну твердиню, відсидів в Шліссербурґу коло Петрограду 25 років і був звільнений лютневою революцією в 1917 р. За час ув'язнення написав велику філософічну працю, в якій прийшов до висновків, зовсім протилежних до вчення Маркса-Енгельса-Леніна-Сталіна. Праця була видана в роки революції в трьох томах п. н. „Христос" і видрукована в якійсь друкарні в Петербурзі лише в 50 примірниках. Морозов помер непомітно десь в 20-их роках, а маленька кількість примірників розплилась. 38 примірників ГПУ-НКВД таки „виудило", а 12 десь ще „плавали". Одна з них дісталась мені від шуряка, який був добрим знайомим Морозова). Щезли: рідке видання Кобзаря, Костомаров–монографії, Драгоманів, Антонович, історія Грушевського і Аркаса та багато інших книжкових рідкостей.

Лише через тиждень привели ми помешкання до сякого-такого порядку. Порядок власне робила я з тетою, бо мама від ранку до вечера бігала напівпритомна по всіх закамарках та тюрмах НКВД. Я була певна, що в Києві є лише одна в'язниця: на Лук'янівці. А їх оказалось аж 5. Оказується, що скрізь треба майже день вистояти в черзі, щоби довідатися, що там батька нема. При прощанні підчас арешту батько шепнув, щоб розголосити по Києву про його арешт. Ми зробили це в перший день і лише на десятий день мама довідалась, що батько находиться в наркоматі НКВД УРСР, на Інститутській вулиці (кол. жіночий аристократичний інститут). Там у пивницях була спеціяльна слідча тюрма. Про побачення або якісь передачі до кінця слідства не могло бути мови. Боже! Як мама страшно змінилась; бліда, як смерть, і вже не плаче, лише очі почали світитися якимось сталевим блиском. За ці 10 днів вона розказала про багато таких речей, про які я жодного уявлення не мала. Оказується, що в кінці бульвару Шевченка, перед

самим Євбазом (т. зв. жидівським ринком) існує ще одна тюрма, повна вщерть арештованими. Кожний відділ НКВД має свою тюрму, в якій сидить по кількасот людей. Лише тепер розумію істотно, яких людей возить „чорний ворон". З тяжким болем серця дивлюсь за кожним на вулиці: може в ньому повезли батька? Вперше я реально побачила Київ з іншого боку. Київ, мій рідний, золотистий і такий привітний Київ, став чужим і ворожим. Зимна відчуженість виросла в Києві, коли відкрилась нова сторінка, яку я дотепер ще не розглядала. Немов дотиком чарівної палички, Київ стратив для мене весь чар і цікавість до нього. Немає ніякого бажання виходити навіть на прохід. Кожен знайомий дивиться на мене перестрашеними очима, немов я прокажена. Страшна сенсація: батько виявився „ворогом народу", а я його донька. Як тяжко мусить бути мамі? Відкривається цілком нова і незнана сторінка мого життя.

Грудень 1935 р. Вже більше, як 4 місяці минуло з часу, як арештовано батька, а кінця слідства не видно. Минув місяць, поки мама віднайшла слідчого, який веде справу. Однак він збуває маму казенною фразою. Оказується, що справу веде заступник наркома НКВД і слідчий без нього не може нічого сказати. Дістатись до замнаркома безнадійна справа. Щодня в комендатурі НКВД стоять сотенні черги. Щоби одержати дрібну формальну інформацію, треба півдня простояти. На службі, в лікарні вже й так криво дивляться на маму, що вона часто відривається від праці. До чужого горя нікому немає діла. Кожний тремтить за свою шкіру. В школі витворилась нестерпна ситуація. Марія Константинівна (директорка 10-річки) підтримує на дусі і заспокоює, як лише може. Однак Льоня П. (Леонід Постишев, син від першої жінки), неогнузданий хуліган, допікає нестерпно. Дав мені кличку нову: „ґаліційская націонлістка". Всі мають страх перед ним, навіть учителі, бо це син „вождя". Від мене він тримається здалека, бо знає мій боксерський кулак. Здоровий, вгодований, як кабан, проте не має жодної сили. Мішок з м'ясом. Мабуть, це від куріння і пиятики. Якось в час забави на перерві він сказав про мене „змія контреволюційна". Я не втерпіла і заїхала його „нокаутом" в пику, аж кров засючала. В шалі, напівпритомна, я готова була битись з цілою клясою. Він, однак, перестрашеней виглядав, як жаба. Не пожалівся нікому, мабуть, встидався, що дівчина, та ще „контреволюціонерка", оддубасила „вождівського" синка. Слава Богу, що так кінчилося. Я лише потім усвідомила, що в моєму положенні це могло прикро скінчитися, і в цьому нещастю я могла мамі наробити великих прикростей. А може, що найгірше, пошкодити батькові? Тепер все можливе. Я, знаючи його злобний характер, мусила тепер берегтися. Але це мало також додатні наслідки, бо всі почали відноситися до мене з респектом. Я безмежно вдячна батькові, що мене заохочував до спорту; казав, що я дівчина і

мушу сама себе оборонити, що тата-мами може не стати, і це мені може дуже в житті придатися. Святі і розумні слова; це тепер, здається, буде єдиний спосіб моєї оборони.

Вдома відчувалась страшна порожнеча. Лише зчасом ми зорієнтувались, що вся кореспонденція, навіть листи батька писані до мами і до мене в різні часи, з різних місць підчас частих роз'їздів, були забрані при ревізії. Майже всі фото, яких було маса у нас. Навіщо ж це їм? Буквально, не лишилось в хаті нічого, що могло б нагадувати батька. Немов би він тут ніколи не жив, не існував. Тепер я почала догадуватися і розуміти судьбу багатьох відомих і знаних осіб, арештованих і пропалих без сліду. Закралась страшна думка в голову: невже це нарочно затирається слід, щоб зчасом запрятати на віки, так як колись Олександер II запрятав Шевельова? (Шевельов–визначний дворянин, замішаний посередньо в заговорі проти Олександра II групою Народної волі, був арештований і засаджений в Олександрівський равелін Петро-Павловської твердині в Петербурзі, просидів там в одиночці понад 20 літ як „подслєдственний" до особого розпорядження царя, стратив розум і вмер. Про цей факт стало відомо після лютневої революції з царсько-охоронного архіву).

Знайомі помітно почали сторонитися і до нас майже ніхто не заходив. Ми також до нікого не ходили, щоби нікого не наражувати на неприємності або небезпеку. Бідна мама безмірно терпить від того. Де ділись ці людські духовні якості–співчуття до чужого горя? Люди стали якимись дикими, як затравлені звірі. Жити стало тяжко і в хату почала заглядати нужда. Мешкаємо лише в одній кімнаті, економимо на всьому, що лише дасться заощадити. Оказалось, що одна лише чесна праця, аж ніяк ще не є джерелом до існування. Нелюдські відносини утворилися в нашому житті. Лише тепер ми побачили наглядно, які нелюдські зусилля робив батько, щоби огородити нас від жахливої реальної дійсности, головно мене. Як тяжко дався відчути брак батька. Бракло сильної руки, яка нас підтримувала. Як умів він, ідеальний, не показувати по собі тої грубої і шорсткої дійсности, об яку терся щодня, і яка так спрощувала і робила звірятами майже всіх членів нашого „нового" суспільства. А полегшити, а тим більше змінити його долю, ми не мали найменшої можливости. До цього часу не знаємо в чому його обвинувачують і що йому загрожує. Ця невідомість–жах для нас. Про вияснення цієї справи службовою чи правною дорогою нема що й думати. Кожний, хто має навіть якесь далеке відношення до компетентних чинників, кожний, з ким лише заговорити про цю справу, стає штивним манекеном. Немов без душі і серця люди. Стає дивно, що я раніше не помічала цієї „подвійної прикмети". Двоє вірних друзів нашої родини не покинули нас в нещастю, не дивлячись на небезпеку. Вуйко з тетою (сестра дружини з чоловіком) та старий друг батька та

земляк Анатолій К.

Березень 1936 р. Вчора одержали дозвіл на 5-хвилинне побачення. Після 7-х місяців слідства засудили на 5 років північно-сибірських таборів примусових робіт, без суду, позаочно. Це страшне, щось не до подумання. Не міститься в голові. Щось подібного не сподівались. Правда, після довгих місяців чекання, після численних інформацій, дискусій, в цій справі, ми прийшли до переконання, що врятуватись не вдасться. Але все таки була надія, що батько зуміє оборонитись на суді, що ж не можуть засудити без доказаної вини. Нехай за якісь, може формальні провини, дадуть найбільше рік. Наївні мрії. Без суду на 5 років. За що? Сказано за контрреволюцію. За яку? Та ж це людину позбавити найдорожчого, волі та ще такого свободолюбця як батько. Мама ходить як люнатик. Страшний біль затявся там десь глибоко і як буде вибух, так це буде страшне. Може сильний характер витримає. Треба було йти на побачення, бо наступного дня відходив етап. Бідна мама бралась за одне, кидала, бралась за інше і ніяк не могла зібратись до купи. Треба було передати щось з речей, але ми не знали що. Інформувались у тих, які вже відправляли рідних у цю далеку дорогу. Найбільше збила нас з пантелику записка батька, яку ми одержали тиждень тому. За 7 місяців проникла перша вістка від нього. Він був вже у Лук'янівській тюрмі після закінчення слідства. Чекав присуду і писав, що немає на що надіятись, на звільнення, і напевно буде засуджений. Просив приготовити чоботи, кожух, шапку і коц, більше нічого. Записку приніс один молодий бувший курсант школи старшин.

Закінчення в наступному числі.

В ОБІЙМАХ СМЕРТИ ПІД БРОДАМИ

Спогади капеляна Йосифа Кладочного, польового духовника 30-го полку

Коли ми проривалися з окруження під Бродами, мене поранило осколком ґранати у ліву лопатку. Я був тоді капеляном 30-го полку. Я болю не відчув, лиш немовби мене хтось штовхнув у плече. Але після кількох кроків я знепритомнів, впав лицем до землі. Весь час мені здавалося, що хтось мене штовхнув, і я впав. Піднятись однак не міг. А по тілі немовби тисячі мурашок пробігало. Мені здавалося, що ці мурашки навіть видають якісь звуки, немовби жужнявіли...

До мене підбігли наші стрільці. Вони покликали польового лікаря, д-ра Дакура. Цей оглянув моє поранення й сказав: „Його нема що перев'язувати, він скоро вмре..." Я це виразно почув і опритомнів. Лікар побіг далі, а я просив стрільців, щоби розчепили мій пояс та щоби тікали далі, бо тут їх всіх переб'ють із скорострілів.

Хлопці побігли за горбок, а я залишився на полі бою разом із чис-

ленними трупами та пораненими, що ще важко стогнали. Свідомість, що лікар вже не хотів мене перев'язати, була для мене шоком, психічним потрясінням, що привело мене до пам'яті. Я усвідомив собі, що мій стан того рода, що мене ані перев'язати ані перевести у безпечне місце вже не можна. Але сам факт, що лікар не хотів мене перев'язати, мене дуже заболів. Хоч би перев'язав провізорично, хоч би дав якісь знечулюючі ліки. А то глянув, махнув рукою й пішов, а я це чув й розумів, але з тим фактом погодитись не міг. Є у нас приказка вояцька: „Сам в біді пропадай, а товариша виручай". Я здавав собі справу, що коли моє поранення таке поважне, що я мушу вмерти–то на це нема ради. На це я готовий, бо так мусило бути. Кров стікала і я знову знепритомнів...

Коли очуняв, то побачив німців, які пробігали попри мене. Один з них задержався і спитав: „Біст ду фервундет?"–„Я, зер швер!" (Ти поранений?–Так, дуже важко!)–відказав я. На те німчисько сказав, що нічим мені не може помогти.

І вказав напрям до дороги. Поволі почав я повзти. Чи мені докучав біль, не пригадую. Моя ліва рука була безвладна. Дотягнувсь я до дороги, а по другому боці якась розбита хата. Доповз я до неї. Пустка, все порозкидане. Дотягнувсь я до постелі й якось приліг з полегшенням. Та ще не влігся, як у хату попало нове гарматне стрільно. Мене присипало тинком та сміттям, але не поранило. Треба було звідси тікати далі. За хатою, у долині, я побачив багато людей та війська. Хотів доповзти до них, та поновно зімлів.

Мені потім розказували, що мною заопікувався о. Ілярій Фенчинський, який з родиною тікав від більшовиків. Його кревнячка, Марія Лопатинська, аптекарка, заопікувалася мною. Після всяких неймовірних пригод мене відвезли до села Лядського (тепер Червоне) де о. Фенчинський був парохом. Подушка, яку мені дали, так й зогнила піді мною. Більше, чим два тижні лежав я непритомний. А коли почав приходити до притомности, то пригадав зачуті слова о. Фенчинського: „І як я його поховаю, коли він помре, а тут ані одної дошки нема?" Коли я це вчув, то зразу прийшов до себе й відчув, що таки буду жити. І перше моє слово було: „Я хочу їсти". Дали мені кашу з молоком, а потім Студити мене забрали та перевезли до митрополичої палати. Лежав я півроку. Рука моя була безвладна. Та Бог милував й все скінчилося добре.

Осколка не можна було витягнути, бо не було ані світла, ані хірурга, ані лікарів. І цей осколок, 6 см довгий і 4 широкий, сидить у моїй лопатці донині. Знайомі лікарі казали, що з таким пораненням та без лікарської опіки 1 на 10000 може виходити цілo. І я якось виходив. Але не надовго втішався життям, яке було вже так, якби не моє, а позичене. Мене арештували–тюрма, теплушка, етап й Воркута. А там „Дубровлаг"–зустріч з єпископом Чарнецьким та вихід на „волю", яка була такою самою „волею", як на засланні, лиш що не у ляґрі, а одинцем.

Гумор і сатира

Ро-Ко

„ТИПОВІ КОЛАБОРАЦІОНІСТИ"

Що край, то обичай—це віддавна відома, якщо не аксіома, то народна приповідка. А скільки «країв» сьогодні в неньці Україні. Політологи бояться за цю проблему торкатися. Бо вони математики не студіювали в політичних високих школах. Народ знає, але мовчить. Хіба хтось когось спитається. Тоді запитаний, оглянеться довкруги і тихенько скаже: «Ніхто не знає».

Скільки би «країв» не було, зате в кожному з них кипить життя політичне. І політичних партій. Бо політика вроджена нашому народові, в якому краю він не жив би. І з політикою приходять вимоги. Не тільки політичні, але й історичні. Тому в «краях» неньки України так багато річниць і роковин. Кожна річниця мусить створити роковинний лозунґ. І навпаки. Щоб було кожному що повторити, що він почує чи прочитає від істориків, політиків, політологів і звичайних, незвичайних чи типових і нетипових, в Україні сущих ідеологів.

Дайми на то, сказавши по-старогалицькому, зближалася, прийшла й відшуміла, як бездощова хмара, річниця ВВВ. Кожний, хто ще пам'ятає чи кого освідомили ЗМІ, знає, що збулося 60 років тому.

Очевидно, український народ вирощує талановитих синів та дочок, головно синів, які стають науковцями і не будьякими, а істориками. Кажуть деякі історики про свій фах: історія—це фікція, тому має широке поле до виявлення здібностей.

І так історики засідали-радили шість років і дійшли до історичного висновку, що у ВВВ були в нашому народі «колабораціоністи». Дуже гарне й милозвучне слово, яке сягає коріння чи не часів Римської імперії. А тому може бути й історичною фікцією, якби... Отже, якби не знайти типових «колабораціоністів».

І знайшли: дивізійників!

Чим вони типові?

Вони були молоді хлопці. Гарні, як з української байки. Вони йшли до бою ще й сміялись. І співали: будем боротись за Україну, за рівні права...

І як належно в історичній леґенді: пішли під Броди, а з-під Бродів до побратимів у лісі.

«Типових»—як таких—визнали їх політики. Вітчизняні. Президент Ющенко і голова Верховної Ради Литвин.

Ющенкові не дивуватися, бо він має молодого, енергійного, чепурного сина, котрий напевно, як би не спізнився народитися 80 років тому, став би «типовим колабораціоністиом». Або там, або отам.

Бо він «марширує» по Києві найдорожчим закордонним автомобілем, аж сміється з поліції, але за це батько заплатив за нього кару 17 гривень!

Литвин—знак запитання? Ні,–бо такий вітер віє...

І навіть славна гарна Юля знайшла час на історичну політику, хоч вона по вуха занурилась у весільні обряди англо-саксонсько-українсько-донецькі. Бачите, її дочка одружується з англійським музикантом-рокером. Старший від молодої на 10 років, і злі язики вже говорять, що він сподобався Юлі, яка—для принади?— показала свої гарні ноги на сторінці французького журналу. Мабуть, він стане її «типовим колабораціоністом». Хоч це мелодійне слово задовге для української весільної пісні, хай і постмодерно-рокової.

Діяспора не пасе задніх. Відомий і славний підпільник-революціонер Євген Стахів сказав в інтерв'ю у Києві, що ніби дивізійники «хочуть сказати, що вони воювали за Україну. Але ж останні були типові колябораціоністи...»

Якась дивна логіка: націоналістичні коляборaціоністи з «Нахтіґаля» чи «Ролянда» могли воювати за Україну, а дивізійники—ні? Ага, вони не були «типовими»! Однак, в його середовищі Закордонному представництві Української Головної Визвольної Ради так багато провідних «типових» членів-дивізійників, що забрало б забагато паперу у журналі, щоб їх вичислити.

Між такими був теж засновник УГВР проф. Шанвовський, котрий радив хлопцям іти до бою і сміятися, розраховуючи: а може щось з тої пісні вийде?

Думаючи глибше історично: якщо були «типові коляборaціоністи», то мусили бути «нетипові».

Цю історичну закарлючку розв'язав мій приятель—той від політики. Нетиповими були всі українці, які жили під німецькою окупацією,—ствердив він,—їх усіх наказав Сталін виселити в окремі краї Союзу ССР. Коли про цей наказ вперше спімнув Микита Хрущов на 20-у з'їзді Комуністичної партії 1956 року, делеґати розреготалися, бо взяли це за джовк—жарт.

Ще одна політична проблема для президента Росії Путіна. Польська преса опублікувала фото його батька в офіцерській уніформі армії ген. Власова під час дії проти польського повстання у Варшаві. За кого вважати батька Путіна, очевидно, історично? За типового чи нетипового коляборaціоніста?

Мій приятель сказав: Росія далі імперія і таких проблем не має. Вона їх посилає до Києва.

Як нам з тої халепи видряпатися? Хіба зареаґувати, як делеґати на 20-у з'їзді Компартії?

Огляди, рецензії

ЗА УКРАЇНУ, ЗА ЇЇ ВОЛЮ!

Спомин Михайла Станислава Кучера

В-во „Мінотавр", Нововолинськ, 2005, ст. 128.

Спомини Михайла Кучера цінні тим, що він описує свою службу в Дивізії, перервану захворюванням на запалення легенів (у той час смертоносним), а далі– перебування у шпиталі, виздоровній сотні й у запасному полку. Про такі воєнні „подвиги" мало хто писав. Закінчивши рекрутський вишкіл у Гайделяґрі й підстаршинський–піхотних гармат–у Бресляв–Лісса, повернувся до кадри в Нойгаммері, де під час одного нічного алярму промок до нитки і захворів. Тим самим він не поїхав до старшинської школи, як був намічений.

У шпиталі опіка була дуже добра. Повернувшись з шпиталю до Дивізії в Нойгаммер, уже після боїв під Бродами, він їздив до великого робітничого табору втікачів у Штрасґофі біля Відня ескортувати нових рекрутів до Дивізії. Описує, як відбувалося оте вербування.

Згодом був у запасному полку у Словаччині, марширував до Австрії, де застав його кінець війни. Попав у полон червоних тітовців, втік і пройшов полон в Італії, в Англії, звідки еміґрував до Канади.

Осівши в Едмонтоні, Михайло Кучер був активним діячем в громадському житті, головою відділу КУК, головою Станиці Братства кол. вояків 1-ої УД УНА, членом Крайової управи й членом управи інших організацій.

М. Кучер народився в заможній родині. Батько був учасником Визвольних змагань. Змалку бабця вщепила йому гордість, кажучи: „Ти є українчик, твердий, як камінчик". Батько загинув в ґулаґу, а мати померла на засланні в Сибіру.

У книжці поміщені світлини й документи з його життя і діяльности. Тверда кольорова обкладинка. Про спомин пише Василь Гнатюк:

> Легко сучасній людині, особливо ідеологічно заангажованій, накладати кліше на минуле і судити його з свого кута зору і однозначно. Але набагато тяжче і складніше жити в ті переломні, драматичні часи, коли вирішуються долі народів, держав, цивілізації. Значно складніше конкретній людині зорієнтуватися в цих заплутаних процесах, не розгубитися, залишитися вірним голосові своєї совісті,

особливо, коли ця людина патріот своєї Батьківщини, поневоленої, розчленованої, коли батько йде на сина, брат на брата в ім'я, здавалось би, великих цілей.

Про драматичний і довгий життєвий шлях боротьби за Україну, за її волю розповідає Михайло Кучер у своїх споминах. Книга зацікавить всіх небайдужих до долі нашої Батьківщини, тих, що особисто боролися за неї, а також тих, хто вивчає її недалеке минуле і не хотів би його повторення ні в яких формах.

Вдумливе прочитання книги сприятиме розумінню складних процесів, що проходили в Україні, примирення в суспільстві заради становлення єдиної самостійної держави.

Роман КОЛІСНИК

P.S. Книжку замовляти: „Вісті комбатанта". Ціна 10 дол.

Володимир Осип Демчук: ЖИТТЯ. ВІЙНА. ПОЕЗІЇ.

В-во „Гадяч", м. Гадяч, 2003.

Ця книга про життя, службу в дивізії „Галичина" та передвоєнні, воєнні й повоєнні роки автора–незвичайно скомпонована. Велика частина авторових переживань, роздумів і опіній написана віршем. Редактор-коментатор, який в'яже розповідь у логічну й цікаву цілість–це адвокат д-р Олександер Панченко, м. Лохвиця, Полтавської області.

Д-р Олександер Панченко теж видав книгу Василя Томкова *...та найбільше любив Україну* (див. „ВК", ч. 2, 2005), є автором праці *Українська Головна Визвольна Рада*, правно-політичний аспект, ст. 420.

У „Передньому слові" О. Панченко пояснює:

Необхідний специфічний дар сприйняття до оточуючого соціяльного і морального клімату; вміння підмітити його незвичність, коли вона може проявитися не лише в великих подіях, але й в речах непомітних, буденних, ніби дрібних і несуттєвих–в якомусь світосприйнятті, рухах самосвідомости, ледве вловимого у постійно змінюваних поняттях, звичках, тих рисочках повсякденности, за якими справжня людина виявляє в собі потяг до творчости та подає своє бачення подій та процесів, а також на своє особливе місце в бігу Життя...

Таке особливе обдарування дуже рано виявилось в поглядах на облаштування життя у Володимира Демчука, надавши глибоко своєрідний характер його спогадам, його віршам і всій його Долі.

Для зрозуміння читача воєнних подій в Україні О. Панченко опублікував окремий розділ (14 сторінок) п. н. „Дещо про дивізію „Галичина". Погляд сучасного правника", в якому м. і. пише:

При розгляді феномену Української Дивізії „Галичина" слід мати на увазі, що політичної коляборації української нації з гітлерівським режимом фактично не було, бо кілька десятків тисяч українців, одягнених у німецькі однострої, не вирішували усі питання співпраці у військовій площині, бо було на порядок більше українців, які боролися проти німецької окупації, а також те, що коляборація тоді була загальноевропейським явищем–із 38 дивізій СС половина складалася не із німців, а українці,–одна з найбільших европейських націй, створили лише одну дивізію, 18 же дивізій Waffen-SS складалися з інших націй Европи. Наприклад, маленька Латвія дала дві есесівські дивізії. За даними Ганса Вернера Нойлена із 980 000 вихідців із СРСР (за винятком представників Балтії), що служили в німецькій армії, українці становили лише 250 тисяч, в той час як росіяни–310 тисяч, туркестанці–180 тисяч, кавказці–110 тисяч осіб. Козацький корпус і дві дивізії генерала Андрія Власова також були підпорядковані військам СС. Проте тепер, як і завжди, вирізняються тільки українці з Дивізії, хоч ніяка з усіх чужоземних частин, а тільки Дивізія „Галичина" під кінець війни вийшла з військ СС та була включена до Української Національної Армії, як Перша Українська Дивізія та зложила присягу на вірність Україні.

В книзі, крім споминів, поміщені деякі публіцистичні статті.

Володимир Демчук вступив до Дивізії добровільно. Хоч він був членом ОУН, ніхто з його зверхників його не відмовляв ані не наказував іти. Під час боїв під Бродами, важко поранений, все-таки, прорвався і останнім поїздом поїхав до шпиталю в Угорщині. Кулю в легенях носив аж до 17 квітня 1990 року, яку усунуто з грудей під час відкритої операції серця у США. Її світлина, як і більше–деякі кольорові–поміщена „для історії" у книзі.

Брав участь у діях бойової групи Баєрсдорфа на початку 1944, а під Бродами був з групою важких скорострілів приділений до 30-го полку 3-ої сотні, під командуванням поручника Богдана Підгайного.

Після війни йому вдалося оминути полону. Працював у Німеччині, а згодом еміґрував до США в жовтні 1955 року.

Роман КОЛІСНИК

БРОДИ 20

Стежкою, що при дорозі,
Далі поступаю.
Малі діти на подвір'ях,
Їх голос я чую.

Вони бавились безжурно,
Скакали, кричали,
Як на мене, що йшов важно,
Вони обернулись.

„Дивись! Дивись!... Христос іде!"–
Один з них шепоче,
І, злякавшись, втік до хати.
Що ж це він морочить?

До калюжі коло рову
Глянув я–о, диво!
Не пізнав себе в воді–
Схожий на святого.

Кров, що в тому амбулянсі
Голову облила,
З бруду, поту і волосся
Як вінець зробила.

Виглядав він, мов терновий,
Той вінець страждальний.
І ходив я ж, як Христос,
Зранений, а гарний.

Христос! Тебе Отець твій
Посилав вмирати,
Щоб за гріх Єви страшний
Життям заплатити.

Неволя довга і важка
Рабів із нас створила.
Нам треба було вояка,
Щоби піднести крила...

Я ж пішов сам, добровільно,
В дивізійні лави,
Хоч було вже й безнадійно
Добитися слави.

Володимир Демчук

НАРИС ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ В ПІВДЕННІЙ АВСТРАЛІЇ 1950-2000

Ця пропам'ятна книга-альбом, подає інформації в даних і першорядних світлинах (багато з них кольорових) про осяги українських поселенців-піонерів у м. Аделаїді в Австралії. Варто підкреслити, що важливу працю в церковному й громадському житті вложили дивізійники. Редакційна колеґія книги теж всі дивізійники: Мирослав Кіналь (кол. голова КУ Братства), Теодосій Андрушко (теперішній голова КУ), Петро Курпіта, Михайло Добриденко (члени КУ). Комп'ютерний набір і редакція Теодосія О. Андрушка.

Про це все читаємо у передмові редактора:

Ідея видання нарису історії Парафії Української Католицької Церкви у місті Аделаїді в Південній Австралії нуртувала вже давно поміж чільними діячами Парафії. Всі погоджувалися, що великі

осяги Парафії повинні бути вписані, хочби для майбутніх істориків.

Рідко коли така мала горстка людей–іміґрантів, біженців після Другої світової війни, що прибули до Австралії в роках 1948-1950, могла осягнути так багато в відносно короткому часі. Наприклад, Церква на Вудвіл була збудована за яких вісім місяців, церква модерного стилю, що має сидячі місця на 320 вірних!

Зараз Парафія УКЦ в Аделаїді має дві великі церкви, два приміщення для священиків, дві залі з повним устаткуванням на 300 і 350 вірних, використовувані в час храмових свят та празників.

Всі надбання Парафії зреалізовано завдяки жертвенности та наполегливій праці організаторів–піонерів та вірних парафіян, в яких була туга на серці і бажання відтворити тут, на чужині, образ нашого життя на Батьківщині–Україні, образ власного кутка, власної церкви, власної школи. Тут справді не було „ні пана–ні холопа"! Були такі фахівці, що креслили пляни будівель, але й вони, з закоченими рукавами, приєднувалися до людей, які добровільно, із великим запалом, віддавали свій час, днями й ночами, щоб збудувати свою власну Церкву, або свій Народний Дім.

Цей нарис–це історія важкої наполегливої праці пересічного українського іміґранта, що в потребі, „не завагався виконати якнайбільшого чину". Їх праця–це приклад для грядучих поколінь–що можна осягнути все, якщо ми всі будемо тягнути „в один гуж" для спільної–рідної ідеї.

Тим пересічним робітникам, що не зважаючи на мозолі на руках, в поті чола творили на чужині свою „маленьку" Україну–присвячуємо цей „Нарис Історії".

Ред.

Крім двох церков, збудовано чи придбано й влаштовано парафіяльні доми, резиденції для священиків, як теж дім манастир Василіянок. Все осягнено заходами малої громади, що в той час налічувала приблизно три тисячі українців. (Всіх українців в Австралії було приблизно 20 тисяч).

Книга, 178 сторінок, має наступні розділи: „Церква святих Володимира і Ольги на Вудвіл", „Церква святої Покрови на Вейнвіл", „Марійська дружина і хор Парафії", „Визначні діячі-піонери Парафії", „Спомини парафіян про їх участь у будівництві церков". Подано теж кошти будови й інші фінансові інформації.

Надруковано короткі життєписи патріярхів: Йосипа Сліпого, Мирослава Івана Любачівського, Любомира Ґузара й митрополита

Андрея Шептицького та єпископів в Австралії: Івана Прашка і Петра Стасюка.

Церква Святих Володимира і Ольги на Вудвіл

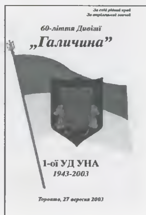

Церква св. Покрови на Вейвіл.

Між особливо заслуженими парафіянами слід згадати членів Братства дивізійників Мирона Кіналя, який з дружиною Емілією отримали грамоту благословення Папи Павла VI, і інж. Романа Олесницького, який з своїм братом Яромиром як старшини брали участь у боях під Бродами. Лікар Яромир опинився після боїв під Бродами в УПА, де згинув геройською смертю. В Австралії Роман Олесницький був зсновником Пласту, один з засновників Т-ва НТШ, займав високе становище в штатній електрівні, був лектором електроніки в Аделаїдському університеті. (Див. „ВК", ч. 4, 1989 – „Роман Олесницький" і ч. 1, 2004 – „Мирослав Кіналь").

Роман Колісник

60-ЛІТТЯ ДИВІЗІЇ „ГАЛИЧИНА", Торонто, Канада (однднівка)

Зміст: Вступ, привіти: д-ра Ігоря Лоссовського–консула України, архиєпископа УПЦ Юрія Каліщука, єпископа УКЦ Корнилія Пасічного, Євгена Чолія-президента КУК Канади, полк. Григорія Омельченка, голови Спілки Офіцерів України, звернення СКУ, історія Дивізії в датах, біографії ген. Павла Шандрука і ген. Михайла Крата, відзначення 60-річчя у Львові, програма бенкету.

УРАЇНСЬКІ ВІЙСЬКОВІ НАГОРОДИ

З давніх-давен воїнам за ратні подвиги висловлювалась особлива вдячність, вручалися грамоти, іменна зброя, ордени, медалі, почесні знаки і т. п. Що вони означають?

Грамота (від грец.–лист, послання)–у Київській Русі будь-який письмовий документ, пізніше акт правового значення, а також форма нагородження окремих осіб і колективів.

Орден (нім. та лат. походження, що означає ряд, розряд) має кілька понять: відзнака; почесна державна нагорода; військово-чернечі організації лицарів у Західній Европі; назва деяких таємних товариств.

Медаль (від франц. та лат.– метал)–металевий знак круглої або овальної форми з певним зображенням, вид державної нагороди за особливі досягнення в науці, культурі, військовій службі. Для кожної медалі існує затверджене положення про неї.

За радянських часів замовчувалось про нагороди борцям за волю України. Цю прогалину заповнив Ярослав Семотюк. У 1991 році він видав у Торонто книжку „Українські військові відзнаки" про ордени, хрести, медалі та нашивки. „Випускаючи в світ це видання,–писав автор,–маю на меті познайомити українського читача, а передусім нашу молодь, з українськими військовими традиціями, пов'язаними з боротьбою за вільну Україну..."

На високоякісному папері зображено у кольорі 52 фотоілюстрації зразків орденів, медалей, емблем, нашивок, до яких подаються короткі описи, в основному в хронологічному порядку, дати і місце випуску.

І ось у 2004 році вийшло друге доповнене видання цієї книги.

У передмові Я. Семотюк пише: „Від часу першого видання книжки в 1991 році проминуо 13 років. За цей час було випущено декілька нагород, присвячених різним ювілеям українських ветеранських організацій. До другого видання 2004 року, надрукованого в

Канаді окремими випусками в українській та англійській мавах, увійшли нагороди, не поміщені з огляду на брак відповідних інформацій в першому виданні. Зроблено також кілька незначних поправок в описанні нагород".

На відміну від першого видання в другій книжці є фотографія і більш обширна біографія Ярослава Семотюка. Він вже у поважному віці, а народився у містечку Заболотові, що на Прикарпатті. У воєнне лихоліття покинув рідну землю. Після закінчення війни опинився у таборах переміщених осіб в Баварії, а згодом жив у Вінніпеґу, а пізніше у Торонто, де одружився в 1956 році. Здавна почав збирати поштові марки, гроші, листівки та військові нагороди, постійно організовуючи виставки. Саме це й спонукало до написання і видання власним коштом першої книжки. Україна відзначила його працю орденом за Заслуги III ступеня у 2003 р.

Геннадій БУРНАШОВ

Івано-Франківськ

Книжку можна замовити укр. або англ. мовами. Ціна 15.00 дол.

UKRAIINIAN MEDALS

55 Van Dusen Blvd.

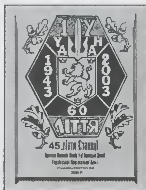
Toronto, ON, M8Z 3E8, Canada

Tel: (416) 233-6350

Однодніка Станиці Рочестер

60-ЛІТТЯ 1-ої УД УНА І 45-ЛІТТЯ СТАНИЦІ В РОЧЕСТЕРІ, США

Зміст. Ю. Форись: *Отче наш...* Присяга 1-ої УД УНА, Марш Дивізії, Апель героїв, Відійшли у вічність (члени Станиці), Василь Білан: *На службі Батьківщині*, Історія Дивізії в датах, Нарис Станиці, Степан Любомирський: *Броди* (вірш); Богдан Бора: *Пішли, Як ніч засне, Ми;* Полк. Сергій Мокринець: *Емблема Головного штабу Збройних Сил України*, Сміхотерія, світлини, привіти і т. і.

(Р. К.)

МАТЕРІЯЛИ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ПРО 1-шу УД УНА

Львівський історичний музей, Львівське відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського, Національної академії наук України:

Матеріяли науково-практичної конференції „Перша Українська дивізія Української національної армії: історія створення та національно-політичне значення". Виступи та повідомлення виголошені у Львові 21-22 вересня 2000 року з нагоди 50-ліття створення Братства колишніх вояків 1 УД УНА, ст. 172, 2002 р.

Надруковано 27 доповідей, список учасників конференції, програму й біографічні дані про авторів.

Редакційна колегія: доктор історичних наук Ярослав Дашкевич, Володимир Бойко, Андрій Коморовський (Канада), Богдан Чайковський.

Докладніше про цю конференцію див. *Вісті комбатанта*, ч. 5-6, 2000 –Репортаж Романа Панкевича та *Ювілейний альманах Братства кол. вояків 1-ої УД УНА*, 2001 –Зміст окремих доповідей Володимира Молодецького.

(Р. К.)

ЮВІЛЕЙНИЙ ЗБІРНИК 1943-2003

Братства кол. вояків 1-ої УД УНА, Станиця в Чікаґо

Великий формат, кольорова обкладинка, С. 56. У Збірнику поміщено список померлих членів Станиці, сильветки митрополита Андрея Шептицького, патріярха Йосифа Сліпого, архиєпископа Івана Бучка, професора Володимира Кубійовича, сотника Дмитра Палієва, генерала Павла Шандрука, присягу 1-ої УД УНА, Марш Дивізії, доповідь Василя Вериги *За Україну, за її волю* (українською й англійською мовами), Степана Любомирського *Броди* (вірш), Івана Мелінишина *Моя вояцька Одисея (спомин)*, Івана Кусика *Не повернувся з-під Бродів* (згадка про брата Івана), Ореста Городиського *Станиця Братства в Чікаґо–перша в Америці*, Ярослава Закаляка *Маестре–Белярія* (нарис про полон в Італії), світлини, привіти, копії документів і т. і.

(Р. К.)

Роман КОЛІСНИК

ІНСПЕКЦІЯ КАДЕТІВ ЛЕТУНСТВА З УЧАСТЮ ПОЛК. ІВАНА ПЛИСКИ

Завжди є перший раз. Так Канада перша в Америці визнала незалежність України. І вперше сталася інша подія для Канади й України 2 червня 2005 року в Торонті підчас 49-ї річної інспекції 618-ї ескадрилі кадетів-літунів. У цій параді провірювальним (Reviewing) офіцером був аташе посольства України в Оттаві полковник Іван Плиска.

Полк. Плиска вступив до армії СРСР у 1974 році, у 1980 році отримав звання лейтенанта після закінчення артилерійської академії. У 1985 стає капітаном, у 1988–майором. У 1993 році він командир артилерійського дивізіону у Фастові, у 1993–шеф у штабі механізованої дивізії у Білій Церкві, а в 1994 призначений до артилерійської головної квартири у Міністерстві оборони у Києві. У 1995 році майор Плиска був на курсі англійської мови у військовій школі Кемп Борден в Канаді. Тоді почав свою дипломатичну кар'єру. У 1997 році, як полковник, вчащає на уроки Коледжу національної оборони у Вашинґтоні, США. Від 2000 року він аташе України в Канаді.

Ескадрон кадетів спонзорує український відділ ч. 360 Канадського королівського леґіону, заходами котрого запрошено полковника Плиску на інспекцію, яка відбулася у величезному анґарі будинку Канадської фльоти.

Прапорщик Пайва звітує полк. В. Плисці. Посередині капітан С. Валш–командуючий офіцер і почот. (Фото Івана Корця)

Програма була дуже цікава. У почоті канадських офіцерів прибув полк. Плиска. Тоді вмаршивували кадети–близько 50–від малюків до юнаків і юначок (12-18 років)–під звуки духової оркестри, зложеної з 15 осіб. Канадський гимн, дефіляда, котру прийняв полк. Плиска. Далі слідував перегляд лав полковником із супроводом, показові вправи команди прапороносців, оркестри, групи з крісами; роздача нагород кадетам, презентація штабу ескадрилі, слово полк. Плиски, ще одна дефіляда і перегляд лав, подяка голови Комітету Андрія Конна, спів: „Боже, хорони Королеву", стягнення прапора.

Замітне, що кадети виконували свої марші, муштру й вправи, як справжні професійні вояки, або й краще, бо в них у кожному рухові видно було справжню гордість за свою ескадрилью.

Дуже вдало й голосно лунали накази двох юначок–в ранґах старшого й молодшого прапорщиків, які у відповідні моменти голосили полковникові й прохали дозволу виконувати точку програми.

У своєму слові полк. Плиска подякував за високу честь бути на такій інспекції, він перекаже в Україні про систему виховання і військові традиції канадців.

Андрій Конн, голова Кадетського комітету, подякував кадетам, що вони свій вільний час присвячують на корисні зайняття і сподівається, що вони стануть офіцерами й прикладними громадянами в обороні свободи, бо ми найбільше цінуємо свободу, після трагічних подій в Европі. І вручив пропам'яну грамоту Леґіону полк. Плисці.

Полк. Віктор Плиска серед членів Леґіону й представників преси. (зліва): Осип Івах, Леонід Ліщина, його дружина Раїса, Микола Кулик, Армін Конн, полк. В. Плиска, дружина Іваха Стася, Ярослав Гнатків, посол України в Торонті Олександер Карасевич, Іван Кріль, Роман Колісник. (Фото Івана Корця)

Кадети проходять тижневі вправи, а влітку відбувають військові навчальні табори під керівництвом відповідних родів зброї. Найкращі з кадетів можуть студіювати у Військовій академії на державний кошт. Слід відмітити, що кадети в 618-ій ескадрильї є різного етнічного походження. Після закінчення офіційної програми відбулося прийняття для батьків кадетів і членів Леґіону.

ОСТАННІ ДНІ ВІДДІЛУ 360?

Кілька днів після річної інспекції кадетів, як написав щоденник *Globe and Mail*, голова Онтарійської команди Леґіону, Ґордон Мур, 7 червня 2005 р. замкнув приміщення Відділу ч. 360 на вул. Квін, змінивши замки на дверях. Відділові закинули, що він не притримується правил, продає напої п'яним і поза назначені години. Проводив т. з. „Клюб 360" (не леґіоновий), брав кредит у банку на посілість. Крім цього, не веде „леґіоново" спрямованої діяльности. Відділ поносить дефіцит. Переслухування перед Комісією щодо продажу алькоголю та ігор відбудеться 7 вересня. Правдоподібно, що Відділові відберуть ліцензію на продаж алькогольних напоїв, і тоді він перестане існувати. Ця мільйонової вартости посілість перейде до Провінційної команди.

Відділ 360 почав свою історію наприкінці 1945 року. Тоді засновано Клюб українських ветеранів ім. Пилипа Коновала, нагородженого найвищим бойовим відзначенням Британської імперії–Хрестом Королеви Вікторії–за геройство в 1-ій світовій війні. У 1949 році Клюб став Відділом ч. 360 Королівського канадського леґіону–визнаної урядом організації військових ветеранів. Від 1980-их років членство дуже зменшилося і Відділ 360 стояв перед банкротством. Але в 1992 році Онтарійський уряд дозволив Леґіонові обслуговувати нечленів. Отже, Відділ, так би сказати, віджив. Тепер Відділ має приблизно 60 членів.

Команда Відділу внесла протест-апеляцію до національної голови Леґіону в Оттаві, в якому зазначує, що замкнення відбулося нагло, без попередження й без переслухання.

ПОР. ПЕТРОВІ КІЩУКУ У 90-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ

Проживаючий в Лестері, син гуцульської землі Петро Кіщук ніколи не уявляв собі, що 90-і роковини свого життя прийдеться йому святкувати у далекій країні Альбіону. Цю подію родина Петра відзначила святковим „ювілейним обідом" 16 квітня в залі Відділу СУБ-у, при гарно прибраних столах, із близько сотні запрошених гостей.

Член Головної Управи ОбВУ пхор. Микола Николишин відкрив святкування, привітавши о. Йосафата Лещишиного і паніматку Наталку; військового аташе України у Великій Британії полковника Володимира Гаврилова; представника Централі ОбВУ хор. Михайла Ткачука; членів Головної Управи та рядових членів нашої ветеранської організації ОбВУ; представників установ і товариств; пані Любу Фостун і пані Анну Шептицьку та всіх присутніх гостей. Опісля прозвучали теплі і повні похвал слова привітів заслуженому і невтомному діячеві, зокрема в нашій ветеранській організації ОбВУ,–90-літньому ювіляру пор. Петрові Кіщуку. Вітали ювіляра: о. Й. Лещишин, побажавши довгих і благих літ життя; полковник Володимир Гаврилів, при тому подарував книжку „Миротворча діяльність українського війська. Перше десятиліття". Ювіляра вітали від імені Головної Управи, Управ Округ ОбВУ, Т-ва „Гуцульщина", Т-ва „Бойківщина", ОУК, Українського Крайового Патріярхального Об'єднання, Пласту, найбільш зворушливим для ювіляра був привіт пані Люби Фостун.

Усі наголошували його великий вклад в розбудову ОбВУ, будучи довгорічним організаційним референтом Головної Управи, головою Округи ОбВУ–Середня Англія й головою Лестерського відділі ОбВУ. Полковник Володимир Гаврилів підніс тост за здоров'я ювіляра, а присутні проспівали многоліття і закінчили „Happy birthday to you".

Письмові привіти прислали сотник Маріян Гайва–голова ОбВУ; голови відділів ОбВУ; декілька бувших дивізійників з України.

Телефонні вітання наспіли від д-ра Любомира Мазура–голови СУБ-у, Федора Курляка–генерального секретаря СУБ-у і від генерала Василя Кука з України.

Приємною несподіванкою були грамоти „За вагомий внесок в розбудову незалежної України з нагоди 90-річчя з дня народження" від начальника Київського Військового Ліцею–генерал-майора Л. В. Кравчука; від Спілки офіцерів України за підписом полковника Володимира Білоуса, від СОУ–Київської округи за підписом полковника Е. Лупакова, він теж прислав булаву.

Зворушений ювіляр у своєму слові під час обіду висловив сердечну подяку за теплі слова привітів та всім присутнім за їх участь і, вкінці, дочкам Христині та Ірині, зятеві Ніколясові й внукові Петрові–дійсним організаторам ювілею. Старша дочка–пані Христина, в імені родини, подякувала всім гостям та всім тим, хто будь-чим причинявся до проведення цього родинного свята.

Павло ҐОШКО

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ ВИДАВНИЦТВА „ЛІТОПИС УПА"

Учасники пленуму (сидять зліва): Микола Кулик, Петро Потічний, Лев Футала, Параскевія Грицай, Юліян Котляр; (стоять зліва): Іван Росіл, Микола Кошик, Роман Кулик, Петро Мицак, Михайло Мігус, Омелян Цилюта, Осип Жигар, Богдан Пасічник, Микола Зінько, Степан Шпак, Михайло Бохно, Наталія Солтис.

ТОРОНТО. – 6 травня 2005 року в приміщенні УНО відбулося пленарне засідання видавництва „Літопис УПА", у якому взяли участь 18 членів видавничого комітету, гості Христина Котляр зі США та Наталя Солтис з України. Відповідальний редактор проф. Петро Потічний у звіті подав пляни на найближчий час, в які входить підготування дев'яти нових томів серії „Літопис УПА". У минулому році видавництво відзначило 30-ліття видавничої діяльности, протягом якої було видано 41 том основної серії, 7 томів нової (київської) серії та 6 томів в серії „Бібліотека – Літопис УПА" і том „Повстанські могили". Видавництво щиро дякує усім фундаторам, меценатам, жертводавцям за їхню підтримку у збереженні історичної пам'яті боротьби УПА за державність України для майбутніх поколінь. Усіх бажаючих придбати видання або підтримати видавництво, просимо звертатися на адреси:

„Litopys UPA", P. O. Box 87, Stn. „C", Toronto, ON, M6J 3M7, CANADA.

Микола КУЛИК

Головна Управа

ПОВІСТЬ „КОНОТОП"–ПРЕМІЯ ДЛЯ ПЕРЕМОЖЦІВ КОНКУРСУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Щороку в листопаді стартує Міжнародний конкурс з української мови ім. Петра Яцика. У конкурсі беруть участь мільйони дітей та студентів як в Україні, так і в країнах, де проживає українська діяспора. Переможці отримують великі грошові винагороди, а призери й лавреати–теж бібліотечки та цінні подарунки.

Як винагороду переможців цього року Братство кол. вояків 1-ої УД УНА видало історичну повість Юрія Тиса-Крохмалюка *Конотоп*. Це друге поширене видання цієї повісті.

Юрій Крохмалюк був членом Військової управи, Історичного відділу. В дивізії „Галичина" служив у штабі. Він написав багато творів, а особливою популярністю втішається гумористичний–*Щоденник Селепка Лавочки.*

Після війни він проживав в Австрії, еміґрував до Арґентини, а згодом до США, де у свій час очолював Братство дивізійників.

В-во „Гомін України", Торонто, надрукував перший наклад *Конотопу* у 1959 році, ст. 172.

Теперішне видання у кольоровій твердій обкладинці, художнє оформлення М. Пшінки, 206 ст., „Ярославів Вал", Київ, 2005, представляє гарний і цінний подарунок.

У книзі теж надруковано наступні статті: „Юрій Тис: його життя і його книги" Михайла Слабошпицького, Василя Томкова „345-ліття битви під Конотопом", Василя Мішина „Московсько-українська війна 1658-1659 років", та інформативна стаття „Українська дивізія „Галичина".

Слід зазначити, що це друга книга, видана Братством, для нагороджування переможців конкурсу. Перша була *Україна і світова політика*, автор–Василь Федорович, видана в 2003 р. *(Р. К.)*

62-а РІЧНИЦЯ СТВОРЕННЯ ДИВІЗІЇ „ГАЛИЧИНА"

Ось – 62-а річниця від часу заснування нашої дивізії „Галичина", яка за час свого існування три рази міняла свою назву, досягнувши 1-а Українська Дивізія Української Національної Армії (1 УД УНА). У перспективі, при доброму збігу обставин, повинна була стати основою української армії, але... частина їх загинула під Бродами, інша частина поповнила ряди УПА і там поклала свої голови в боях за Волю України, ще інші, які потрапили у полон більшовикам, довгі роки в голоді, холоді у постійних знущаннях, по всьому Союзу відбудовували економіку „Імперії зла" і цих, будучи в полоні західних альянтів, мучила ностальгія за Батьківщиною та страх перед депортацією до цієї Батьківщини. Ця невелика кількість побратимів (ні, не всі, бо більша частина їх вже не тільки ходити не може, але навіть не транспортабельна) щорічно в церкві св. Юра слухають Службу Божу, моляться за здоров'я ще існуючих побратимів і одночасно слухають панахиду за тих, які залишилися на полі бою, або тих, які відійшли у вічність.

В цьому році, 3 квітня, в суботу, у Соборі св. Юра зібралося около 100 побратимів, щоби відзначити ці дні, коли в далекому 1943 р. ще молодими хлопцями з патріотичними почуттями веселі, щасливі, добровільно ішли в дивізію „Галичина", щоби повторити славний чин Українських Січових Стрільців. Тоді же перед від'їздом на вишкіл отцями Собору св. Юра була відправлена польова Служба Божа. Собор св. Юра на протязі усього свого існування відігравав велику ролю в національному, духовному і світському житті народу з котрим він жив і кому служив. Із історичних даних відомо, що на святоюрській горі, за часів князя Лева в 1280 р. була побудована дерев'яна церква і оборонний манастир при ній, і котру розрушив король Польщі Казимир III у 1340 р. На тому місці в роках 1363-1437, за проєктом архітектора Дорінґа, була побудована кам'яна церква, але вона не відповідала тим вимогам, які в той час були потрібними, і за часів митрополита Атанасія Шептицького її було розібрано і в 1744-1764 роках побудовано сучасний собор з комплексом за проєктом і під наглядом архітектора Мерєтіна, а за часів митрополита Лева Шептицького до 1780 р. проведено оздоблення і розмалювання його.

Під час облоги Львова в жовтні 1848 р. козацькі війська Б. Хмельницького стояли на майдані перед церквою св. Юра, а православні священики благословили їх на добру справу. В цю церкву під благословення митрополита Андрея Шептицького приходили відділи Січових Стрільців. За часів німецької окупації щонеділі на Службу Божу приходила школа Української поліції, яку міщани-українці радісно вітали, стаючи шпаліром вздовж вулиць, котрими вони співаючи

марширували.

Для нас Службу Божу і Панахиду відправляв сотрудник Собору св. Юра о. Любомир Ржиський, який, крім богословських наук, має закінчену Консерваторію, тому дуже приємно було слухати Божественні молитви у його виконанні. Хоча в Соборі було багато молоді, студентів та літніх людей, о. Любомир проповідь розпочав зверненням до нас: „Дорогі ветерани, воїни дивізії „Галичина", сьогодні ми святкуємо 62-і роковини від часу вашого існування. Ви, які у Другій світовій війні намагалися відстояти незалежність Української Держави, і як справжні патріоти своїм чином проявили любов до свого краю, до своєї культури, мови..." І ще багато сказав, закінчуючи: „А вам, дорогі воїни, для вашої родини, вашої оселі нехай Господь Бог дає все це добро, що ви собі бажаєте, і щоби ви ще дочекалися такої держави, про яку мріяли..."

І знову, як щорічно, на пам'ятку зробили перед митрополичими палатами світлини і колоною пішли вулицями міста до пам'ятника Т. Шевченкові, щоби покласти скромні букети квітів. Там також на фоні пам'ятника зробили світлину.

Скориставшись нагодою, що прибули голови інших Станиць, голова КУ побратим О. Зелінський запропонував провести засідання КУ.

І. МАМЧУР
секретар КУ

Чікаго

ПЕРЕМОЖЕЦЬ–ЮЛІЯ З БРОДІВ

Приємна звістка надійшла у Бродівську середню школу №4 із США. Учениця 9-А кляси цієї школи Юлія Біргельсон стала переможцем літературного конкурсу, присвяченого історії дивізії „Галичина". Про це повідомив давній і добрий меценат школи, наш земляк Юліян Чорній (з США). Він же надіслав і четвертий номер журналу за 2004 рік „Вісті комбатанта", де поряд з іншими публікаціями на цю тему видруковано і твір-роздум вихованки СШ №4 м. Броди Ю. Біргельсон „Як вони умирали, їм дзвони не грали" (консультант, вчитель історії Ірина Голобородько).

Юна брідчанка у своєму дослідженні намагалася не тільки передати хід битви дивізійників під Бродами, але й зрозуміти мотиви їх вчинків, побачити за словом „дивізія" молодих людей, які хотіли жити, але загинули. Дев'ятикласниця відзначена грошовою премією.

Г. ПЕТРУСЬ
(„Голос Відродження",
Броди, травень 2005 р.)

ДВОРІЧНІ ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ

Дворічні Загальні збори відбулись 5 квітня 2005 року в залі церкви Успення Божої Матері на Розмонті.

Збори почато співом „Царю Небесний" під проводом о. митр. Ярослава Ґаймановича. Молитвою „Богородице Діво" і співом „Вічная пам'ять" спом'янули всіх, хто впав в боротьбі за Волю України.

Голова Станиці Богдан Маців подав намічений порядок зборів, який був прийнятий одноголосно.

На голову президії Зборів обрано Михайла Височанського, на заступника–Василя Горбатюка, а на секретаря–Богдана Баб'яка.

Протокол із попередніх Зборів, з причини неприсутнього секретаря, через хворобу, Ігоря Давидовича, прочитав Ярослав Паньків, який принято.

Протокольний секретар, Зенон Бандура, не звітував, писаний звіт доставить секретарю Зборів.

Протокольний секретар, Ярослав Паньків, звітував що прихідних листів було 20, а вихідних–87. Він розсилав листи на Коляду, виготовляв грамоти для цивільних людей, котрі співпрацюють з громадою і Станицею. Працював над споминами о. митр. Ярослава Ґаймановича і їх друку (10 примірників). Допомагав проф. Ревуцькому у виданні другого тому книжки „Ріміні", особливо історії ріммінського хору „Бурлака".

Скарбник, Володимир Мота, звітував про фінансовий стан Станиці. (Письмовий звіт був розданий усім присутнім). У звіті подано пожертви Станиці на добродійні цілі, між ними декотрі: Помаранчева революція, пам'ятник дивізійникам у Львові, поміч побратимам в Україні, видання книжки „Бурлака", поміч Україні, пожертви місцевим організаціям, студентам, церкві УБМ в Монтреалі.

Богдан Баб'як, по смерті Організаційного референта Василя Самсона, перебрав його функцію, згадав його теплими словами і його довголітну працю в Станиці. Дальше звітував про збірку на панахидах бл. п. Марії Лазор, дружини члена Станиці. Муж Григорій Лазор запропонував, щоб ті гроші, 2 000 дол., передати на сиротинці в Україні. Гроші вислано до Дрогобича і Самбора. В звіті було згадано про відзначення 20-річної праці голови Станиці, Богдана Маціва. В цьому найбільше праці вложили Роман Бойко, Ігор Давидович і Дмитро Плав'юк. (Див. „ВК" ч. 1, 2005).

Станиця допомагала фінансово у висилці журналу „Вісті комбатанта" в Україну із збірки покійного Василя Самсона.

Делеґати до КУК– Дмитро Плав'юк і Евген Костюк. Дмитро Плав'юк особисто брав участь в 4-х звичайних засіданнях КУК-у і в річних загальних зборах. Звіт доповнений датами з діяльности КУК.

Звіт про відвідування хворих побратимів подав усно Богдан Баб'як за неприсутнього Евгена Костюка.

Кореспондент до преси, Степан Пастернак, звітував, що він написав

короткий репортаж до „Вістей комбатанта" про відзначення Станицею 60-річчя створення Дивізії „Галичина". Підчас його неприсутности в Монтреалі померло двоє членів Станиці. Шкода, що ніхто не подбав, щоб про них залишилася згадка. Він теж написав довідку про славного українського полководця Івана Богуна, опубліковану у „Вістях комбатанта", ч. 4, 2003.

Голова Станиці, Богдан Маців, подав, що у засвіти відійшли 6 побратимів, виїхав один на постійне місце проживання, коло сина-священика у Францію. Число членства 28, які заплатили внески. Деяке число, з причини старости, перестали приходити на засідання і платити вкладки.

Станиця організувала похід своїх членів, в одностроях, на цвинтар в часі Зелених Свят. Походом провадив Евген Костюк. Панахиди за погиблих побратимів, в роках 2003-2004, відправляв о. митр. Ярослав Гайманович.

В 2003 році голова брав участь у святкуваннях 60-річчя створення Дивізії у Львові. Як представник Головної Управи Братства, склав вінок на гробі незнаного воїна і брав участь у відкритті пам'ятника воїнам УНА. Брав участь у з'їзді Світового Конгресу Українців в Києві. Був делеґатом на 27-му Крайовому Делеґатському З'їзді в Торонто. В день відзначення Станицею 60-ої річниці створення Дивізії, голова Станиці висвітлив відеозапис із святкувань 60-ої річниці у Львові і концерту з нагоди 12-ої річниці проголошення незалежности України. Разом з Евгеном Костюком брав участь в 14-му Головному Делеґатському З'їзді Братства в Торонто.

За працю в громаді Станиця винагородила грамотою наступних пань: бл. п. Марію Мота (посмертно), Марійку Чолій, Богданну Гаврилюк і Дарію Козак.

Дискусії над звітами не було. Голова Контрольної Комісії, Василь Гладкий, запропонував схвалення абсолюторії Управі. Пропозицію прийнято одноголосно.

Номінаційна Комісія–Богдан Баб'як і Евген Чубатий запропонували переобрати на два роки ту саму Управу, а саме: голова–**Богдан Маців,** заступник голови і дописувач до „Вістей комбатанта"–**Роман Бойко,** протокольний секретар–**Зенон Бандура**, кореспонденційний секретар–**Ярослав Паньків,** скарбник–**Володимир Мота**, організаційний референт–**Богдан Баб'як,** представники до КУК–**Дмитро Плав'юк** і **Евген Костюк,** відвідувачі хворих–**Богдан Баб'як** і **Евген Костюк**, товариський суд–**Михайло Височанський,** кореспондент до преси–**Степан Пастернак**, контрольна комісія–**Василь Гладкий, Евген Чубатий** і **Мирон Бачинський**; номінаційна комісія–**Богдан Баб'як, Евген Чубатий, Ігор Давидович**; член і груповий–**Василь Свобода**; прапороносці–**Григорій Лазор, Мирон Бачинський** і **Осип Безначок.**

Збори закрито молитвою.

Степан ПАСТЕРНАК

Вшанування пам'яти померлих членів Станиці

Станиця в Монтреалі відмітила Службою Божою і Панахидою відхід у вічність своїх побратимів 7 червня 2005 року, в церкві УБМ на Розмонті. Відправляли оо. Олег Корецький і Ігор Ощіпко. Із 35 активних членів Станиці, 24 прийшли з прапором, щоб віддати поклін тим, що відійшли від нас, а їх 79 душ. Декілька вдів взяли участь у відправах. Братство в одностроях уставилось у два ряди посередині церкви.

Після відправ, братія і декілька вдів зійшлися в церковній залі, щоб відбути місячні сходини, на яких і згадали довголітнього Організаційного референта бл. п. Василя Самсона, в першу річницю його смерти. Евген Костюк виготовив авдіокасетку. Він привітав пані Самсон, розказав про ідею касетки–щоб голос з касетки пригадував їй про дорогого мужа. Касетка починається зворушливими словами Евгена Костюка про Василя Самсона, голос Василя з його звіту з одного засідання і закінчується піснею „Чуєш, брате мій", наспівану Торонтонським хором „Бурлака".

Пані Самсон подякувала за спомин про мужа та за касетку.

Також обговорено археологічні розкопи в Батурині, столиці гетьмана Івана Мазепи, зруйнованої царськими солдатами.

Богдан Баб'як, організаційний референт, проголосив збірку на ціль розкопів. До збірки прилучилася організація новоприбулих „Зустріч". Збірка принесла 1,500 дол.

Степан ПАСТЕРНАК

28-й КРАЙОВИЙ ДЕЛЕҐАТСЬКИЙ З'ЇЗД БРАТСТВА кол. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА

Черговий З'їзд Братства відбудеться в Торонті, в суботу 17 вересня 2005 року, в залі Українського Національного Об'єднання на вул Еванс ч. 145.

Реєстрація делеґатів–10 год.; початок нарад–11 год.

Увечорі відбудеться Спільна вечеря для делеґатів, членів Братства і гостей. Ціна 45 дол. від особи. Квитки можна замовляти в голови КУ, тел. (416) 233-3504.

Крайова управа

БАЖАЄМО ВИЗДОРОВЛЕННЯ!

Побратими Михайло КУЧЕР в Едмонтоні, провінція Альберта, і Степан МЕДИНСЬКИЙ у Лондоні, провінція Онтаріо, Канада, певний час перебували у шпиталі. Тепер повернулись додому. Повного їм виздоровлення бажає

Крайова Управа Канади

ОРЕСТ СЛУПЧИНСЬКИЙ–ҐО-ҐО

В українській сміховій культурі є таке поняття, як дивізійний гумор. Нібито сама „Дивізія" проіснувала недовго, однак залишила історикам, митцям, письменникам багато матеріялу для осмислення. І звісно, гумористам. А коли заходить мова про цей дивізійний гумор, то він великою мірою асоціюється зі знаменитим Ґо-Ґо, який нещодавно відзначив своє 80-річчя.

Хто ж то ховається за цим смішним псевдонімом в українській карикатурі? Це Орест Слупчинський, син Северина й Євгенії, українців, що жили на Шлезьку у Польщі. Тато Орестів був учителем, був в УСС і, мабуть, цей вояцький дух передав своєму талановитому синові. Росли б з українських юнаків великі художники і науковці, інженери і конструктори, однак через лихих ворогів ці юнаки змушені були ціле ХХ століття воювати, каратися, скитатися світами.

Теперішній ювіляр закінчив Холмську українську гімназію, де також малював смішні лиця своїх професорів. Взірцем йому був знаменитий ЕКО (Едвард Козак), в журналі якого „Лис Микита", вже на еміґрації у США, вміщував свої карикатури. Однак почалася війна, а з нею все те, що судилося тодішньому поколінню. І Орест Слупчинський стає вояком Дивізії „Галичина", що згодом перетворилася на 1 УД УНА. Дістає поранення під Бродами, проходить дороги Юґославії й Австрії та разом зі стрілецьким товариством потрапляє до табору полонених в Ріміні. Хоч і в неволі, але впродовж 1945-47 на клаптику італійської землі існувала маленька Україна. З гарних хлопців, що вміли прекрасно співати, старанно навчатися, грати в м'яч і, звісно, жартувати. Там і зароджується дивізійна преса, зокрема сатирично-гумористична. Вилітають одна за одною „Оси" з карикатурами Ґо-Ґо і В. Каплуна, а 1947 року виходить збірка таборових карикатур „Зібралася кумпанія", в якій головні персонажі „рімінської держави" впізнавали себе. Кажуть, що командир табору Савелій Яськевич страшно образився, побачивши себе у виконанні Ґо-Ґо. Натомість англійські вояки, які пильнували наших дивізійників, платили О. Слупчинському цигарками за його смішні малюнки.

Відомо, що майже всіх дивізійників у 1947 році перевезли до Великої Британії, де вони досі становлять головну еміґраційну силу українства. Однак Ґо-Ґо з деякими одчайдухами втік з Ріміні до Німеччини, де прожив до 1951 року. Там, попри різні митарства і працю в Мюнхені, також творив карикатури: видав два числа стінної „Ступи", удекорував смішними розписами стіни української їдальні, малював шаржі. А від 1951 року він живе у США, де працював креслярем, дизайнером, що було ближче до його здібностей. Тут, у багатомільйонному Нью-Йорку, я мав нагоду особисто запізнатися з Ґо-Ґо в затишній оселі, де його чарівна Марічка готувала нам каву.

КОМЕНДАНТИ ТАБОРУ ПОЛОНЕНИХ У РІМІНІ

Ген. М Крат

Сот. С. Яськевич

Із серії „Зібралася кумпанія", Ріміні, 1946.

Найперше мене вразило в Орестові Слупчинському глибоке розуміння гумору, зокрема карикатури, його висока оцінка Едварда Козака, його почуття смішного. Ми приємно погомоніли, але, на жаль, закоротко. Від нього я отримав дарунок–копії його відомих карикатур, листівок, різних ориґінальних запрошень, оголошень, екслібрисів і кілька світлин. Ну, а багато примірників „Оси" та кілька книжок проілюстрованих Ґо-Ґо, я вже мав, побувавши перед тим у Великій Британії та запізнавшись там з багатьма нашими дивізійниками. Назагал О. Слупчинський проілюстрував понад 20 книжок, виготовив комплект листівок на дивізійну тему, мав виставку з 12 карикатур у

приватній ґалереї українки Ірени Стецури у Нью-Йорку (1970 р.). І все те, що було пов'язане з „Дивізією", уже в США та з Пластовим куренем „Бурлаки", не оминало його веселого олівця. Тепер це становить великий прекрасний творчий набуток оригінального мистця, що має незвичний псевдонім Ґо-Ґо.

А ще Ґо-Ґо захоплюється лижами і належить до „Карпатського лещетарського клюбу", з яким здійснив 14 прогульок Европою. Робив проєкти надгробних пам'ятників. А одного разу мав дуже добрий „бізнес" з американською фірмою, якій виготовив мальовані взірці для тканин.

Тому, вітаючи нашого славного О. Слупчинського з його 80-річчям, побажаймо йому здоров'я та нових творчих здобутків. Так, так, саме здобутків, адже знаменитий ЕКО малював і в 90!

Микола САВЧУК

журналіст, гуморист, заслужений артист України

ЗВІДКИ ВЗЯВСЯ „ҐО-ҐО"?

Орест Слупчинський в гімназії у Холмі мав багато приятелів, а між ними двох братів, синів відомого капітана-лейтенанта фльоти УНР Святослава Шрамченка. На жаль, вони при підпільному переході кордону з Генерального губернаторства до Райхскомісаріяту Україна згинули від куль німців. Одного з них товариші звали „Ґоґа" (Ґоґа–це народна назва птаха галки).

Коли Орест опинився в полоні в Ріміні у санітарній сотні, вояки, як звичайно, розповідали свої пригоди. Найбільше любили слухати Ореста, який мав талант яскраво малювати картини з життя, немов пензлем, прикрашуючи їх дотепом.

Коли він одного разу розповідав про свого приятеля „Ґоґа", йому перервав забавний і товариський Михайло Вовк, „львовске дзєцко", вигукуючи: „Ти сам Ґоґо!". Не зважаючи на Орестові протести, від тої хвилини це прізвисько прилипло до нього, сказавши втертою фразою, ціпкіше, як реп'ях до кожуха. Зрештою самозрозуміло, бо Орест виглядав з лиця на дуже молодого юнака, як кажуть англійською фразою: „бейбі фейс", і ніхто не хотів вірити, навіть після боїв під Бродами й в полоні, що він уже не „бейбі".

„Бейбі фейс"

Орест Слупчинський рисував карикатури ще в гімназії і про-

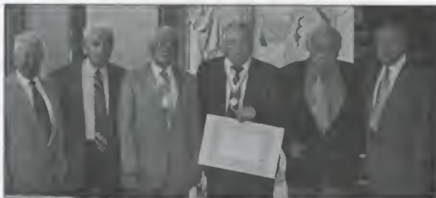
довжував це мистецтво в полоні. В Ріміні виходив гумористичний журнал „Оса", і він заніс серію карток-карикатур до різдвяного числа 1946 року до редакції. Головного редактора Володимира Каплуна не було. Згодом він допитувався, хто нарисував карикатури, бо під ними не було підпису. Йому сказали: „Ґоґо". І Каплун підписав під карикатурами: „Ґо-Ґо".

Від такого „хрещення" ця назва стала мистецьким знаком Ореста Слупчинського.

Ро-Ко

ПАПСЬКЕ ВІДЗНАЧЕННЯ
Побратима інж. Олеся ПРИШЛЯКА

Громада і парафіяни церкви Св. Арх. Михаїла м. Ґартфорду і околиці, стейту Коннектікат–США, пережили небуденну подію в неділю, 19 червня 2005 р. Завдяки старанням Владики Василя Лостена Стемфордської Єпархії, Папа Іван Павло II відзначив нашого побратима інж. Олександра Пришляка папською грамотою і медалею **Pro Eccelecia et Pontifice**, за його майже 60-літню працю для Церкви (див. „ВК", ч. 1, 2005).

Управа і члени Станиці в Ґартфорд.
Зліва: Рокицький Любомир, Сокольський Роман, Шевчук Михайло–секретар, Пришляк Олесь, Саляк Володимир–голова, Гаврилюк Василь–скарбник.

Перед закінченням св. Літургії–несподівано–О. Пришляка покликано з хорів надолину, і парох о. Ігор Міджак в асисті о. Петра Ґронського прочитав папську грамоту та похвальне признання від Владики Василя Лостена, тоді повісив медалю на його шию. Хор, під орудою заступника диригента Михайла Шевчука, заспівав многоліття. Згодом у церковній залі відмітили цю небуденну подію, складаючи ґратуляції Пришляку.

Голова Станиці Братства 1-ої УД УНА Володимир Саляк говорив: *Дорогий Друже і Побратиме Олесю! Вітаю Тебе сьогодні і щиро ґратулюю за високозаслужене відзначення–грамоту і медалю від св. пам'яти Святішого Отця Папи Івана Павла II за Твою довголітню віддану працю для добра нашої церковної єдности, школи Українознавства та много інших наукових установ. Ми незвичайно горді, що з наших рядів дивізійників вийшов наш Друг і Побратим, щирий український патріот, який, без сумніву, став непересічним громадським діячем не тільки в нашій громаді. Тебе знають в цілій Америці, Канаді і на Рідних Землях. З правдивою радістю прилучаємося до сьогоднішнього Твого відзначення з найкращими побажаннями. Нехай Всемогучий Господь дарує Тобі кріпке здоров'я і на довгі роки благословить Твій труд для добра нашої спільноти тут на поселеннях і на рідних нивах України. На Многі і Благі Тобі Літа!*

Олесь Пришляк, з притаманною скромністю, подякував і підкреслив, що без помочі його дружини Анни, дітей та друзів-парафіян він не міг би осягнути таких високих життєвих здобутків.

Михайло ШЕВЧУК

ОРЕСТ ГОРОДИСЬКИЙ–ДІЙСНИЙ ЧЛЕН НТШ

У листі Наукового Товариства ім. Шевченка, США, від 23 травня, 2005, до Ореста Корчака-Городиського, голова д-р Лариса Онишкевич повідомляє, що *„постановою від 21 травня 2005 р., Вас прийнято у Звичайні члени НТШ... за внесок у розвиток української культури й науки".*

Ґратулюємо за відзначення!

<u>З листів до редакції</u>

Дякую за інтересне число журналу ч. 2, 2005. Недавно в Москві появилася стаття про Українську дивізію. Між іншим, автор пише, що „28 квітня 1943 р. з українських добровольців була стввbooрена дивізія СС „Галичина" (18 тисяч чоловік). Знаменом став галицький лев. Вона воювала в складі 13-го корпусу вермахту і т. д. Подано факти, без антиукраїнської пропаґанди. Нарешті виходить правда наверх.

Орест Лоґуш
підполковник, США

ПРЕСОВИЙ ФОНД

В днях від 1 травня 2005 р. до 31 липня 2005 р.
надійшли такі вплати на розбудову журналу:

по дол. 5.00: С. Крiслатий–Огайо, С. Мединський–Онтаріо, пані А. Славич–Торонто, О. Винник–Нью-Йорк **разом 25.00**

по дол. 10.00: В. Кульматицький–Нью-Джерзі, А. Клецор–Нью-Джерзі **разом 20.00**

дол. 15.00: Я. Москва–Онтаріо, Е. Ворона–Квебек. В. Мазяр–Торонто, пані О. Бойко–Едмонтон, П. Кулинич–Нью-Йорк, А. Немерівський–Монтреаль, С. Леуш–Нью-Йорк, Я. Заставний–Онтаріо, Я. Москва–Тандер-Бей **разом 135.00**

дол. 20.00: Б. Антонишин–Коннектікат, Ю. Ференцевич–Нью-Йорк **разом 40.00**

по дол. 25.00: І. Іванцюра–Англія **разом 25.00**

по дол. 30.00: М. Савчук–Тандер-Бей, А. Петришин–Вінніпеґ, В. Ґалушка–Іліной, М. Мельник–Торонто **разом 120.00**

Як нев'янучий вінок...

Замість квітів на свіжу могилу бл. п. Стефана Кривенького пожертви на пресфонд „ВК" зложили члени хору при церкві Успення Пресвятої Богородиці в Міссіссаґа **50.00**

В блаженну пам'ять мужа Романа Клоса на розбудову „ВК" жертвує горем прибита дружина Надія Клос **30.00**

В пам'ять дорогого мужа Петра Кудли, який помер 3 жовтня 2004 р., жертвує горем прибита дружина Марія Кудла на пресфонд „ВК" 250 дол. та на потреби Станиці Торонто–250 дол. Разом **500.00**

В пам'ять бл. п. Стефана Кривенького, замість квітів, на дивізійний фонд жертвує Оля Нагірна **100.00**

В пам'ять св. п. Петра Дем'янюка, бувшого голови Торонтонської Станиці, на розбудову „Вістей комбатанта" Станиця Торонто жертвує **100.00**

В пам'ять св. п. Петра Дем'янюка, бувшого голови Торонтонської Станиці, на пресфонд „ВК" складають Дарія і Корнило Когутяки **25.00**

Як нев'янучий вінок на свіжу могилу блаженної пам'яти Добромира Казанівського на пресфонд журналу „Вісті комбатанта" свої пожертви зложили: Оксана і Орест Пуцаки–**100 дол.**, Юдета і Мирослав Маланяки (Боффало)–**100 дол.**, Софія Пуцак (Боффало)–**100 дол.**, Оля і Петро Пуцаки (Боффало)–**100 дол.**, Ліда і Лен Вроблевські (Мішіґан)–**75 ам. дол.**, Ірина і Тед Ткаченки (Ніяґра-Фаллс)–**25 дол.**, Володимир Павлусь (Ніяґра-Фаллс)–**50 дол.**, дружина Стефанія Казанівська–**200 дол.**, брат Орест Казанівський (Чікаґо)–**250 дол.**, шваґер Едвард Камінський–**200 дол.**, Ліна Басюк (Чікаґо)–100 **дол.**, збірка з тризни–**100 дол.** **Разом 1,400.00**

Замість квітів на свіжу могилу бл. п. Д. Казанівського, який помер 7 червня 2005 р., жертвує на пресфонд „ВК" З. Макійчак–Коннектікат **30.00**

*У „ВК" ч. 3, 2004 на ст. 96 написано „Як нев'янучий вінок в пам'ять бл. п. Любомира Татуха на фонд „ВК" складають... **М. Цюпа**..." Має бути: „**М. Цяпа**".*

За помилку перепрошуємо.

Щиро дякуємо всім жертводавцям, котрі не забувають про піддержку журналу.

Адміністратор журналу „Вісті комбатанта".

Як нев'янучий вінок на свіжу могилу
довголітнього голови Станиці Торонто
Петра ДЕМ'ЯНЮКА
на розбудову журналу „Вісті комбатанта"
складає 150 дол.

Управа Станиці

Як нев'янучий вінок у пам'ять найдорожчого Батька Богдана Підгайного, його дружини і дорогої Мами Анни та їх сина і братчика Аскольда складає 300 дол. на пресфонд „ВК"

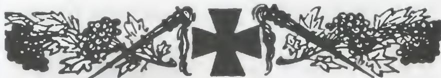
дочка Ляриса з Дітьми

Княжий Дар

Так як кожного року, так і цього 2005 року, побратим Евген Коструба жертвує на розбудову „Вістей комбатанта" одну тисячу долярів.

Щире спасибі,

***І. Кушніренко,** адміністратор „ВК"*

Відійшли у вічність...

ДОБРОМИР КАЗАНІВСЬКИЙ

22. II.1918 – 7.VI. 2005

Добромир Казанівський, маючи досконале виховання, служив вірно українській громаді, Українській католицькій церкві, гідно й чесно виконував свої обов'язки. Був світочем і прикладом своїй родині, для своїх дітей та в громаді. Його характеризували до кінця його трудолюбивого життя українська щирість і жертвенність українського патріота.

Познайомився я з ним 14 років на сходинах Станиці кол. вояків 1-ої УД УНА в Ст. Кетеринс, котрої він був довголітнім зразкопвим секретарем. Наші добрі зв'язки завжди мали плідний виховний характер.

Побратим Добромир Казанівський народився в Кам'янці Струмиловій (тепер Кам'янка Бузька) у священичій родині о. Петра і Леонії –дочки священика о. Жеґаловича. Дитячі роки провів у с. Новицях Радехівського повіту, де закінчив 5 кляс народної школи. Опісля закінчив Академічну гімназію матурою у Львові в 1939 р. Був прийнятий на студії Богословської академії у Львові, але війна перешкодила в цих плянах. До 1941 року вчителював і провадив різні курси для підвищення освіти населення.

В квітні 1941 р. його мобілізовано до Червоної армії та призначено до робочого батальйону, який будував військові летовища на полях біля с. Боднарівка біля містечка Болґрад, неподалік Ізмаїла в Бесарабії. У війні з німцями вони у виснажливому відступі дійшли до Первомайська, що на р. Буг. Тут командний склад залишив їх напризволяще, і через два дні німці взяли їх у полон. Із збірного пункту німці гнали полонених, не даючи ні їсти, ні пити. Їли, що вирвали дорогою з поля, воду пили з придорожніх ровів. Хто приставав, того стріляли. Так завели їх на залізничну станцію у Білій Церкві, а звідти повезли до збірного пункту в Житомирі, а далі до табору в Рівному. Тут звільняли полонених тих, хто жив 100 км від Рівного. Д. Казанівський зібрав від групи полонених деяку суму грошей, підкупив одного урядовця польського походження і той постарався про посвідки

звільнення для них.

Вернувшись до Лопатина, де його батько був парохом, Д. Казанівський знову вчителював таки в Лопатині аж до від'їзду в дивізію „Галичина". (Див. спомин, ст. 58).

Після капітуляції був у полоні англійської армії в Італії, а від 1947 року в Англії. Після звільнення з полону працював на різних роботах. Був членом Союзу українців у Великобританії та Об'єднання кол. вояків українців.

До Канади приїхав у 1951 році до Монтреалю. Був активним у Пласті, вчителював у місцевості Роземонт. Переїхавши до Ніяґара Фаллс, зорганізував СУМ і в 1966 р. поставив з юними сумівцями «Вертеп». Учителював і був директором Курсів Українознавства ім. І. Котляревського в м. Ст. Кетеринс. До останніх днів був дяком та диригентом хору церкви Різдва Пресвятої Богородиці у Ніяґара Фаллс.

Залишив у великому смутку дружинуСтефанію, сина Олександра і доню Аніту та численну родину.

Бл. п. Добромира Казанівського поховано на дивізійний секції цвинтаря св. Володимира в Оквіл. На відправах і на тризні зорганізовано виступили побратими під проводом Василя Михаськова. Про Покійного говорили оо. Віктор Назарчик з Ніяґара-Фаллс і Реймонд Палко з Боффало, Нью-Йорк. Прощальне слово на тризні виголосив побр. Микола Коційовський.

Члени Братства дивізійників висловлюють глибокі співчуття Дружині Стефанії та Його Родині.

Микола Коційовський
Богдан Казанівський

ЛЮБОМИР АНДРІЙ ВАНКЕВИЧ

1.І. 1920 – 18.І. 2005

Любко народився у місті Збараж. Батько вчителював у гімназії, у якій Любко навчався. Був у нього молодший брат, Всеволод, котрий загинув у боях під Бродами, 1944 р.

Прорвавшись з-під Бродів, вояки пішли через Карпати, де побули кілька днів в УПА та вернулись до збірного пункту в Карпатській Україні, де збиралися недобитки з-під Бродів. Ще приходилось бути у боях в Австрії. Так протяглось до капітуляції, а тоді через гори пробрались до Італії в Белярію.

Любомир Ванкевич служив у Дивізії від початку її творення в 1943 році до кінця, у службі зв'язку. Отримав ранґу десятника. Під кінець війни був відряджений до старшинської школи у Познані-Трескав, а згодом продовжував курс у Кляґенфурті в Австрії. Був нагороджений двома бойовими відзнаками: наступу („штурм") та боїв на близьку віддаль („нагкампф"). Усю війну пройшов без поранення.

В Італії пробув два роки у полоні. Перейшов, як всі вояки, більшовицьке застрашування, але хто повірив комуні, поїхали „на родіну"

пасти білі ведмеді в Сибірі.

Перевезли до Англії всіх полонених у червні 1947 р. Любко попав на працю на поля з квітами на півдні Англії, де працював до звільнення з полону.

У лікарні у Наборн, біля Йорку в Англії, познайомився з медсестрою Олею Важною. Переїхав до Ґаліфаксу і одружився з Олею в 1950 р. Брат Олі був у Канаді і спровадив родину сестри у 1952 р. до Торонто.

Любко знайшов працю при пакуванні меблів до вагонів, на якій заавансував на відповідальне становище і працював до виходу на пенсію.

Оля була вдома з двома донями, Роксоляною і Адріяною, Життя було тихе і спокійне. Діти теж навчалися в українській школі, були у Пласті, в таборах літом. Мама виконувала службу медсестри у таборі дітей з школи УНО. Роки минали скоро, доні повиходили заміж щасливо. Влаштували життя добре і Любко тішився внуками. Помагав глядіти за ними, бо Оля мала проблему з болями–артрит.

Любко вписався до Стрілецької громади, але також став членом Братства дивізійників. Казав: і одні, і другі мені близькі, бо за одне воювали. Любко був 7 років головою відділу Стрілецької громади і брав участь у громадському житті до часу, коли захворів–атак серця.

Помер 18-го січня у лікарні "Трилійом", а похорон відбувся 20-го січня. Похований на цвинтарі ім. св. Володимира, на частині дивізійників.

На панахиді були дивізійники з прапором, за що родина вдячна. Родина вдячна всім за квіти, за те, що прийшли у таку негоду–мороз попрощати нашого тата і дідуся.

Відійшла людина скромна й добра, залишивши дружину Олю, дві доні–Роксоляну і зятя Івана та двох внуків Касандру і Марка Горинів; Андріяну і зятя Степана та двох внуків Андрія і Данила Диковичів.

Нехай канадська гостинна земля буде Тобі легкою, дорогий наш тату!

Роксоляна Горинь

ЛЕВ БЕКЕСЕВИЧ

29.В. 1925 – 14.IV. 2005

Орест Лев Бекесевич народився в Тернополі. Пройшов службу в дивізії „Галичина" й полон в Італії та Англії. В Торонті був довголітнім членом управи Станиці Братства кол. вояків 1-ої УД УНА.

Залишив в глибокому смутку дружину Аґнес, дочок Христю і Каріну з їхніми мужами й дітьми.

Похоронений на цвинтарі ім. св. Володимира в Оквіл.

Вічна Йому пам`ять!

Управа Станиці

ПЕТРО ДЕМ'ЯНЮК

17.VII. 1926 – 15.VII. 2005

Народжений в селі Сороки, Бучацького району Тернопільської області. Початкову освіту отримав в рідному селі, Бучачі, продовжував в таборі полонених і в Канаді.

В червні 1944 вступив до Дивізії „Галичина". Рекрутський вишкіл відбув в Нойгаммері, Німеччина. У 1-ій санітарній сотні у Словаччині отримав медичний вишкіл. З переходом Дивізії в Юґославію дальше доповнював вишкіл. На фронті в Австрії перебував в Санкт-Штефан, де містився головний санітарний пункт.

По закінченні війни опинився в таборі полонених в Італії. В 1947 році переїхав до Англії, а по звільнені з полону–до Канади в 1951 р. і поселився в Торонті, де одружився. Стає активним членом української громади і церкви. Від 1952 року був членом Братства кол. вояків 1-ої УД УНА, а від липня 1986–головою Торонтонської Станиці. На цьому пості відзначався послідовною відповідальністю, співпрвцюючи з іншими ветеранськими організаціями та у свій час очолюючи Комбатантську раду, котра займалася спільними заходами. Брав участь у відзначеннях ювілейних річниць УД УНА в Україні, влаштовуваних Галицьким братством.

Був постійним членом Комісії оборони прав перед канадським урядом у Торонтському відділі. За його головування Станиця завжди підтримувала акції допомоги дисидентам в Україні, а в незалежній Україні—демократичні рухи, особливо Помаранчеву рефолюцію, як також допомагала культурно-освітній діяльності для Чорноморської фльоти; допомагала фінансово турне в Україну хору при Станиці "Бурлака", проводила коляду на допомогу побратимам-дивізійникам в Україні і багато інших заходів. Разом з Крайовою управою була господарем головних і крайових з'їздів Братства, також придбала для членів дивізійну ділянку на цвитраті св. Володимира в Овквіл, на якій збудувала Пам'ятник борцям за волю України.

Трумна побратима Петра Дем'янюка була вкрита станичним прапором. У закладі "Кардинал" на панахиді 18 липня співали кол. хористи «Бурлака» під дириґентурою маестра Зеновія Лавришина. Після похоронних відправ у церкві св. Димитрія, 19 липня поховано його на дивізійній секції цвинтаря св. Володимира в Овквіл.

Над свіжою могилою прощав побратима Петра голова Крайової управи Братства Лев Бабій.

Господарем тризни в залі Культурного центру св. Володимира був адвокат Ярослав Ботюк, який наприкінці підкреслив патріотизм

Петра. Марійка Шкамбара, голова СФУЖО, підкреслила активну діяльність П. Дем'янюка в комісії оборони КУК (за її головства), кузен з Флориди д-р Володимир Коваль згадав воєнні роки й їхню діяльність в лавах юнацтва ОУН.

Дочка Христина прочитала спомин про батька.

Петро Дем'янюк відійшов у засвіти в своєму домі після довгої недуги. Залишив у глибокому смутку дружину Ерну, дочок Сильвію і Христину, сина Петра, внуків, двох братів і сестру в Україні та друзів і побратимів.

Дружині Ерні та його родині сердечні співчуття складають

Управа і побратими
Станиці Торонто

МИХАЙЛО ОЛЕНЧУК

3.X. 1925 – 16.V. 2005

Михайло Оленчук народився у селі Жизномир Івано-Франківської області.

У 1944 році вступив у ряди Української Дивізії „Галичина". Щасливо пережив воєнну хуртовину.

Після капітуляції попав в англійський полон у Ріміні в Італії, відтак із всіма дивізійниками переїхав до Англії.

У 1951 році одружився з англійкою Джозефіною, з якою прожив в згоді і любові 53 роки.

16 травня 2005 р. після довгої і тяжкої недуги відійшов у вічність.

Похоронні відправи з закладу Лазути провів парох церкви св. Андрея о. Ігор Касіян. Похований 18 травня на цвинтарі ссв. Петра і Павла. Залишив у смутку дружину Джозефіну і сестру Анну з родиною.

Вічна йому пам'ять!

М. Трач

ХТО МАЄ чч. 2, 3 і 7
РІМІНСЬКОГО ЧАСОПИСУ „БАТЬКІВЩИНА"?

Цих чисел бракує до комплекту, який майже готовий до перевидання у відновленому і легко читабельному вигляді. Цю кропітку роботу виконує, заходами Головної Управи Братства, побр. Юрій Гнатюк– за його ініціятивою. Просимо післати ці числа або копії на адресу:

G. Hnatiuk
22 Richardson Ave.,
Winnipeg, MBR2V 2N2, Canada
Tel. (204) 339-6475

ЗМІСТ

Закінчення

СПОМИНИ

ГУМОР І САТИРА

ОГЛЯДИ І РЕЦЕНЗІЇ

З ВЕТЕРАНСЬКОГО ЖИТТЯ У СВІТІ

БРАТСТВО кол. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА